

Työpaperi 34/2020

Työryhmä

Vainajien kylmäsäilytystilat ja vainajakuljetukset

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) esitti marraskuussa 2018 Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) pyynnön (STM/4659/2018) tarvittaessa yhteistyössä Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa selvittää vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyttä erityisesti pääkaupunkiseudulla ja tarvittaessa ohjata toimijoita huolehtimaan kylmäsäilytystilojen riittävydestä sekä siitä, että hautauksesta huolehtivilla on mahdollisuus saada selkeä tieto siitä, mihin vainajan ruumis voidaan kuljettaa säilytystä varten.

THL vastaa kuolemansyyn selvittämisen ohjauksesta ja valvonnasta, ja aluehallintoviraston (AVI) tehtäviin kuuluvat vainajan käsittelyn ja hautaamisen valvonta terveydensuojelun näkökulmasta. Ohjaustyön tueksi THL kartoitti vuosina 2019 ja 2020 tehdyin kansallisin kyselyin vainajan käsittelyyn ja säilyttämiseen osallistuvilta toimijoilta kylmäsäilytystilojen ylläpitoa, säilytyspaikkojen riittävyttä, vainajan käsittelyä ja tietojen kirjaamista sekä näihin liittyviä kehittämistarpeita. Selvitystyön perusteella ehdotetaan erityisesti kasvavilla kaupunkialueilla kylmäsäilytystilojen vainajapaikkojen määrän suunnitelmallista lisäämistä paremmin vastaamaan säilytystarvetta, vainajan tietojen kirjaamiseen ja käsittelyyn soveltuvien sähköisten tietojärjestelmien laajempaa käyttöönottoa sekä vainajanluovutustapojen yhtenäistämistä. Lisäksi suositellaan vainajien kuljettamiseen ja säilyttämiseen liittyvien prosessien kuvaamista ja vastuista sopimista sekä alueellisen yhteistyön lisäämistä.

Esipuhe

Väestönkasvuun ja väestön ikääntymiseen liittyen vuosittaisten kuolemantapausten määrä kasvaa tasaisesti. Kuolinpaikkana on aiempaa useammin vanhuspalvelun toimipiste terveyden- ja sosiaalihuollon palvelurakenteiden muutoksien ja hoivapalvelujen piirissä tarjottavan saattohoidon kehittymisen myötä, mutta varsinkin yksityisten vanhuspalvelujen tarjoajien toimitiloissa ei ole vainajien kylmäsäilyttämiseen soveltuvia tiloja. Kuolleeksi toteaminen tapahtuu useimmiten terveydenhuollon toimipisteessä, ja vainajien kuljettamisen ja säilyttämisen järjestämistä on enenevässä määrin keskitetty terveydenhuollon vastuulle. Nämä kehityskulut ovat johtaneet tilanteeseen, jossa vainajaa saatetaan siirtää useita kertoja ennen hautausta ja jossa vainajan käsittelyyn osallistuu useita toimijoita. Kylmäsäilytystilojen säilytyskapasiteetti ja valmiudet säilyttää aiempaa huonokuntoisempia ja suurikokoisempia vainajia ovat usein osoittautuneet riittämättömiksi. Kun lisäksi vainajatietojen kirjaamisjärjestelmät ovat kehittymättömät, sopivan vainajan kylmäsäilytyspaikan osoittaminen voi olla vaikeaa.

Kuolemaa ja vainajien käsittelyä koskeva lainsäädäntö on vanhaa eikä ota huomioon vainajankäsittelyn prosessien ja niihin kytkeytyvien palvelujärjestelmien muutoksia. Lainsäädännön ja nykytilanteen välisen ristiriidan on arvioitu aiheuttavan ongelmia niin käytännön toiminnassa kuin yhteiskunnan resurssien taroituksenmukaisessa käytössäkin. Vainajien kylmäsäilyttämisen järjestämistä ei ole suoraan osoitettu kunnille, vaikka kunnilla voidaan kuitenkin nähdä olevan tosiasiallinen vastuu huolehtia riittävästä kylmäsäilytystiloista. Vaikuttaa siltä, että monet kunnat ovat ulkoistaneet hoivapalveluja yksityisten palveluntarjoajien tuotettaviksi ilman, että samalla olisi huolehdittu riittävien vainajansäilytystilojen järjestämisestä.

Vainajien käsittelyn ja säilyttämisen ei perinteisesti kuulu terveydenhuollon tai vanhuspalvelujen keskiöön, jossa potilaana ja asiakkaana on elävä henkilö. Vainajaan liittyvät toiminnot ovat osittain edellisestä syystä usein myös pirstaloituneet. Esimerkiksi säilytystilojen vuokraamisesta ja ylläpidosta voivat vastata kunnan tai sairaanhoitopiirin toimitilapalvelut, vainajan käsittelystä kylmäsäilytystiloissa ja vainajan näyttämisestä vainajaa hoitanut osasto tai sairaalan obduktiotoiminta, vainajan tietojen kirjaamisesta vainajan kuljettamisesta huolehtiva omaisen valitsema hautaustoimisto, kuoleman toteamisesta päivystävä lääkäri ja hautausluvan laatimisesta vainajaa hoitanut lääkäri. Pirstaleisuus ja käytäntöihin liittyvä organisaatio- ja kuolintapauskohtainen vaihtelu vaikeuttavat vainajaprosesseihin ja säilyttämiseen liittyvän kokonaiskuvan luomista, pitkäjänteistä kehittämistyötä sekä keskeisten tahojen ja olemassa olevan tiedon yhteensaattamista.

Edellä kuvatut ongelmat ovat kärjistyneet erityisesti pääkaupunkiseudulla, ja korjaaville toimenpiteille on kasvava tarve. Vainajien säilytystilojen kartoittamisen lisäksi tämän selvitystyön keskeisenä tarkoituksena oli kerätä yhteen eri toimijoilta vainajien kuljetukseen ja säilyttämiseen liittyvää tietoa ja näkemyksiä toiminnan kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi. Tuloksia on tarkoitus käsitellä syksyllä 2020 järjestettävässä valtakunnallisessa seminaarissa. Selvitystyötä ja seminaarista nousevaa pohdintaa voidaan käyttää pohjana niin vainajien säilytyksestä ja kuljettamisesta vastaavien toimijoiden omalle kehittämistyölle kuin THL:n ja AVI:n ohjaustoiminnallekin.

Tiivistelmä

Työryhmä. Vainajien kylmäsäilytystilat ja vainajakuljetukset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 34/2020. 196 sivua. Helsinki 2020. ISBN 978-952-343-567-4 (verkkajulkaisu)

THL selvitti vuosina 2019 ja 2020 tehdyn sähköisin toimijakohtaisin kyselyin terveydenhuollon, vanhuspalvelujen, hautausoimistojen ja vainajien kuljetusyritysten, seurakuntien sekä poliisin edustajilta näkemyksiä, jotka koskivat vainajien käsittelyä, kuljettamista ja säilyttämistä sekä niihin liittyviä kehittämistarpeita ja -ehdotuksia. Vastauksia kyselyihin saatiin yhteensä 1139.

Selvitystyön perusteella vainajasäilytystilojen kapasiteetissa ja riittävydessä oli suuria eroja. Ilmeni, että erityisesti yksityisten vanhuspalvelujen toimitiloissa oli vain harvoin vainajien säilyttämiseen soveltuvia kylmäsäilytystiloja. Tämä oli kasvattanut terveydenhuollon säilytystiloihin kohdistuvaa vainajien säilytystarvetta erityisesti niillä alueilla, joilla on paljon yksityisiä vanhuspalvelujen tarjoajia. Monet terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen kylmäsäilytystilat myös täyttyivät ajoittain, jolloin vainajia jouduttiin siirtämään vaihtoehtoisin kylmäsäilytystiloihin jopa toisen kunnan alueelle. Terveydenhuollossa oli vanhuspalveluja tavallisempaa tiettyjen kylmäsäilytystilojen toistuva vainajapaikkakapasiteetin ylittyminen suhteessa vainajamäärään.

Myös vainajien säilytysajan arvioitiin pidentyneen, erityisesti Helsingissä ja Uudellamaalla. Pidentymisen syitä nähtiin useita, moni niistä liittyi omaisiin sekä kuoleman kohtaamiseen liittyviin inhimillisiin tekijöihin. Toisaalta myös omaisten puuttuminen sekä vaikeudet sovittaa omaisten toivomuksia seurakuntien siunaus- ja tuhkausaikojen tarjontaan nähtiin toimintaa hidastavina. Lisäksi epäselvyydet lääkärin antaman hautausluvan laatimisvastuissa, hoitavan lääkärin tavoitettavuuteen liittyvät tekijät ja hautausluvan välittämisen vaihtelevat käytännöt nähtiin merkittävänä syinä vainajien säilyttämisaikojen pitkittymiselle terveydenhuollon kylmäsäilytystiloissa.

Vainajien säilyttämiseen kytkeytyi vainajien kuljetus, josta huolehtivat hautausoimistot tai tehtävään erikoistuneet kuljetusyritykset. Kuoleman toteamisen keskittämisen sekä ilman kylmäsäilytystiloja olevien terveyden- ja sosiaalihuollon palveluntarjoajien määrän kasvun myötä siirtokuljetuksia toimitilojen välillä tehtiin aiempaa useammin. Vainajia siirrettiin esimerkiksi vanhuspalvelujen tiloista muiden toimijoiden, pääsääntöisesti terveydenhuollon, ylläpitämiin kylmäsäilytystiloihin. Sekä vanhuspalveluita tarjoavien toimijoiden että hautausoimistojen ja kuljetusyritysten vastauksista ilmeni, että usein vainajan siirtoa tilattaessa ei ohjeistettu, mihin vainaja tulee siirtää. Tämän seurauksena hautausoimistot ja kuljetusyritykset joutuivat selvittämään tiedon itsenäisesti. Terveydenhuollon kylmäsäilytystiloissa oli melko hyvin varauduttu huonokuntoisten vainajien säilyttämiseen pakastinpaikoin. Sen sijaan suurikokoisten vainajien säilyttämiseen sopivia paikkoja oli harvemmassa. Useimmissa terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen kylmäsäilytystiloissa vainajien tuonnista ja poisviennistä pidettiin kirjaa; tyypillisimmin kirjanpito tapahtui manuaalisesti, ja neljäosassa terveydenhuollon toimipisteistä paperikirjanpidon rinnalla oli myös oma sähköinen tietojen kirjausjärjestelmä. Useimmiten tiedot kirjasi vainajan tuovan tai poisvievän hautausoimiston tai kuljetusyrityksen edustajat. Vainajakirjaamisen sähköistämistä ja reaaliaikaista tila- ja vainajatietojen tarkastamismahdollisuutta toivottiin laajasti. Nähtiin, että tiedonkeruun kehittäminen auttaisi myös vainajalogistiikan kehittämisessä ja kylmäsäilytystilojen riittävyden systemaattisemmassa seurannassa.

Useimmat toimijat olivat laatineet ohjeita vainajien käsittelyyn. Eri toimijoiden välistä toimintaa koskevaa ohjeistusta ja kirjallisia sopimuksia esimerkiksi alueen kylmäsäilytystilojen käyttämisestä oli huomattavasti harvemmin. Tarkempaa ohjeistusta ja prosessikuvauksia kaivattiin esimerkiksi lääkinnällisten laitteiden poistamisen ja vainajien siistimisen vastuista, kuljetusmaksujen osoittamisesta asianmukaiselle taholle, vainajien tulo- ja lähtötietojen kirjaamisesta, tietojen säilyttämisestä, ensisijaisesta ja toissijaisesta kylmäsäilytystilasta sekä hautausluvan laatimisesta. Ohjeistusta toivottiin myös vainajapaikkojen tarpeen arvioimisen tueksi.

Selvitystyön aikana nousi erityisesti esille tarve aiempaa tiiviimmälle ja säännöllisemmälle alueelliselle yhteistyölle. Tämä vaatii kultakin alueelta yhteistyötahojen etsimistä ja yhteen saattamista.

Avainsanat: vainaja, vainajasäilytys, kylmäsäilytystilat

Sammandrag

Työryhmä. Vainajien kylmäsäilytystilat ja vainajakuljetukset. [Kylförvaring och transport av avlidna]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 34/2020. 196 sidor. Helsingfors, Finland 2020.
ISBN 978-952-343-567-4 (nätpublikation)

Institutet för hälsa och välfärd THL utredde med hjälp av webbenkäter 2019 och 2020 riktade till enskilda aktörer vad representanter för hälso- och sjukvården, äldreomsorgen, begravningsbyråerna och företagen som transporterar avlidna, församlingarna och polisen anser om hantering, transport och förvaring av avlidna och att nämna utvecklingsbehov och -förslag i anslutning till dessa. Sammanlagt 1 139 svar lämnades in.

Utredningen visade att det fanns stora skillnader i kapaciteten och tillräckligheten av kylförvaring för avlidna. Det framgick att det i synnerhet inom den privata äldreomsorgen sällan fanns kylrum som lämpar sig för förvaring av avlidna. Detta hade lett till ett ökat behov av att förvara avlidna i hälso- och sjukvårdens förvaringslokaler, särskilt i områden där det finns många privata tillhandahållare av äldreomsorgstjänster. Många kylrum inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen fylldes också tidvis, varvid man var tvungen att flytta de avlidna till alternativa kylrum t.o.m. till en annan kommuns område. Inom hälso- och sjukvården var det vanligare än inom äldreomsorgen att vissa kylrums kapacitet upprepade gånger överskreds i förhållande till antalet avlidna.

Även förvaringstiden för avlidna uppskattades ha blivit längre, särskilt i Helsingfors och Nyland. Det angavs flera orsaker till de förlängda förvaringstiderna. Många av dem gällde anhöriga och mänskliga faktorer i anslutning till att möta döden. Å andra sidan ansågs även avsaknaden av anhöriga samt svårigheterna att anpassa de anhörigas önskemål till utbudet av välsignelse- och kremeringstider bromsa upp verksamheten. Även oklarheter om vilken läkare som ansvarar för upprättandet av begravningsstillstånd, faktorer i anslutning till den behandlande läkarens tillgänglighet och varierande praxis för förmedling av begravningsstillstånd ansågs vara betydande orsaker till att förvaringen av de avlidna i hälso- och sjukvårdens kylrum har blivit längre.

Förvaringen av avlidna omfattade även transporten av avlidna, vilken sköts av begravningsbyråer eller transportföretag som specialiserat sig på detta. Då konstaterandet av dödsfall centraliserats och antalet hälso- och socialvårdsleverantörer som saknar kylförvaringsrum ökat, gjordes det oftare än tidigare överföringstransporter mellan olika lokaler. Avlidna flyttades till exempel från äldreomsorgens lokaler till kylrum som upprätthålls av andra aktörer, i regel av hälso- och sjukvården. Såväl tillhandahållare av äldreomsorgstjänster, begravningsbyråer och transportföretag uppgav att de ofta inte får anvisningar om vart den avlidne ska flyttas i samband med att en flyttning beställs. Till följd av detta var begravningsbyråerna och transportföretagen tvungna att självständigt reda ut detta. Inom hälso- och sjukvården var man rätt väl förberedd på att förvara avlidna i dåligt skick i kylrummen. Däremot fanns det färre lämpliga platser för förvaring av stora döda. I de flesta kylrummen inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen fördes bok över transporterna av avlidna; vanligtvis skedde bokföringen manuellt och i en fjärdedel av hälso- och sjukvårdens verksamhetsställen fanns det vid sidan av pappersbokföring också ett elektroniskt system för registrering av uppgifter. Oftast registrerades uppgifterna av representanter för begravningsbyrån eller det transportföretag som flyttade den avlidne. Digitalisering av registreringen av avlidna och möjlighet att i realtid granska uppgifter om kylrum och de avlidna efterlystes i omfattande grad. Aktörerna ansåg även att utvecklingen av datainsamlingen skulle underlätta utvecklandet av logistiken och en mer systematisk uppföljning av kylrummens tillräcklighet.

De flesta aktörerna hade utarbetat anvisningar för hanteringen av avlidna. Det fanns betydligt färre anvisningar och skriftliga avtal om verksamheten mellan olika aktörer, till exempel användningen av kylrummen i området. Närmare anvisningar och processbeskrivningar efterlystes till exempel om vem som ansvarar för att avlägsna medicintekniska produkter och att göra den avlidna i ordning, om vilken behörig instans som ska påföras transportavgifterna, om registrering av uppgifter om när de avlidna kommit in och när de ska hämtas ut, lagring av uppgifter, primärt och sekundärt kylrum samt upprättande av begravnings-

tillstånd. Anvisningar önskades också som stöd för att bedöma behovet av antalet kylrumsplatser för avlidna.

Utredningsarbetet visade i synnerhet ett behov av ett tätare och mer regelbundet regionalt samarbete. Detta kräver att aktörerna i varje region söker efter och sammankommer med sina samarbetspartner.

Nyckelord: avliden, förvaring av avlidna, kylförvaringsrum

Abstract

Työryhmä. Vainajien kylmäsäilytystilat ja vainajakuljetukset. [Cold storage facilities and transport of deceased persons]. National Institute for Health and Welfare (THL). Discussion Paper 34/2020. 196 pages. Helsinki, Finland 2020.
ISBN 978-952-343-567-4 (online publication)

THL conducted electronic actor-specific surveys in 2019 and 2020 on the processing, transport and storage of deceased persons and the related development needs and suggestions. Survey respondents consisted of the representatives of health care, elderly care services, funeral homes, cadaver transport companies, parishes, and the police. A total of 1139 responses were received.

According to these surveys, there were major differences in the capacity and adequacy of body storage facilities. It appeared that, in particular, the premises of private elderly care services rarely had cold storage facilities suitable for the preservation of deceased persons. This had increased the need for body storage facilities in health care, especially in those areas where there are many private providers of elderly care services. Many of the cold storage facilities of health care and elderly care services were also occasionally full, which meant that the deceased had to be moved to alternative cold storage facilities, even in other municipalities. Repeatedly exceeding the capacity of certain body storage facilities was more common in health care than in elderly care services.

The storage period of the deceased was also estimated to have increased, especially in Helsinki and Uusimaa. Several reasons for increased storage periods were found; many of them were due to relatives and human factors related to encountering death. Extended storage periods were also caused by the lack of relatives and difficulties in reconciling families' wishes with the scheduling of funeral and cremation services offered by parishes. Furthermore, ambiguities in the responsibilities for drawing up certificates of burial issued by physicians, problems related to reaching the treating physician, and the different practices of delivering certificates of burial were considered to be significant causes for extended periods of body storage in the cold storage facilities of health care.

Body storage was linked to the transport of the deceased, which is handled by funeral homes or transport companies specialised in the task. Due to the centralisation of declarations of death and the increase in the number of health and social care service providers without cold storage facilities, transport between premises had become more frequent. For example, deceased persons were moved from elderly care service facilities to cold storage maintained by other institutions, mainly health care. Replies from elderly care service providers, funeral homes and transport companies revealed that, when ordering the transfer of a deceased person, there were often no instructions on where the person should be transferred. As a result, the funeral homes and transport companies had to find out the information independently. The cold storage facilities of health care were fairly well prepared to store bodies in freezers if they are in poor condition. On the other hand, there were fewer places suitable for storing large deceased persons. In most cold storage facilities in health care and services for the elderly, some kind of records were kept of bodies being brought in and taken away. Most often, the data was recorded manually, and a fourth of the health care sites also had their own electronic data recording system alongside paper records. In most cases, the data was recorded by representatives of the funeral home or the transport company bringing in or taking away the deceased person. A vast amount of survey respondents wished for the introduction of electronic records and access to real-time information on available space and the deceased persons. Respondents thought that improving data collection would also help develop logistics around body transport and improve the systematic monitoring of sufficient cold storage spaces.

Most actors had prepared guidelines for the treatment of the deceased persons. There were considerably fewer guidelines and written agreements between different actors on matters such as the use of cold storage facilities in a region. Respondents wanted more detailed instructions and process descriptions for, to name a few, the responsibility of removing medical devices and tidying up the deceased persons, allocating transport fees to the appropriate party, recording data on when deceased persons are brought in and taken

away, storing the data, primary and secondary cold storage space, and drawing up certificates of burial. Respondents also wished for instructions that would support assessing the need for body storage capacity.

The surveys particularly showed a need for closer and more regular regional cooperation. This requires finding and bringing together partners in each region.

Keywords: deceased person, body storage, cold storage facilities

Työryhmä

Kauppila, Riitta
Goebeler, Sirkka
Haukilahti, Riitta
Kilpeläinen, Sanna
Laitinen, Riikka
Niskanen, Annamari
Wahlsten, Pia

ylilääkäri, Oikeuslääkintäyksikön päällikkö, THL
oikeuslääkäri, THL
suunnittelija, THL
suunnittelija, THL
kehittämispäällikkö, THL
erikoissuunnittelija, THL
oikeuslääkäri, THL

Sisällys

Esipuhe.....	2
Tiivistelmä.....	3
Sammandrag.....	4
Abstract.....	6
Työryhmä.....	8
Sisällys.....	9
Johdanto.....	10
Aineisto ja menetelmät.....	16
Kyselyt.....	16
Tulokset.....	18
Kylmäsäilytystilojen vainajapaikkojen määrät eri puolilla Suomea.....	21
Kylmäsäilytystilat terveydenhuollossa ja vanhuspalveluissa.....	23
Kylmäsäilytystilat seurakunnissa.....	32
Vainajien säilytystä koskeva yhteistyö ja työnjako.....	37
Vainajien kuljetukset.....	43
Yhteistyö ja suunnittelu.....	46
Kehittämistarpeet ja -ehdotukset.....	49
Kirjaamisen ja tietojen käsittelyn kehittäminen.....	52
Hautausluvan laatiminen ja toimittaminen.....	52
Toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen.....	54
Yhteistyön lisääminen ja tiedonkulun parantaminen.....	55
Kylmäsäilytystilojen paikkamäärän lisääminen ja vainajan siirtojen vähentäminen.....	56
Suunnitelmallisuus ja ennakointi.....	57
Pohdinta ja päätelmät.....	58
Vainajien kylmäsäilytysajat edelleen pidentymässä.....	58
Kylmäsäilytystilojen vainajakapasiteetti on jatkuvasti ylärajalla.....	58
Henkilöstöressurssien puute.....	60
Tiedonhallintajärjestelmien ja tiedonvälityksen kehittäminen.....	60
Ohjeistusta ja yhteistyötä organisaatioiden välisiin toimintoihin.....	61
Ehdotuksia vainajien kylmäsäilytystilojen ja vainajapaikkojen riittävyyden takaamiseksi.....	63
Lähteet.....	66
Liitteet.....	67

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) esitti marraskuussa 2018 Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle pyynnön (STM/4659/2018) selvittää tarvittaessa yhteistyössä Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyyttä erityisesti pääkaupunkiseudulla ja tarvittaessa ohjata toimijoita huolehtimaan vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyydestä sekä siitä, että hautauksesta huolehtivilla on mahdollisuus saada selkeä tieto siitä, mihin vainajan ruumis voidaan kuljettaa säilytystä varten.

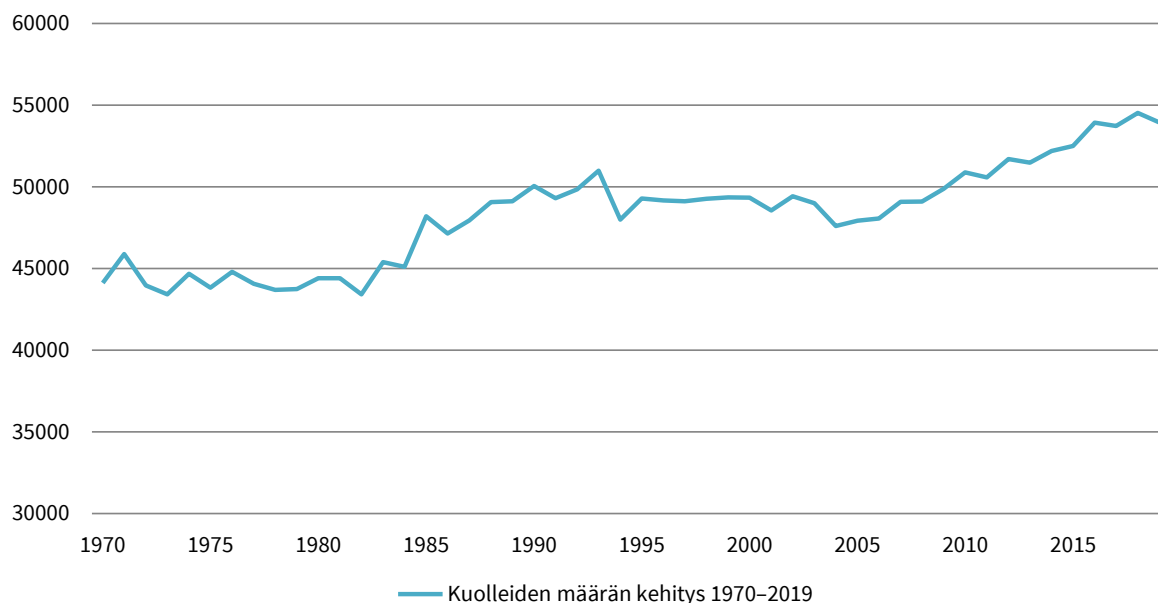
Selvitystyön tavoitteet ja käsittely tässä julkaisussa

- Vainajien kylmäsäilytystilojen ja säilytystarpeiden kartoitus Suomessa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla
 - Kylmäsäilytystilojen määrää ja riittävyyttä käsitellään *Tulokset* -osiossa, erityisesti sen alaotsikkojen *Kylmäsäilytystilojen määrät eri puolilla Suomea* ja *Kylmäsäilytystilat terveydenhuollossa ja vanhustalouksissa* yhteydessä.
- Vainajien siirtokäytäntöjen ja kylmäsäilytyskäytäntöjen selvittäminen
 - Vainajien käsittelyyn liittyviä prosesseja ja käytäntöjä käsitellään *Tulokset* -osiossa, erityisesti sen alaotsikkojen *Vainajien säilytystä koskeva yhteistyö ja työnjako* sekä *Vainajien kuljetukset* yhteydessä.
- Toimintaan liittyvät kehitysehdotukset
 - *Tulokset* -osion *Kehittämistarpeet- ja ehdotukset* -alaotsikon alle on koottu nykytilanteeseen liittyviä ongelmia sekä toimijoiden itsensä esiintuomia ratkaisukeinoja tilanteeseen. Selvitystyön perusteella kootut kehitysehdotukset esitetään tiiviisti *Pohdinnat ja päätelmät* -osion lopussa.

Tämän selvitystyön sisältöä tullaan käsittelemään syksyllä 2020 seminaarissa, jossa myös suunnitellaan kansallisia ja alueellisia toimenpiteitä tilanteen selkeyttämiseksi.

Kuolemien määrät Suomessa

Suomessa kuolee vuosittain runsas 50 000 ihmistä. Kuolleiden määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä melko vakaasti. (Kuvio 1)

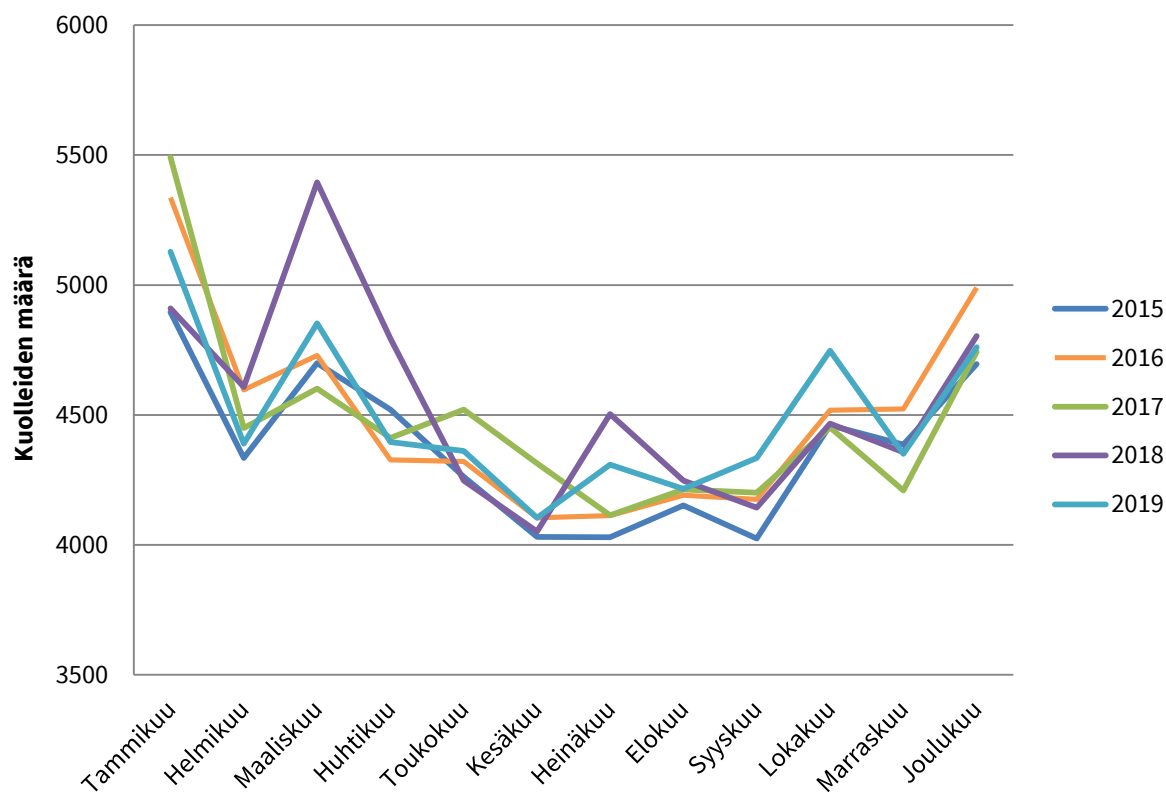


Kuvio 1. Kuolleiden määrän kehitys 1970–2019 (Lähde: Tilastokeskus, Väestötilastot)

Tilastokeskuksen väestöennusteen 2019–2070 perusteella vuosittain kuolleiden määrän arvioidaan jatkavan tasaista kasvua niin, että 2030-luvun alkupuolella määrä tulee ylittämään 60 000 vainajan rajan. Kuolemat jakautuvat alueellisesti epätasaisesti liittyen väestön ikääntymiseen ja kaupungistumiseen. Vuonna 2018 väkimäärältään kasvavia maakuntia olivat Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Ahvenanmaa. Muissa maakunnissa väkiluku väheni. Arvion mukaan vuonna 2035 väkiluku kasvaisi enää Uudenmaan ja Pirkanmaan maakunnissa sekä Ahvenanmaalla, ja vuonna 2040 väkiluku jatkaisi kasvuaan Manner-Suomessa enää Uudenmaan maakunnassa. (Tilastokeskus 2019.)

Yli 80-vuotiaiden määrän odotetaan kasvavan vuosina 2019–2029 kaikissa maakunnissa. Koko maassa yli 80-vuotiaiden määrän odotetaan kasvavan noin 50 prosentilla ja kasvun olevan voimakkainta Uudella- maalla sekä muissa väkirikkaissa maakunnissa. (Vesala 2019.) Kuoleman riski kasvaa iän myötä, ja näiden ennusteiden perusteella vainajien säilytystarve tulee jatkossa kasvamaan kaikissa maakunnissa, painottuen erityisesti kasvukeskuksiin.

Kuolleiden määrä voi Suomessa vaihdella vuoden eri kuukausina lähes 1500 vainajan verran. Erityisesti kuolemia tapahtuu vuoden vaihteen molemmin puolin sekä keväällä, pienempi ruuhkahuippu on havaittavissa myös syyskuukausina. (Kuvio 2). Vuoden mittaan tapahtuvat muutokset kuolleiden määrässä lisäävät ajoittaista kylmäsäilytystiloihin kohdistuvaa säilytystarvetta ja haastavat riittävän säilytyskapasiteetin varmistamisen.



Kuvio 2. Kuolleiden määrän vaihtelu kuukausittain 2015–2019 (Lähde: Tilastokeskus, Väestötalastot)

Kuolemat vanhuspalvelujen piirissä

Ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluissa on tapahtunut 2000-luvulla merkittävä sisäinen muutos, kun tehostetun palveluasumisen käyttö on jatkuvasti lisääntynyt ja laitoshoidon vanhainkodeissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla vastaavasti vähentynyt (Mielikäinen, Kuronen 2019). Myös THL:n *Vanhuspalvelujen tila* -tutkimuksen osana vuonna 2018 tehdyn toimintayksikkökyselyn tulosten perusteella vanhainkotihoitossa ja terveyskeskusten sekä sairaaloiden pitkäaikaishoidossa asiakaspaikkoja vähennetään edelleen, tehostetun palveluasumisen asiakaspaikkojen määrän jatkaessa kasvuaan. Kehitys on ollut nopeaa. Tehostetun palveluasumisen ohella myös kotihoitokautisissa asiakasmäärät ovat kasvaneet. Suurissa kaupungeissa Oulua lukuun ottamatta kotihoitokautisissa asiakasmäärien kasvuun ovat vastanneet pääasiassa julkiset palveluntuottajat. Yksityisen kotihoitokautisissa yksiköt ovat kooltaan pieniä, julkisella sektorilla toiminta on keskitetty suurempiin yksiköihin. Ympärivuorokautisissa hoidossa yksityiset toimijat ovat vakiinnuttaneet asemansa, ne vastaavat yli 40 prosentista kaikesta ympärivuorokautisesta hoidosta. (Alastalo, Kehusmaa, Penttinen 2018.) Asumispalveluiden ulkoistaminen yksityisille palveluntarjoajille ja kuntayhtymille on kiihtynyt 2010-luvulla. 2010-luvulla on myös rakennettu paljon uusia hoivakoteja ja palvelutaloja, pääosin yritysten ja järjestöjen toimesta (Lith 2018).

Sen lisäksi, että erityisesti yksityisten vanhuspalvelujen asiakasmäärät ovat lisääntyneet, hoivan piiriin siirrytään nykyisin entistä vanhempana ja huonokuntoisempana. Osin seurauksena tästä myös kuolinpaikoissa on tapahtunut muutoksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sosiaalihuollon piirissä tapahtui vuonna 2014 kaikista kuolemista 9 % ja vuonna 2018 osuus oli huomattavasti suurempi, 16 % kaikista kuolemista. Kotona kuolleiden osuus kasvoi tuona aikana sen sijaan vain vähän, vuonna 2014 osuus oli 18 % ja vuonna 2018 se oli 19 %. Terveystieteiden piirissä kuolleiden osuus sen sijaan väheni, vuonna 2014 terveydenhuollon piirissä tapahtui 67 % kuolemista ja vuonna 2018 osuus oli 61 %. Samalla tarkastelujaksolla kuolleiden kokonaismäärä kasvoi, vuonna 2014 kuolleita oli yhteensä 52 186 ja vuonna 2018 yhteensä 54 527 (kasvua 5,4 %).

Varsinkin ikääntyneen kohdalla sairaalassa kuoleminen ei aina ole tarkoituksenmukaista, vaan tavoitteena on kehittää myös muualla annettavaa oireita lievittävää ja elämänlaatua vaalivaa eli palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tilaa Suomessa arvioivassa julkaisussa katsotaan, että erityistason yksikön, eli sairaanhoitopiiriin palliatiivisen keskuksen tai alueellisen palliatiivisen hoidon ja saattohoidon yksikön konsultaatiotuella kuolevia voitaisiin hoitaa myös muualla: sosiaalihuollon sekä terveydenhuollon perustason yksiköissä eli terveyskeskusten ja sairaaloiden vuodeosastoilla, kotihoidon yksiköissä, tehostetussa palveluasumisessa, vanhainkodeissa ja muissa ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019).

Kuolemantapausten määrän kasvu, muutokset kuolinpaikassa ja palliatiivisen hoidon kehittämistyö ovat huomattavassa määrin lisänneet ja tulevat todennäköisesti edelleen lisäämään myös vanhuspalveluissa tapahtuvaa vainajien käsittelyä.

Tuhkaamisen osuus kasvussa

Suomen hautaus toiminnan keskusliitto ry:n tilastojen mukaan vuonna 2019 Suomessa oli 21 krematoriota, joissa oli yhteensä 29 uunia. Tässä julkaisussa käytetyn aluejaottelun (ks. Taulukko 3, s. 19) mukaisesti krematorioista 6 sijaitsi Helsingin ja Uudenmaan alueella, 6 Länsi-Suomessa, 5 Etelä-Suomessa, 3 Itä-Suomessa ja 1 Pohjois-Suomessa. Kuolleiden määrää kohden krematorioita oli eniten Helsingissä ja Uudellamaalla sekä Länsi-Suomessa, vähiten krematorioita oli Pohjois-Suomessa.

Tuhkattujen vainajien osuus kaikista kuolleista sekä absoluuttinen määrä ovat kasvaneet 2000-luvulla. Suomen hautaus toiminnan keskusliitto ry:n tilastojen mukaan vuonna 2014 kuolleista tuhkattiin 48 % (25 828), kun vuonna 2018 tuhkattujen vainajien osuus kaikista kuolleista oli jo 55 % (29 878). Tuhkaamisen suosio vaihtelee alueittain. Helsingissä ja Uudellamaalla kaikista kuolleista tuhkataan yli 80 %, kun taas Pohjois-Suomessa vainajista tuhkataan vain noin 23 % ja Itä-Suomessa hieman yli 30 %. Odote on, että tuhkaamiset ja niihin liittyvät vainajien säilytystarpeet tulevat edelleen kasvamaan.

Kuoleman toteamista ja vainajien säilytyskäytäntöjä koskeva selvitys

THL:n oikeuslääkintäyksikkö selvitti terveydenhuollon toimipisteisiin sekä vanhusten ja vammaisten hoitokoteihin ja -laitoksiin vuonna 2012 tehdyllä kyselyllä kuoleman toteamiseen ja vainajien käsittelyyn liittyviä käytäntöjä. Selvitystyön tulosten tavoitteena oli tukea STM:n säädösmuutustyötä. (Laitinen, Hauki-lahti, Goebeler, Kauppila 2013.)

Saatujen vastausten perusteella kuoleman toteamisen ja vainajien säilyttämisen käytännöt olivat hyvin vaihtelevia. Lääkäriä ei ollut aina heti saatavilla kuoleman toteamista varten varsinkaan virka-ajan ulkopuolella. Kehonsisäisten hoitolaiteiden poistossa oli vaihtelevia käytäntöjä ja ohjeistusta kaivattiin. Vainajien merkitsemiskäytäntö vaihteli, samoin käytäntö kirjata säilytettävät vainajat ja vainajien luovutus hautauksesta huolehtivalle. Useissa hoitopaikoissa oli laadittu yksikön sisäisiä ohjeita vainaja-asioissa, ja moni vastaajista oli tyytyväinen nykytilaan. (Laitinen et al 2013.)

Selvityksessä ilmeni, että vaikkakin toiminta pääosin vastasi ohjeistusta, erityisesti hoitoyksiköiden määrän kasvu ja terveydenhuollon keskittäminen päivystysaikana olivat aiheuttaneet selkeän tarpeen viranomaisohjeistuksen päivittämiselle. (Laitinen et al. 2013.)

Vainajien säilyttämistä ja kuljettamista koskeva valtakunnallinen sääntely ja ohjeistus

Vainajien säilyttämisestä huolehtivat Suomessa terveydenhuolto ja sosiaalihuolto sekä seurakunnat. Säilyttäminen tapahtuu tiloissa, joissa on tyypillisesti erilliset jäähdytetyt kaapit, joissa on yksi tai useampi vainajapaikka. Tässä julkaisussa vainajien säilytykseen käytettävistä tiloista käytetään nimitystä kylmäsäilytystilat. Kylmäsäilytystilojen ylläpitämisestä, vainajapaikkojen määrästä tai laadusta ei ole sääntelyä tai kansallisia linjauksia. Kunnilla nähdään olevan kuitenkin tosiasiallinen vastuu huolehtia riittävästä kylmäsäilytystiloista terveydensuojelulain (763/1994) nojalla.

Vainajien siirroista huolehtivat hautaustoimistot ja vainajien kuljettamiseen erikoistuneet kuljetusyritykset. Siirtoja säännellään terveydensuojeluasetuksella (1280/1994), jonka 41 §:ssa todetaan, että sairaalan ulkopuolella ruumis on säilytettävä asianmukaisessa tiiviissä arkussa tai vastaavassa ja että ruumiin kuljettaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen varatussa kulkuneuvossa. Hautaustoimilain (457/2003) 2 §:n mukaan vainajan ruumis on ilman aiheetonta viivytystä haudattava tai tuhkattava. Vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla.

Kuolemaa koskeva sääntely on vanhahkoa ja monet lainsäädännön perusratkaisut ovat vuosikymmeniä vanhoja. Lainsäädännön on arvioitu aiheuttavan ongelmia käytännön toiminnassa ja yhteiskunnan resurssien tarkoituksenmukaisessa käytössä. (Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamisesta, VN/9812/2019, 3.)

Alla olevaan taulukkoon on koottu vainajien kuljettamiseen ja säilyttämiseen liittyvä voimassa oleva kansallinen sääntely sekä sääntelyä täydentävä viranomaisten antama kansallinen ohjeistus (Taulukko 1). Lisäksi keväällä 2020 THL on antanut vainajien käsittelyohjeet varmistetussa tai epäillyssä Covid-19-infektiossa.

Taulukko 1. Vainajien säilyttämistä ja kuljettamista koskeva valtakunnallinen sääntely ja ohjeistus

Sääntely	Sisältö
<i>Hautaustoimilaki (457/2003) 2 §</i>	Vainajan ruumis on ilman aiheetonta viivytystä haudattava tai tuhkattava. Vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla. Vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia.
<i>Kuolemansyyn selvittämisestä annettu laki (459/1973) 1 §, 2 §, 12 b §</i>	1 § Kuolemasta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai poliisille 2 § Kuolleen saa haudata tai ruumiin luovuttaa lääketieteen opetusta tai tutkimusta varten yliopistolle vasta, kun kuolemansyyn on siten selvitetty kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään ja lupa hautaamiseen on annettu. 12 b § Kuolemansyyn selvittämis toiminnan ohjaus ja valvonta kuuluu THL:lle. 19 § Selvitettyään kuolemansyyn lääkärin on laadittava kuolintodistus ja annettava lupa hautaamiseen sille, joka on ilmoittanut huolehtivansa vainajan hautaamisesta tai tuhkaamisesta. Hautauslupa tai sen kopio voidaan luovuttaa myös taholle, joka hautauksesta tai tuhkauksesta huolehtivan toimeksiannosta hoitaa hautaukseen tai tuhkaukseen liittyviä käytännön järjestelyjä.
<i>Terveydensuojelulaki (763/1994) 4–6 §, 42–43 §</i>	4 § Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle 5 § Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo terveydensuojelua toimialueellaan sekä arvioi kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista. 6 § Kunnan tehtävä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. 42 § Hautaamisesta aiheutuva terveyshaitta ja siihen puuttuminen: kunnan terveydensuojeluviranomaisen valtuudet velvoittaa alueen omistaja tai haltija poistamaan epäkohdan tai oikeus kieltää alueen käyttö hautaamiseen 43 § Asetuksenantovaltuus: hautaamiseen käytettävistä alueista ja hautaamisesta, ruumiin kuljettamisesta sekä haudatun ruumiin siirtämisestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella 45 § (Kunnan) Terveydensuojeluviranomaisella on oikeus lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia sekä teettää niihin liittyviä tutkimuksia
<i>Terveydensuojeluasetus (1280/1994) Luku 7 Hautausmaa ja hautaaminen</i>	39 § Hautausmaan ja hautapaikan perustaminen 40 § Hautaaminen: Vainajan ruumis on haudattava viivytystä tiiviissä asianmukaisessa arkussa tai vastaavassa taikka tuhkattava krematoriossa. 41 § Ruumiin käsittely, säilyttäminen ja kuljettaminen: Jos vainaja on sairastanut tarttuvaa tautia ja tartunnan vaara on edelleen olemassa, on vainajan kuolinsyyn selvittäjän ilmoitettava tästä ruumista käsittelevälle. Muualla kuin sairaalan tiloissa ruumis on säilytettävä asianmukaisessa tiiviissä arkussa tai vastaavassa ennen hautaamista. Ruumiin kuljettaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen varatussa kulkuneuvossa. Ruumiinkuljettamisesta valtioiden välillä säädetään erikseen. 42 § Haudatun ruumiin siirtäminen

<p><i>Asetus kuolemansyyn selvittämistä (948/1973) 1 §, 3 §, 22 a §</i></p>	<p>1 § Kuolemasta on viipymättä ilmoitettava ensisijaisesti sille lääkärille, jonka hoidossa kuollut henkilö viimeisen sairautensa aikana oli, tai kuolinpaikan terveyskeskuksen lääkärille taikka poliisille.</p> <p>3 § Edellä 1 §:ssä tarkoitettun lääkärin on saatuaan ilmoituksen kuolemasta viivytyksettä suoritettava ulkonainen ruumiintarkastus kuoleman toteamiseksi ja sen syiden sekä muiden olosuhteiden selvittämiseksi.</p> <p>22 a § Hautaus saadaan toimittaa, kun hautauslupa tai kuolinselvitys on annettu sen hautausmaan ylläpitäjälle, jonne vainaja haudataan. Vainajan ruumiin voi tuhkata, kun hautauslupa tai kuolinselvitys on annettu krematoriolle, jossa vainaja tuhkataan.</p>
<p><i>Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (13/1989)</i></p>	<p>Asetus sisältää Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden allekirjoittaman sopimuksen mukaiset enimmäisvaatimukset ruumiiden kansainväliseen kuljettamiseen liittyvistä vaatimuksista koskien kuljettamiseen käytettävästä arkusta, jotta ruumiin kuljettamisessa tulee huomioi-dukiksi riittävällä tavalla terveydellisten vaarojen ehkäiseminen sekä tarvittavat lisätoimet, jos vainajan kuolinsyynä on tartuntatauti.</p> <p>Lisäksi asetuksessa säännellään ruumiinkuljettamiseen tarvittavasta luvasta, joka voidaan laatia kuolinpaikan terveystalokunnan määräämän terveystarkastajan toimesta vasta kun kaikki lähtömaan sääntelyn mukaiset lääketieteelliseen tai oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät toimet on toteutettu ja tarvittavat asiakirjat laadittu.</p>
<p><i>Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain sekä terveydensuojelulain muuttamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.</i></p>	<p>Uusi laki täsmentäisi kuoleman ilmoittamista, toteamista ja vainajan ruumiin käsittelyä koskevia menettelytapoja koskevaa sääntelyä.</p> <p>Terveydensuojelulakiin lisättäisiin säännös ruumiin käsittelystä, säilytyksestä, kuljettamisesta, vastaanottamisesta ja haudatun ruumiin siirtämisestä laissa olevan asetuksenantovaltuuden laajentamiseksi perustuslain edellyttämällä tavalla.</p>
<p><i>Poliisitutkinta kuoleman johdosta (nro 2020/2011/2272), Poliisitutkinnassa kuoleman johdosta huomioitavia asioita (POL-2016-1530)</i></p>	<p>Poliisihallituksen ohjeet koskien poliisitutkintaa kuolemantapauksessa</p>
<p><i>Valviran ohjauskirje ruumiin kuljettamisesta (17.5.2016)</i></p>	<p>Täsmentää terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 41 §:ssä säädeltyä vainajan käsitte-lyyn ja kuljettamiseen liittyviä terveydellisiä riskejä</p>
<p><i>Kirkkohallituksen yleiskirje 21/2018</i></p>	<p>Tarkentaa kuoleman ilmoittamista ja hautauslupaa koskevaa vuoden 2019 asetusmuutosta ja sen vaikutuksia seurakuntien hautausjärjestelyihin ja tuhkauksiin</p>

Aineisto ja menetelmät

Tilannekuvan kokoaminen ja selvitystyö alkoivat esiselvityksellä helmikuussa 2019. Esiselvityksen tavoite oli kartoittaa vainajien kylmäsäilyttämiseen ja kuljetuksiin liittyvää ilmiötä, toimintakenttään liittyviä keskeisiä toimijoita, haasteita ja toimintatapoja keskustelemalla alan toimijoiden kanssa sekä vierailemalla toimipisteissä. Entuudestaan aihepiiriä koskevaa kirjallisuutta ja selvityksiä löytyi niukasti.

Kyselyt

Esiselvityksen perusteella ilmeni, että haasteita oli Helsingin lisäksi myös yksittäisillä alueilla muualla Suomessa, erityisesti Oulun seudulla. Ongelmien laatu ja toiminnan erityispiirteet havaittiin hyvin vaihteleviksi eri puolilla Suomea. Lisäksi vainajien kuljettamiseen ja säilyttämiseen liittyi useita toimijoita sekä vaihtelevia käytäntöjä liittyen henkilön kuolinpaikkaan ja -aikaan. Tämän perusteella esiselvitystä päätettiin jatkaa keskeisimmille toimijoille suunnatuilla valtakunnallisilla kyselyillä vuosien 2019 ja 2020 aikana. Kyselyt toteutettiin Webropol-sovelluksella. (Taulukko 2)

Taulukko 2. Selvitykseen sisältyneet kyselyt

Kyselyn kohdejoukko	Kyselyn ajankohta	Lähetettyjen kyselyjen määrä	Saatujen vastausten määrä	Vastausprosentti
Hautaustoimistot ja vainajien kuljetusyritykset	22.5. – 16.6.2019	356	176	49
Terveydenhuollon yksiköt: sairaalat, terveyskeskukset, terveysasemat	18.11. – 8.12.2019	360	136	38
Vanhuspalvelujen tarjoajat: tavallinen ja tehostettu palveluasuminen, vanhainkodit, terveyskeskuksen pitkä- ja lyhytaikaishoidon yksiköt, terveyskeskusten kuntoutusyksiköt	26.11. – 15.12.2019	1503	602	40
Kuolemansyyn tutkintaan osallistuvat poliisit	19.3. – 3.4.2020	12*	31	-
Seurakuntayhtymät ja seurakunnat, joissa ei ole omaa krematoriota	24.3. – 20.4.2020	231	176	76
Seurakuntayhtymät ja seurakunnat, joissa on oma krematorio/krematorioita	24.3. – 20.4.2020	19	18	95

* Lähetetty yksi kysely jokaiseen poliisilaitokseen ja Ahvenanmaan poliisiin organisaation sisällä edelleen välitettäväksi

Terveydenhoidon ja vanhuspalvelujen kyselyiden teemat ja laajuus

Kyselyiden tarkoituksena oli selvittää, miten vainajan kuolleeksi toteamisesta, käsittelystä ja säilyttämisestä on huolehdittu vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon, eli perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon piirissä. Samassa yhteydessä kartoitettiin toimijoiden näkemyksiä ja valmiuksia koskien valmistelun alla olevaa lakimuutosta, jossa sairaanhoitajille esitetään oikeutta tietyissä olosuhteissa suorittaa kuoleman ensihavainnointi.

Terveydenhuollon kysely sisälsi 85 ja vanhuspalvelujen kysely 81 kysymystä seuraavista teemoista: vastaajan taustatiedot, kylmäsäilytystilat ja niiden käyttäminen, kylmäsäilytystilojen ylläpito ja vainajan käsittely, henkilöiden kuolleeksi toteaminen, hautauslupa, alueellinen yhteistyö liittyen vainajien säilytykseen ja kuljetukseen sekä kehittämistarpeet ja -ideat. Lisäksi vanhuspalvelujen kyselyssä oli osio, jossa kysyttiin, millä tavoin vainajien säilyttämisestä ja kuljettamisesta on huolehdittu, jos omia kylmäsäilytystiloja ei ole.

Terveydenhuollon kyselylomake on liitteenä 1 ja vanhuspalvelujen kyselylomake liitteenä 2.

Poliisien kyselyn teemat ja laajuus

Kuolemansyyn tutkintaan osallistuville poliiseille suunnatun kyselyn tarkoituksena oli täydentää muita kyselyjä keskittyen erityisesti poliisin vastuulle kuuluvien vainajien kuljettamiseen sekä vainajiin liittyvään yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Kysely sisälsi 43 kysymystä seuraavista teemoista: vastaajan taustatiedot, toiminta kuolinpaikalla, vainajien kuljetus, kylmäsäilytystilojen määrä, eri toimijoiden yhteistyö ja ohjeistus sekä kehittämistarpeet ja -ideat. Kyselylomake on liitteenä 3.

Hautausoimistojen ja kuljetusyritysten kyselyn teemat ja laajuus

Kyselyn tarkoituksena oli ensi sijassa selvittää hautausoimistojen ja kuljetusyritysten näkökulmasta, miten kuljetus kuolinpaikalta kuolleeksi toteamista varten ja tämän jälkeen säilytykseen sekä myöhemmin nouto hautauskuljetukseen onnistuivat ja liittyikö nykytilaan ongelmia.

Yhteensä kyselyssä oli 62 kysymystä, jotka käsittelivät seuraavia teemoja: vastaajan taustatiedot, kylmäsäilytystilojen riittävyys ja niiden käyttöön liittyvä yhteistyö, säilytystilakäytänteet, vainajan kuljettaminen ja vapaiden kylmäsäilytystilojen etsiminen, kuljetusten ohjeistus, alueellinen eri toimijoiden välinen yhteistyö sekä kehittämisajatukset. Kyselylomake on liitteenä 4.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien kyselyiden teemat ja laajuus

Selvitystyön painopisteenä oli vainajien säilyttäminen ja käsittely terveydenhuollossa ja vanhuspalveluissa. Seurakunnat ja krematoriot liittyvät vainajien säilyttämisen ja kuljettamisen kokonaisuuteen kuitenkin siinä määrin, että myös näiden toimijoiden näkemyksiä ja toimintatapoja sekä kylmäsäilytystilojen riittävyyttä päätettiin selvittää kyselyin. Näin saatiin täydennetyksi kartoitettavaa ilmiökenttää aina vainajan siunaukseen ja mahdolliseen tuhkaukseen asti.

Seurakunnille ja seurakuntayhtymille lähetettiin kaksi erillistä kyselyä. Seurakuntiin ja seurakuntayhtymiin, joissa on krematorio, lähetetty kysely sisälsi 84 kysymystä seuraavista teemoista: vastaajan taustatiedot, kylmäsäilytystilojen määrä, vainajien kuljetus, hautauslupa, säilytystilakäytänteet, säilytysajat ja säilytysmaksut, krematorioiden kylmäsäilytystilat ja niiden käyttäminen, eri toimijoiden yhteistyö, vainajien säilyttämiseen liittyvät alueelliset selvitykset, ohjeistus sekä kehittämisajatukset ja -ideat. Kyselylomake on liitteenä 5.

Seurakuntiin ja seurakuntayhtymiin, joissa ei ole krematorioita, lähetettiin kysely, joka vastaavista teemoista kuin edellä kuvattu kysely pois lukien krematorioiden kylmäsäilytystiloja koskevat kysymykset. Kyselylomake on liitteenä 6.

Tulokset

Kyselyistä saatua määrällistä ja laadullista vastausaineistoa käsiteltiin Excel-taulukko-ohjelmalla (Microsoft) ja määrällisen aineiston käsittelyyn soveltuvalla SPSS (Statistical Package for Social Sciences) -tilasto-ohjelmalla. Tuloksista laadittiin alustavat raportit, joista selvitystyön kannalta keskeisin anti on koottu tähän julkaisuun.

Vastaajat jaoteltiin suuralueittain näiden ilmoittamien sijainti- tai toimintakuntien perusteella ja poliisilaitosten toiminta-alueen perusteella. Aluejaottelun pohjana käytettiin Tilastokeskuksen suuralueet 2019 -luokittelua, kuitenkin niin, että Itä-Suomi ja Pohjois-Suomi on pidetty omina suuralueinaan. Näiden alueiden osalta luokittelu noudattaa Tilastokeskuksen suuralueet 2010 -luokittelua. Selvitystyön alueluokittelu oli maakunnittain tarkasteltuna seuraava:

Taulukko 3. Vastausaineiston käsittelyssä käytetty suuralueluokittelu

Ahvenanmaa	Etelä-Suomi	Helsinki ja Uusimaa	Itä-Suomi	Länsi-Suomi	Pohjois-Suomi
Ahvenanmaa	Varsinais-Suomi	Uusimaa	Etelä-Savo	Keski-Suomi	Keski-Pohjanmaa
	Kanta-Häme		Pohjois-Savo	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa
	Päijät-Häme		Pohjois-Karjala	Pohjanmaa	Lappi
	Kymenlaakso		Kainuu	Satakunta	
	Etelä-Karjala			Pirkanmaa	

Terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen kyselyissä vainajapaikkojen määrä ilmoitettiin suuruusluokkina. Kokonaiskuvan muodostamisen helpottamiseksi vainajapaikkoja käsittelevään taulukkoon 5 (s. 22) on laskettu suuruusluokkien perusteella todellisten paikkojen minimi- ja maksimimäärä. Kaikkia suuralueen vainajapaikkoja koskevassa kokonaismääräarviossa on ilmoitettu näiden keskiluku. Seurakunnista kysyttiin tarkkaa paikkamäärää.

Vastaukset

Vastauksia kyselyihin saatiin yhteensä 1139. Alla kyselykohtaiset vastausmäärät suuralueittain.

Taulukko 4. Saadut vastaukset suuralueittain

Kyselyn kohdejoukko	Länsi-Suomi	Helsinki ja Uusimaa	Etelä-Suomi	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Ahvenanmaa	Useita suuralueita	Yhteensä
Terveydenhuollon yksiköt	31 (23 %)	32 (24 %)	26 (19 %)	24 (18 %)	23 (17 %)	-	-	136 (100 %)
Vanhuspalvelujen tarjoajat	181 (30 %)	100 (17 %)	145 (24 %)	97 (16 %)	79 (13 %)	-	-	602 (100 %)
Poliisit	5 (16 %)	4 (13 %)	7 (23 %)	8 (26 %)	6 (19 %)	1 (3 %)	-	31 (100 %)
Hautaus- toimistot, kuljetusyri-	46 (26 %)	21 (12 %)	33 (19 %)	35 (20 %)	31 (18 %)	1 (1 %)	9 (5 %)	176 (100 %)

tykset

Seurakun- nat ja seu- rakuntayh- tyvät	60 (31 %)	17 (9 %)	40 (21 %)	36 (19 %)	41 (21 %)	-	-	194* (100 %)
Yhteensä	323 (28 %)	174 (15 %)	251 (22 %)	200 (18 %)	180 (16 %)	2 (0, 2 %)	9 (1 %)	1139 (100 %)

* joista 176 ei krematoriollisia seurakuntia ja seurakuntayhtymiä ja 18 krematoriollisia seurakuntia ja seurakuntayhtymiä

Terveydenhuollon kyselyn vastaajat

Terveydenhuollon kyselyn vastaajista julkisia toimijoita edusti 85 % ja yksityisiä 15 %. Itä-Suomesta ei saatu yhtään yksityisen toimijan vastausta. Vastauksia annettiin 90 kunnasta.

Vastaajista puolet kertoi edustavansa terveyskeskusta tai -asemaa, 28 % sairaalaa ja viidennes muuta terveydenhuollon yksikköä, kuten sairaalaa ja asumisyksikköitä yhdistävää terveyskeskusta, hoito- ja kuntoutuslaitosta, päihdehuollon yksikköä tai saattohoitokotia.

Vastaajista 34 % oli ylilääkäreitä tai johtavia lääkäreitä, 29 % johtajia, esimiehiä tai päälliköitä ja 23 % osastonhoitajia, ylihoitajia tai sairaanhoitajia. Lisäksi vastaajissa oli yksittäisiä obduktiotoiminnan edustajia, sihteerejä sekä vahtimestareja.

Vanhuspalvelujen kyselyn vastaajat

Vanhuspalvelujen kyselyn vastaajista julkisia toimijoita edusti 52 % ja yksityisiä 48 %. Itä-Suomesta tuli keskimääräistä enemmän julkisten toimijoiden ja Helsingistä ja Uudeltamaalta yksityisten toimijoiden antamia vastauksia. Vastauksia annettiin 211 kunnasta.

Suurin osa vastaajista (77 %) edusti tehostettua palveluasumista. Vanhainkotihoitoa kertoi edustavansa vastaajista 5 %, terveyskeskuksen lyhytaikaishoidon yksikköä 4 %, tavallista palveluasumista 2 %, terveyskeskuksen pitkäaikaishoidon yksikköä 0,7 % ja terveyskeskuksen kuntoutusyksikköä 0,5 %. Muita palveluntarjoajia, kuten edellisten yksiköiden yhdistelmiä, ryhmäkoteja tai sotainvalidien laitoshoidoa edusti 11 % vastaajista.

Vastaajista 21 % oli vastaavia sairaanhoitajia ja 10 % osastonhoitajia, 11 % johtajia tai hoivakodin johtajia, 11 % yksikönvastaavia, -johtajia tai -päälliköitä tai esimiehiä, 7 % palvelupäälliköitä tai -vastaavia. Loput yksittäiset vastaajat olivat terveydenhoitajia tai lääkäreitä.

Poliisin kyselyn vastaajat

Poliisille kohdistettuun kyselyyn vastauksia saatiin vähintään yksi jokaisesta poliisilaitoksista. Vastaajista suurin osa oli rikoskomissarioita (35 %) tai rikosylikonstaapeleja (29 %). Lisäksi vastaajissa oli rikoskonstaapeleja, teknisiä tutkijoita ja tutkinnanjohtajia.

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten kyselyn vastaajat

Hautaustoimistoille ja vainajien kuljetukseen erikoistuneille kuljetusyrityksille kohdistetun kyselyn vastaajista 94 % kertoi edustavansa hautaustoimistoa, jolla oli omaa kuljetuskalustoa ja 3 % hautaustoimistoa,

jolla ei ole omaa kuljetuskalustoa. Loput vastaajista (3 %) edusti vainajien kuljettamiseen keskittyviä yrityksiä, ja yksi näistä vastaajista oli kunnan sopimuskuljettaja.

Keskisuuria toimijoita (alle 300 toimeksiantoa/vuosi) oli vastaajista 68 %. Suuria toimijoita (yli 300 toimeksiantoa/vuosi) edusti 22 % ja pieniä toimijoita (alle 50 toimeksiantoa/vuosi) 10 %. Vastaajista 45 % oli yrittäjiä, 27 % toimitusjohtajia, 16 % omistajia tai osakkaita, 6 % kuljetuspäälliköitä ja esimiehiä ja 6 % työntekijöitä.

Seurakuntien ja krematoriollisten seurakuntien kyselyjen vastaajat

Saatua vastausaineistoa käsiteltiin yhtenä joukkona, vaikka aineisto koottiinkin kahdella erillisellä kyselyllä. Vastaajista 91 % edusti seurakuntaa, jossa ei ole krematoriota, ja 9 % sellaista seurakuntaa, jossa on vähintään yksi krematorio. Vastaajien ilmoittaman aseman tai työtehtävän mukaan taluspäälliköt olivat suurin vastaajaryhmä, heitä oli neljännes vastaajista. Seurakuntamestarit, kirkkoherrat ja seurakuntapuutarhurit olivat seuraavina.

Kylmäsäilytystilojen vainajapaikkojen määrät eri puolilla Suomea

Esiselvityksessä ja kyselyillä kartoitettiin eri toimijoiden ylläpitämien kylmäsäilytystiloissa sijaitsevien vainajapaikkojen määrää. Terveystieteiden ja vanhuspalvelujen tarjoajien sekä seurakuntien määrät on kartoitettu pääsääntöisesti kyselyillä. Erityisesti vanhuspalvelujen vastaajien joukossa on myös sellaisia toimintayksiköitä, joilla ei ole omia kylmäsäilytystiloja. Vaikka kartoitetut luvut eivät kata kaikkia toimipisteitä, kyselyjen perusteella on kuitenkin saatu selvitettyä huomattava osa kylmäsäilytystiloista ja kunkin tilan vainajapaikkamääriä. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Esiselvityksen ja kyselyiden perusteella kartoitetut vainajapaikkojen ja toimijoiden määrät suuralueittain

Etelä-Suomi	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	566–722	106–159	1108	1780–1989
Toimijoiden määrä, joilla omat kylmäsäilytystilat	20	33	41	94
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	6	112	0	116
Helsinki ja Uusimaa	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	831–1003	79–114	807	1717–1924
Toimijoiden määrä, joilla omat kylmäsäilytystilat	49	14	20	83
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	9	88	0	97
Itä-Suomi	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	459–576	79–126	838	1376–1540
Toimijoiden määrä, joilla omat kylmäsäilytystilat	46	24	35	105
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	3	77	0	80
Länsi-Suomi	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	649–788	119–180	1451	2219–2419
Toimijoiden määrä, joilla omat kylmäsäilytystilat	46	41	59	146
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	4	142	1	147
Pohjois-Suomi	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	218–299	25–44	611	854–954
Toimijoiden määrä, joilla omat kylmäsäilytystilat	21	14	42	77
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	2	65	0	67
Manner-Suomi (Yhteensä)	Terveydenhuolto	Vanhuspalvelut	Seurakunnat	Yhteensä
Vainajapaikkojen määrä	2723–3388	408–623	3977	7108–7988
Toimijoiden määrä	182	126	197	505
Toimijoiden määrä, joilla ei omia kylmäsäilytystiloja	24	484	1	507

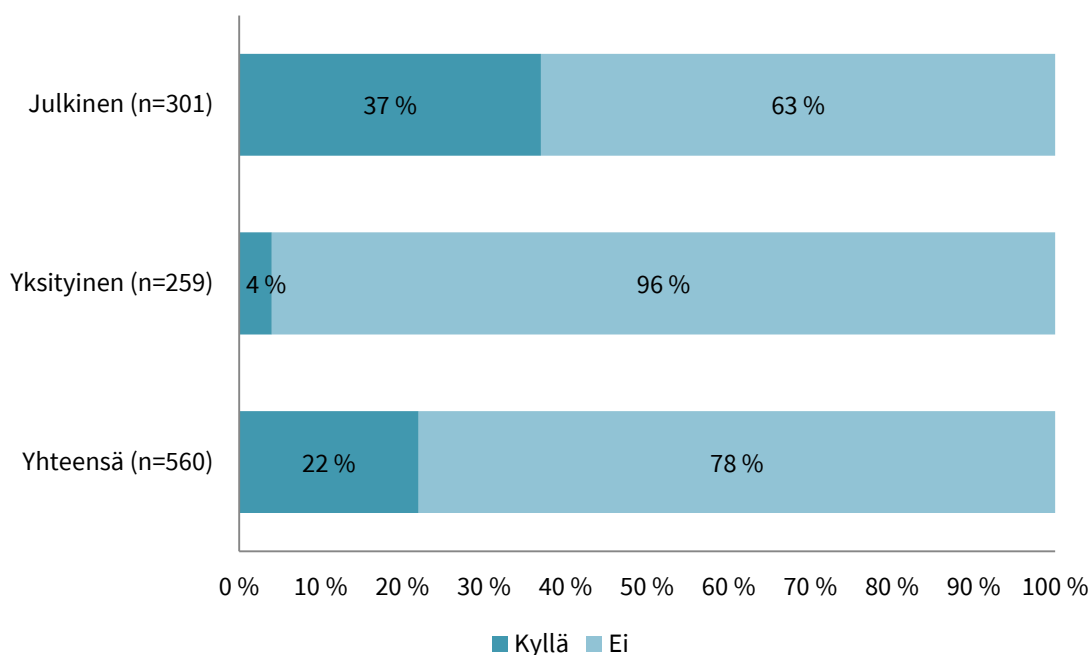
Kun vainajapaikkojen ja kuolleiden (2019) määriä vertailee suuralueittain, selviää, että kaikilla alueilla on lähes yhtä paljon vainajapaikkoja vainajamäärää kohden (Taulukko 6). Itä-Suomessa vainajapaikkoja näyttää olevan hieman muita alueita enemmän suhteessa kuolleiden määrään. Koska kartoitus ei ollut täysin kattava, voi saatuun tulokseen vaikuttaa kunkin alueen toimijoiden vastausaktiivisuus sekä se, mitkä toimijat kultakin alueelta vastasivat kyselyyn.

Taulukko 6. Esiselvityksen ja kyselyiden perusteella vainajapaikkojen sekä kuolleiden määrä (2019) suuralueittain

Suuralue	Kuolleet 2019	Vainajapaikat	Vainajapaikkoja kuolleita kohden 2019
Etelä-Suomi	13016	1885	0,145
Helsinki ja Uusimaa	12367	1821	0,147
Itä-Suomi	7899	1458	0,185
Länsi-Suomi	14275	2319	0,162
Pohjois-Suomi	6126	904	0,148
Yhteensä	53683	8386	0,156

Kylmäsäilytystilat terveydenhuollossa ja vanhustalveissa

Kyselyjen perusteella omat kylmäsäilytystilat löytyvät terveydenhuollosta huomattavasti useammin (85 %) kuin vanhustalvejen toimitiloista (22 %). Erytisen harvoin omia kylmäsäilytystiloja on vanhustalvejen yksityisillä toimijoilla. (Kuvio 3.) Helsingissä ja Uudellamaalla kylmäsäilytystiloja on vanhustalvejen piirissä muuta maata harvemmin: alueen vastaajista 13 % kertoi, että tämän edustaman vanhustalvejen yksiköstä löytyy omat kylmäsäilytystilat.



Kuvio 3. Julkisten ja yksityisten vanhustalvejen edustajien vastaukset: 'Löytyykö edustamattanne hoivayksiköstä kylmäsäilytystiloja vainajan säilytystä varten?' (Kysely vanhustalvejen tarjoajille, kysymys 8, n = 560)

Kaikki julkisen sektorin sairaaloiden edustajat ja suurin osa julkisten terveyskeskusten ja terveysasemien edustajista (88 %) kertoi, että tämän edustamasta toimintayksikössä on omat kylmäsäilytystilat. Yksityisen puolen vastaajista alle puolet (43 %) kertoi, että tämän edustamalla terveydenhuollon toimintayksiköllä on omat kylmäsäilytystilat.

Muuhun maahan verrattuna Itä-Suomessa oli eniten terveydenhuollon vastaajia (96 %) jotka kertoivat että tämän edustamassa toimintayksikössä on omat kylmäsäilytystilat. Helsingin ja Uudenmaan (75 %) ja

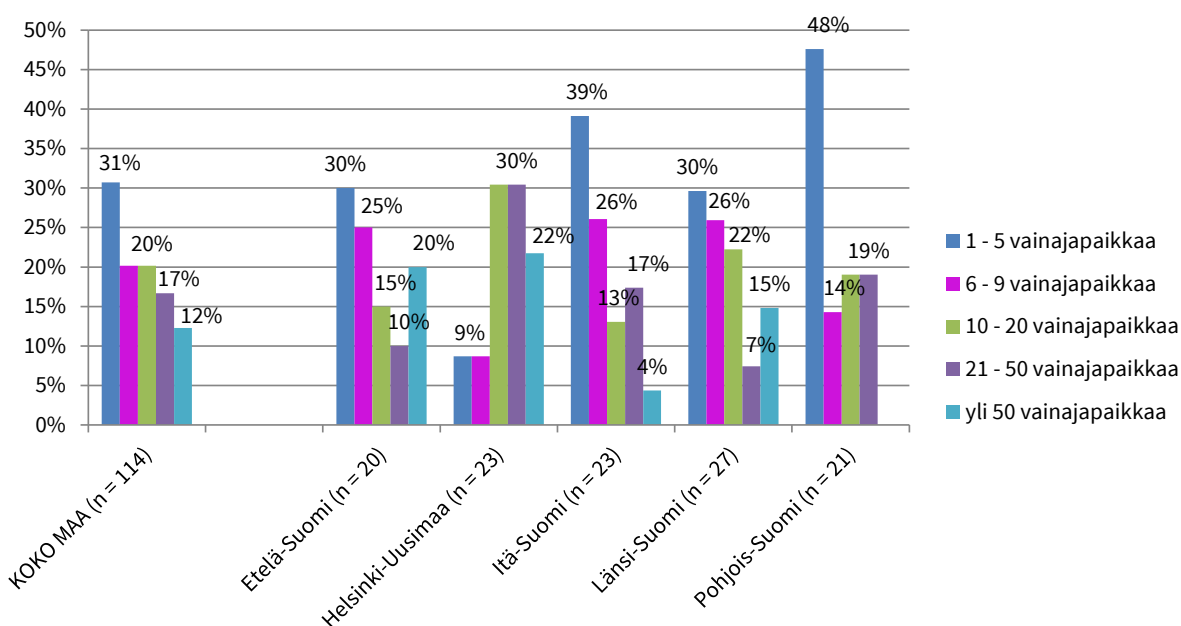
Etelä-Suomen (77 %) alueella puolestaan omia kylmäsäilytystiloja kerrottiin olevan muuta maata harvemmin.

Vainajapaikkojen määrä kylmäsäilytystiloja kohden terveydenhuollossa ja vanhushuollossa

Vastausten perusteella terveydenhuollon kylmäsäilytystiloissa on keskimäärin huomattavasti enemmän vainajapaikkoja kuin vanhushuollossa tarjoajien yksiköissä. Vanhushuollossa vastaajista 48 % kertoi kylmäsäilytystilassa olevan 1–2 vainajapaikkaa, 33 % kertoi vainajapaikkoja olevan 3–5 ja 12 % 6–9 ja loput (8 %) että paikkoja on 10 tai yli. Terveydenhuollon vastaajista 51 % kertoi paikkoja olevan vähemmän kuin 10 (5 % 1–2 paikkaa, 25 % 3–5 paikkaa, 20 % 6–9 paikkaa). Vastaajista 20 % kertoi paikkoja olevan 10–20, 16 % 21–40 ja 13 % että vainajapaikkoja on yli 40.

Vastausten perusteella sairaaloissa on usein huomattavasti enemmän vainajapaikkoja kylmäsäilytystiloja kohden kuin terveyskeskuksissa ja terveysasemilla: Lähes puolet (46 %) terveyskeskusten ja terveysasemien vastaajista ilmoitti, että heidän yksikössään on vainajapaikkoja 1–5, 33 % ilmoitti vainajapaikkoja olevan 6–9, 18 % että vainajapaikkoja on 10–20 ja 3 % 21–50. Sairaaloiden vastaajista 12 % ilmoitti, että vainajapaikkoja on alle kymmenen, 15 % ilmoitti vainajapaikkoja olevan 10–20, 36 % ilmoitti vainajapaikkoja olevan 21–50, ja saman verran (36 %) ilmoitti vainajapaikkoja olevan yli 50. Suurimpien sairaaloiden edustajat kertoivat säilytyspaikkoja olevan yli 100.

Vastausten perusteella kylmäsäilytystilakohtaisia vainajapaikkoja on enemmän julkisilla terveydenhuollon toimijoilla kuin yksityisillä. Helsingin ja Uudenmaan toimijoiden kylmäsäilytystiloissa on selvästi muuta maata enemmän vainajapaikkoja kylmäsäilytystilaa kohti, Pohjois- ja Itä-Suomessa taas korostuvat vainajapaikkamääriltään pienemmät kylmäsäilytystilat. (Kuvio 4.)

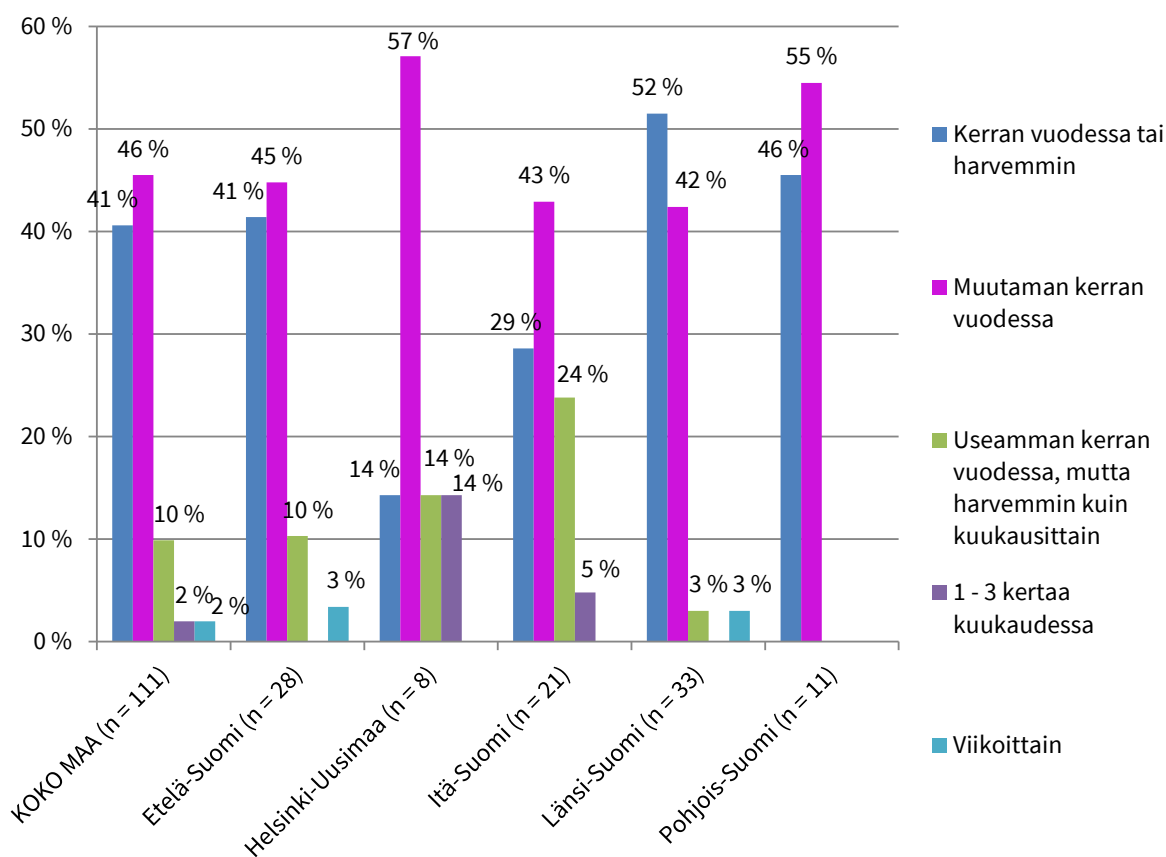


Kuvio 4. Terveydenhuollon vastaajien ilmoittamat vainajapaikkamäärät suuralueittain (Kysely terveydenhuollon toimijoille, kysymys 9, n = 114)

Vainajapaikkojen riittävyys terveydenhuollossa ja vanhushuollossa

Vanhushuollossa vastaajat arvioivat vainajapaikkojen riittävyyden pääsääntöisesti melko hyväksi (52 %) tai hyväksi (44 %). Vain murto-osa toimijoista kertoi, että kaikki vainajapaikat ovat jatkuvasti täynnä. Monella yksiköllä (84 %) oli kuitenkin kokemusta siitä, etteivät vainajapaikat riitä aina kaikkien vainajien säilyttämiseen. Liki kaikki näistä toimijoista arvioivat tilojen täyttyvän enintään muutaman kerran vuodessa

ja kymmenesosa kertoi tilanteen toistuvan useammin kuin kerran vuodessa. Helsingissä ja Uudellamaalla sekä Itä-Suomessa vanhuspalvelujen kylmäsäilytystilojen arvioitiin olevan muuta maata useammin täynnä. (Kuvio 5.)

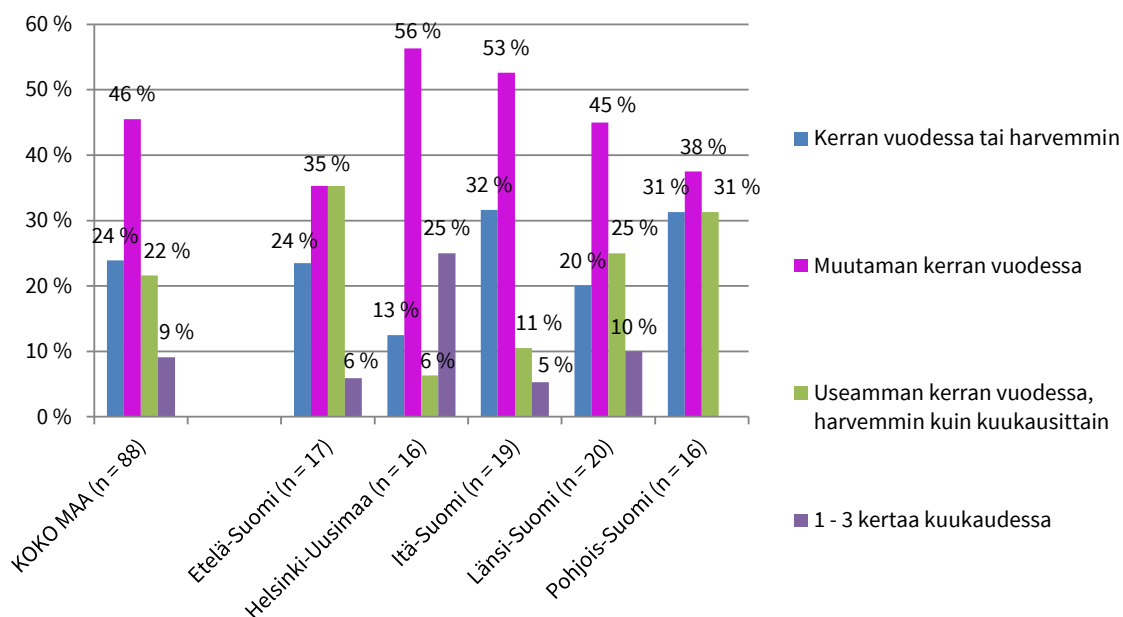


Kuvio 5. Vanhuspalvelujen vastaajien suuraluekohtaiset vastaukset: 'Ovatko kylmäsäilytystilojenne kaikki vainajapaikat joskus täynnä?' jatkokysymykseen 'Jos vastasit kyllä, kuinka usein näin käy?' (Kysely vanhuspalvelujen tarjoajille, kysymys 27, n = 101)

Terveydenhuollon kyselyn vastaajista 94 % arvioi kylmäsäilytystilojen vainajapaikkamäärien olevan vähintään pääsääntöisesti riittävät vainajamäärään nähden. Erityisesti Länsi-Suomessa ja Pohjois-Suomessa koettiin vainajapaikkojen määrän vastaavan hyvin tarvetta. Helsingissä ja Uudellamaalla taas koettiin muita useammin, etteivät vainajapaikat pääsääntöisesti olleet riittävät säilytystarpeeseen nähden.

Terveydenhuollon vastaajista 75 % kertoi kylmäsäilytystilojen olevan ainakin toisinaan niin täynnä, etteivät vainajapaikat riitä kaikkien vainajien säilyttämiseen. Helsingistä ja Uudeltamaalta 67 % vastaajista kertoi kylmäsäilytystilojen olevan ainakin joskus täynnä, ja Etelä-Suomessa 85 % vastaajista arvioi näin tapahtuvan.

Vastaajilta, jotka ilmoittivat yksikkönsä kylmäsäilytystilojen täyttyvän ainakin toisinaan, kysyttiin jatkokysymyksenä sitä kuinka usein kylmäsäilytystilat täyttyvät. Pohjois-Suomessa tilojen kerrottiin olevan jonkin verran muuta maata harvemmin täynnä. Helsingissä ja Uudellamaalla on taas muuta maata enemmän kylmäsäilytystiloja, joiden kaikki vainajapaikat ovat vähintään kerran kuukaudessa käytössä. (Kuvio 6)



Kuvio 6. Terveydenhuollon vastaukset suuralueittain: 'Ovatko kylmäsäilytystilojenne kaikki vainajapaikat joskus täynnä?' lisäkysymykseen 'Jos vastasit kyllä, kuinka usein näin käy?' (Kysely terveydenhuollon toimijoille, kysymys 12, n = 88).

Toimintakäytäntö silloin, kun oman kylmäsäilytystilan vainajapaikat ovat täynnä terveydenhuollossa ja vanhushpalveluissa

Sekä vanhushpalvelujen että terveydenhuollon kyselyissä kartoitettiin vastaajien toimintatapoja omien kylmäsäilytystilojen kaikkien vainajapaikkojen ollessa käytössä. Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon sille, mihin vainajia siirretään, kun omat kylmäsäilytystilat ovat täynnä. Suurin osa vastaajista oli valinnut vain yhden toimintatavan. Terveydenhuollon vastauksista 50 %:ssa kerrottiin kiirehdittävän vainajan siirtämistä seurakunnan tiloihin. Seuraavaksi tavallisin ratkaisu (26 % vastauksista) on vainajan siirtäminen oman kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin. Vastauksista 13 %:ssa kerrottiin, että vainaja siirretään toisen kunnan alueelle sosiaali- ja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin ja 8 %:ssa että toimitaan muulla tavoin. Itä-Suomessa (70 % vastauksista) ja Pohjois-Suomessa (74 % vastauksista) vainajan siirtämistä seurakunnan kylmäsäilytystiloihin kiirehditään muuta maata useammin. Etelä-Suomessa (23 %) ja Helsingissä ja Uudellamaalla (22 %) vainaja siirretään hieman muuta maata useammin ja Pohjois-Suomessa harvemmin (4 %) toisen kunnan alueen sosiaali- tai terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin.

Vanhushpalvelujen vastaajista suurin osa (73 %) kertoi, että paikkojen täytyessä hautaus toimistoa pyydetään siirtämään vainaja arkkuun ja seurakunnan tiloihin. Vastaajista 44 % kertoi siirättävänsä vainajan saman kunnan alueella toisiin sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin. Vastaajista 14 % kertoi, että vainaja siirrettiin toisen kunnan alueelle sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin, ja muutama kertoi, että tällaisessa tilanteessa toimitettiin muulla tavoin.

Toimintakäytäntö niissä vanhushpalvelujen toimipisteissä, joissa ei ole omia kylmäsäilytystiloja

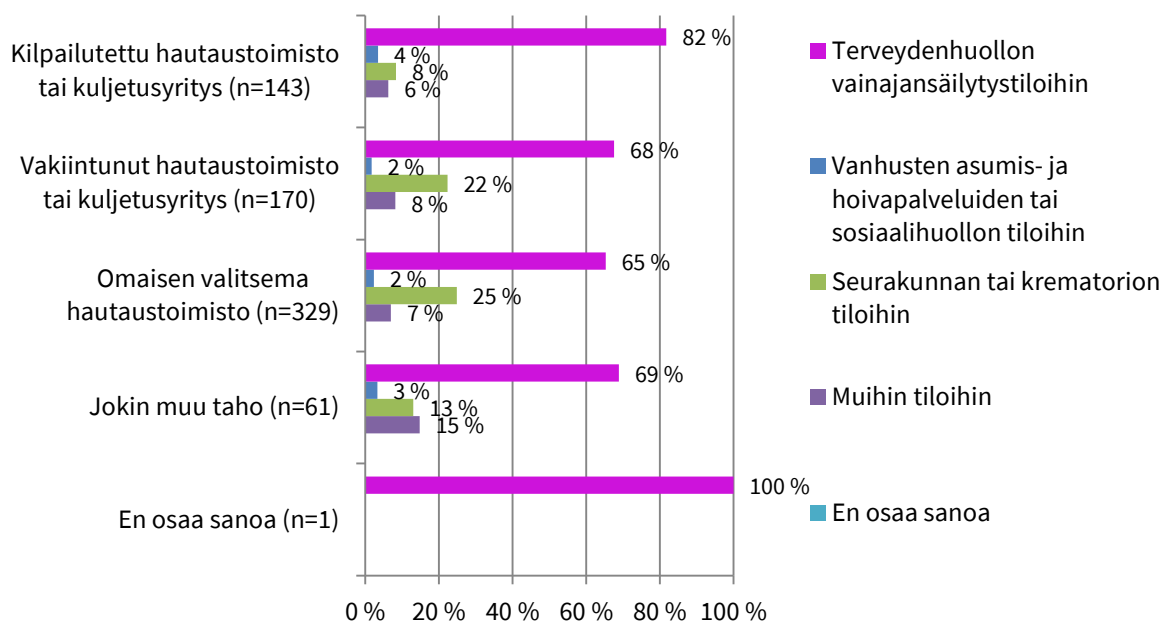
Lähes kaikki (94 %) niistä vanhushpalvelujen tarjoajista, joilla ei ole omia kylmäsäilytystiloja, olivat varautuneet asiakkaidensa kuolemiin ja vainajien säilyttämiseen, usein esimerkiksi noudattamalla kaupungilta tai sairaanhoitopiiristä saamia tai itse laatimia ohjeita. Vastaajilta jatkokysyttiin mitä kylmäsäilytystiloja nämä käyttävät vainajien säilyttämiseen. Vastaaja saattoi ilmoittaa useamman eri kylmäsäilytystilan.

Useimmiten vainajia kerrottiin siirrettävän säilytettäväksi terveydenhuollon tiloihin (87 % vastaajista) tai seurakunnan tiloihin (23 % vastaajista). Vastauksista 3 %:ssa kerrottiin säilyttämiseen käytettävän sosiaali-
huollon (ml. vanhuspalvelut) kylmäsäilytystiloja ja 9 %:ssa muita kylmäsäilytystiloja. Muina tiloina kerrottiin käytettävän sairaalaa tai omaisen tai hautaussektorin valitsemaa säilytystilaa. Muuta maata hieman useammin seurakuntien kylmäsäilytystiloja käytettiin Länsi-Suomessa (25 %) ja huomattavasti harvemmin Helsingissä ja Uudellamaalla (10 %).

Vastausten perusteella vainajan siirtokuljettamisesta sellaisista vanhuspalvelujen tiloista, joissa vainajaa ei voida säilyttää, huolehtii usein omaisen valitsema hautaussektorin. Vastajat saivat ilmoittaa useamman eri tahon, joka huolehtii näiden vainajien siirroista. Vastaajista 31 % kertoi, että kaikista vainajien siirroista huolehtii omaisen valitsema hautaussektorin, 20 %, että kaikista siirroista huolehtii kilpailutettu hautaussektorin tai kuljetusyritys, 16 %, että kaikista siirroista huolehtii vakiintunut hautaussektorin tai kuljetusyritys ja 6 %, että kaikista siirroista huolehtii jokin muu taho. Vastaajista 27 % kertoi, että kuljetuksista vastaa useampi kuin yksi edellä mainituista tahoista, eli kuljettajataho vaihtelee. Lähes kaikkien (98 %) mukaan omaisen valitsema hautaussektorin huolehtii ainakin osasta siirtoja. ”Jokin muu” -valinnan tehneet tarkensivat avokenttään, että kyseessä on tyypillisesti kaupungin tai kuntayhtymän kilpailuttama tai valitsema kuljetusyritys. Niissä tapauksissa, kun kylmäsäilytystiloina käytetään terveydenhuollon kylmätiloja, jotka sijaitsevat vanhuspalvelun toimijan tilojen välittömässä läheisyydessä, kuljetuksista huolehtii henkilökunta. Muutama vastaaja kertoi kuljetuksen tapahtuvan omaisen valitseman hautaussektorin toimesta, tai jos omaisen ei ole valinnut hautaussektorin, se tapahtuu jonkin muun toiminta-alueen hautaussektorin toimesta.

Kun kuljetuksista vastaavia tahoja tarkastelee sen suhteen, mihin tiloihin vainajia kerrottiin siirrettävän, selviää että sijainnilla ei ole merkittävää vaikutusta kuljettavan tahon valinnalle. Mikäli kuljettaja on kilpailutettu sopimuskuljettaja, kyseessä on useimmiten vainajan siirtäminen terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin. Kilpailutettuja hautaussektorin ja kuljettajia käytetään kuitenkin jonkin verran vainajan siirtämiseen myös muihin kylmäsäilytystiloihin. Myös omaisen valitsema hautaussektorin tai vakiintunut hautaussektorin tai kuljetusyritys siirtää vainajia useimmiten terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin. Näiden toimijoiden suorittamista vainajien siirroista noin neljäsosan tapahtuu seurakunnan tai seurakuntayhtymän kylmäsäilytystiloihin. (Kuvio 7.)

Vastaajista 68 % kertoi, ettei ohjeista kuljettajaa kylmäsäilytyspaikan valinnassa. Ohjeita antavista toimijoista lähes 40 % kertoi selvittävänsä etukäteen, löytyykö toisen toimijan säilytystiloista vapaata vainajapaikkaa. Muutama vastaaja kertoi toisen toimintayksikön oma-aloitteisesti ilmoittavan, jos näiden kylmäsäilytystilat ovat täynnä.



Kuvio 7. Vainajien kuljetuksista vastaava tahot, kun vanhushuolteen toimijoilla ei ole omia kylmäsäilytystiloja. Kuljetustahokohtaiset vastausosuudet sijaintikohteittain, vastaaja pystyi valitsemaan yhden tai useamman vastausvaihtoehdon (Kysely vanhushuolteen tarjoajille, kysymys 10 ja 12, n = 704, vastaajia 438)

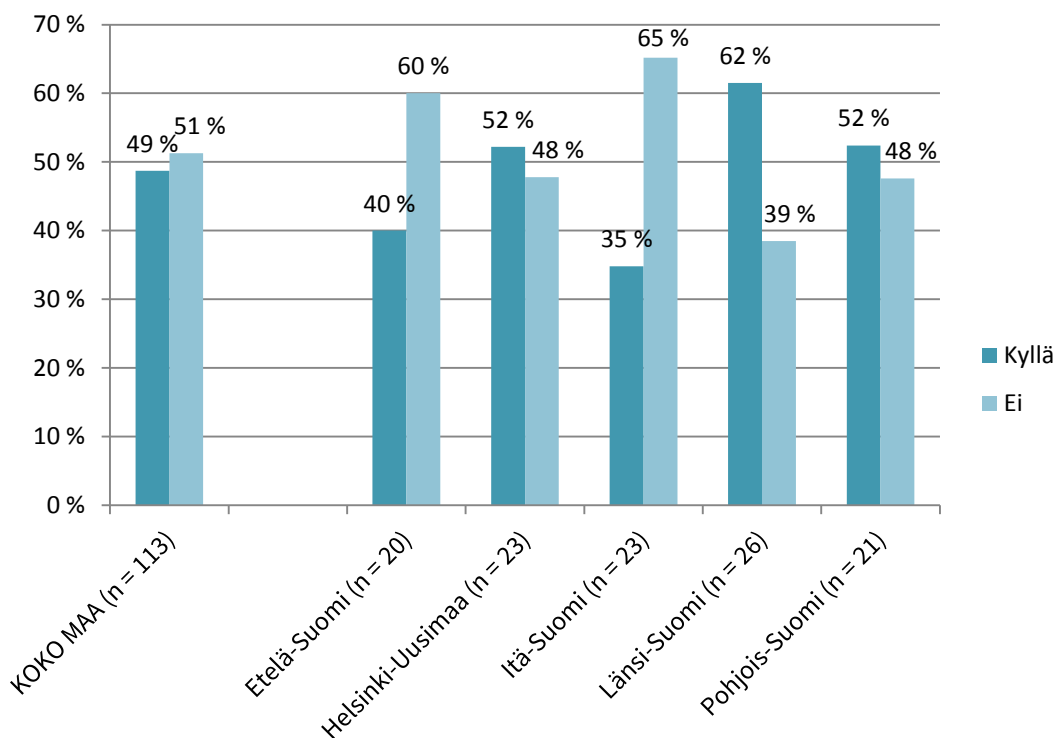
Lähes puolet (47 %) vanhushuolteen vastaajista kertoi, että vainajan siirron kustannuksista vastaa omaisen tai kuolinpesän. Muut vastaajat totesivat, että kustannuksista vastaa kunta (24 %), vanhushuolteen yksikkö itse (13 %) tai joku muu (11 %). Tyypillisimmin muun tahon kerrottiin olevan kuntayhtymä. Kerrottiin myös, että kuljetuksen kustannuksista vastaava taho riippui siitä, missä vainajan kuolema todetaan.

Valmiudet suurikokoisten ja huonokuntoisten vainajien säilyttämiseen terveydenhuollossa ja vanhushuolteissa

Terveydenhuollon ja vanhushuolteen toimijoilta kartoitettiin valmiutta säilyttää kylmäsäilytystiloissa suurikokoisia vainajia tai vainajia, joiden kuolemanjälkeiset muutokset ovat edenneet siten, että säilyttämisestä aiheutuu hajuhaittoja ja mahdollinen terveysriski. Tavallista kylmäsäilytyskaappia kylmempi säilytyslämpötila auttaa hidastamaan kuolemanjälkeisiä muutoksia.

Suurikokoisten vainajien säilytys onnistuu vastaajien mukaan noin puolessa terveydenhuollon yksiköistä. Tilanne on keskimääräistä parempi Länsi-Suomessa ja keskimääräistä huonompi Itä- ja Etelä-Suomessa. (Kuvio 8.) Sairaaloiden vastaajista 62 % ja terveyskeskusten ja terveysasemien vastaajista 39 % ilmoitti, että heidän yksikössään voidaan säilyttää suurikokoisia vainajia.

Huonokuntoisten vainajien säilytyksen ilmoitti onnistuvan 64 % terveydenhuollon vastaajista. Muuta maata useammin huonokuntoisten vainajien säilytys onnistuu Pohjois-Suomessa (81 %) ja harvemmin Helsingin ja Uudenmaan alueella (48 %). Sairaaloiden vastaajista 76 % ja terveyskeskusten ja terveysasemien vastaajista 60 % ilmoitti, että heidän yksikössään voidaan säilyttää huonokuntoisia vainajia.



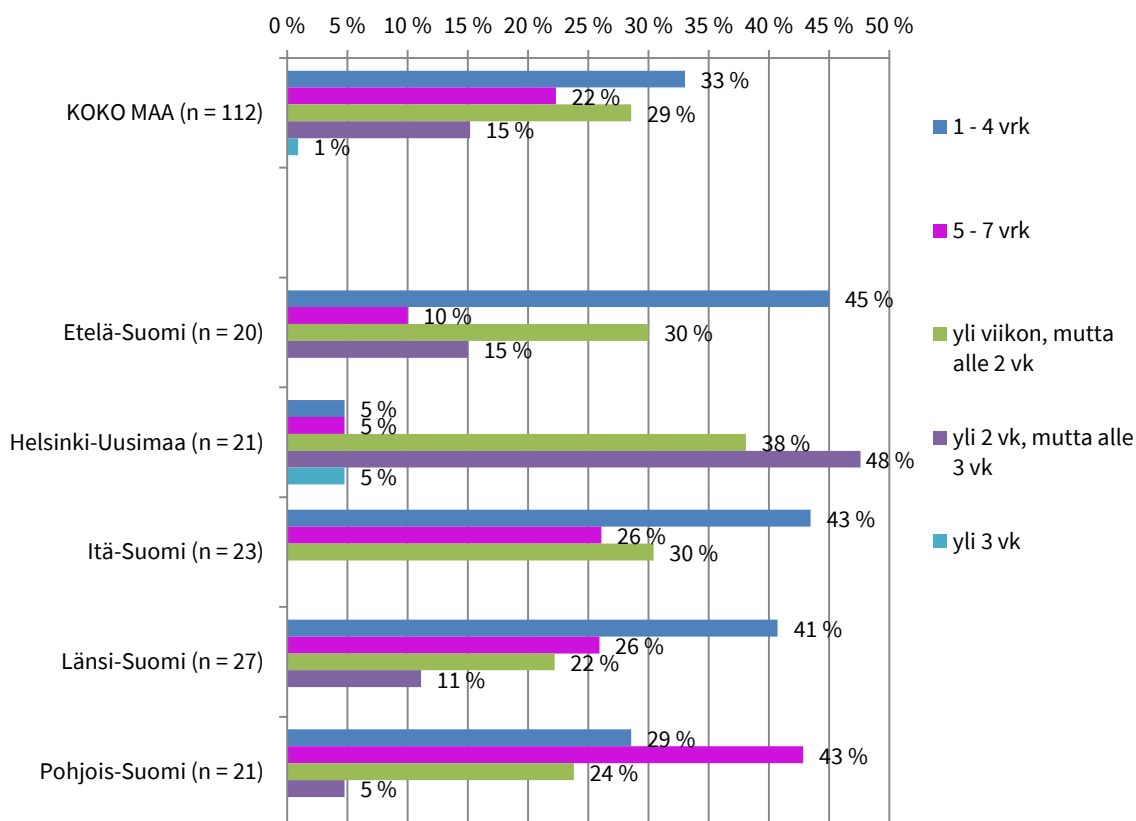
Kuvio 8. Terveydenhuollon yksiköiden vastaukset suuralueittain: 'Voiko kylmäsäilytystiloissa säilyttää suurikokoisia vainajia, jotka eivät mahdu standardikokoiseen kaappiin?' (Kysely terveydenhuollon toimijoille, kysymys 14, n = 113).

Suurin osa kylmäsäilytystiloilla varusteltujen vanhushuolteen vastaajista kertoi, että kylmäsäilytystiloihin ei voi tuoda säilytykseen suurikokoisia vainajia (68 %) tai huonokuntoisia vainajia (61 %).

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten mukaan useilla alueilla huonokuntoisten vainajien säilytykseen oli liian vähän vainajapaikkoja tai että ne oli keskitetty vain muutamisiin toimitiloihin. Seurakuntien kylmäsäilytystiloja saatettiin myös paikoin joutua hyödyntämään sen takia, ettei vanhushuolteen tai terveydenhuollon toimitiloista löytynyt sopivaa vainajapaikkaa.

Vainajien säilytysajat terveydenhuollossa ja vanhushuolteen palveluissa

Kolmasosa terveydenhuollon toimijoista arvioi vainajan keskimääräisen säilytysajan olevan korkeintaan neljä vuorokautta. Vastaajista 22 % ilmoitti säilytyksen kestävän keskimäärin 5–7 vuorokautta ja lähes kolmannes, 29 %, 1–2 viikkoa. Säilytysajoissa on havaittavissa alueellista vaihtelua, pidempien säilytysaikojen painottuessa Helsinkiin ja Uudellemaalle. (Kuvio 9.)



Kuvio 9. Terveydenhuollon yksiköiden edustajien vastaukset suuralueittain: 'Kuinka kauan vainajaa keskimäärin säilytetään kylmäsäilytystilassanne?' (Kysely terveydenhuollon toimijoille, kysymys 35, n = 112)

Sairaaloissa vainajia säilytetään vastaajien mukaan tavallisimmin 1–2 viikkoa (52 %). Vastaajista 27 % arvioi keskimääräiseksi säilytysajaksi yli kaksi viikkoa ja 21 % korkeintaan viikon.

Terveyskeskuksissa ja terveysasemilla vainajan keskimääräisen säilytysajan kerrottiin olevan huomattavasti lyhyempi kuin sairaaloissa. Terveyskeskusten ja terveysasemien vastaajista 51 % kertoi säilytyksen kestävänsä korkeintaan 4 vuorokautta, 29 % vastaajista kertoi keskimääräisen säilytysajan olevan 5–7 vuorokautta ja 20 % yli viikon.

Vanhuspalvelujen tarjoajista yli puolet (57 %) kertoi, että vainajan säilyttäminen kestää korkeintaan 4 vuorokautta, 26 %:lla säilytysaika on 5–7 vuorokautta ja 13 %:lla 1–2 viikkoa ja lopuilla (4 %) yli 2 viikkoa.

Säilytysaikojen pitkittyminen terveydenhuollossa ja vanhuspalveluissa

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten edustajat kokivat säilytysaikojen pitkittymisen syiden liittyvän useimmiten omaisiin. Suurimpana haasteena koettiin tietämättömyydestä johtuva omaisten aktiivisuuden puute. Myös omaisten toiveet ja aikataulut, omaisten puuttuminen tai tavoittamattomuus nähtiin yleisinä syinä vainajien säilytysaikojen pitkittymiselle.

Hautaustoimistojen edustajat arvioivat myös hautausluvan laatimiseen ja luovuttamiseen liittyvien viiveiden aiheuttavan säilytysajan pitkittymistä erityisesti sen jälkeen, kun seurakunnat olivat tarkentaneet käytäntöjään vastaamaan päivitettyä kuolemansyyn selvittämisestä annettua asetusta. Tarkentuneiden käytäntöjen seurauksena seurakunnat eivät enää vastaanota vainajaa siunattavaksi ennen hautausluvan saamista. Osassa tapauksia vainajien ruumiinavausten ja näistä mahdollisesti johtuvien siirtojen kerrottiin pidentävän säilytysaikaa. Hautaustoimistot kokivat myös, etteivät terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen toimijat aina informoineet kuolemaan ja hautaukseen liittyvistä käytännöistä omaisia riittävästi, mikä saattoi viivästyttää omaisten toimeksiantoja hautaustoimistolle.

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten edustajien mukaan säilytysajat olivat pidentyneet myös siksi, ettei vainajia saatu aina siirretyksi seurakunnan kylmäsäilytystiloihin tilojen ollessa täysiä tai siunaus- ja tuhkausaikojenmäärien vähäisyyden vuoksi. Erityisesti Pohjois-Suomessa nousi esille krematorioiden vähäinen määrä. Esille tuotiin myös se, että vainaja on mahdollista siirtää seurakunnan kylmäsäilytystiloihin vasta lähellä siunausajankohtaa. Osa arvioi, että vainajan siirtoa seurakunnan kylmäsäilytystiloihin saatettiin pitkittää osin myös seurakuntien säilytystilojen käytöstä perittävän maksun vuoksi. Hautaustoimistojen edustajien mukaan hinnoittelu saattaa myös vaikuttaa edullisempien kylmäsäilytystilojen suosimiseen ja näiden tilojen ruuhkautumiseen.

Poliiseja pyydettiin oikeuslääketieteellisissä tapauksissa arvioimaan syitä vainajien säilytysaikojen pitkittymiseen liittyen kuljetuksiin, lääkärin tavoittamiseen tai ruumiinavausaikoihin. Vastaajista 38 % arvioi, että kuljetusruuha tai tarpeeseen nähden riittämättömän kokoinen kuljetuskalusto aiheuttavat toisinaan säilytysaikojen pitkittymistä. Vastaajista 24 % ilmoitti lääkärin tavoittamisen vaikeuden ja 9 % ruumiinavausaikojen riittämättömyyden vähintään toisinaan syyksi säilytysajan pitkittymiselle. Vainajien säilytysaikojen kerrottiin voivan pitkittyä myös ruumiinavauksen jälkeen THL:n oikeuslääkintäyksikössä vainajan henkilöllisyyden varmistamisen vuoksi tai siksi, että omaisilta puuttui halu tai jaksaminen hautausjärjestelyistä huolehtimiseen. Joissakin tapauksissa säilytysajan pitkittymisen arvioitiin johtuvan siitä, että vainajan omaisia ei tavoiteta tai siitä, ettei vainajalla ole läheisiä huolehtimassa hautaamisesta.

Kylmäsäilytystilan ylläpitoon liittyvät vastuut terveydenhuollossa ja vanhustalve- luissa

Terveydenhuollon vastaajista 64 % ilmoitti, että vainajien säilytysaikojen seuraaminen ja pitkittyviin aikoihin puuttuminen on vastuutettu jollekin taholle tai henkilölle. Helsingissä ja Uudellamaalla vastaajista jopa 91 % kertoi, että vastuutaho on osoitettu.

Vanhustalvelujen vastaajista 49 % kertoi, ettei vainajan säilytysajan seuraamista ole vastuutettu kenellekään. Myös vanhustalvelujen osalta Helsingissä ja Uudellamaalla vastuu on osoitettu huomattavasti muuta maata useammin (83 %).

Kylmäsäilytystilojen siivoaminen on vastuutettu kaikissa terveydenhuollon yksiköissä ja 95 %:ssa vanhustalveluista. Kylmäsäilytystilojen tarvikkeista huolehtiminen on vastuutettu 89 %:ssa terveydenhuollon ja 80 %:ssa vanhustalvelujen yksiköistä.

Vainajasäilytyksen kirjaamisjärjestelmä terveydenhuollossa ja vanhustalve- luissa

Terveydenhuollon kylmäsäilytystiloissa on pääosin (74 %) käytössä paperinen kirjanpito. Vastaajista 15 % kertoi, että käytössä on paperinen ja sähköinen järjestelmä rinnakkain ja 9 %, että käytössä on täysin sähköinen järjestelmä. Monista sairaaloista kerrottiin, että henkilökunta käyttää sähköistä järjestelmää, mutta hautaustoimistojen edustajien kerrottiin kirjaavan tiedot paperille. Yhdessä yliopistollisessa sairaalassa myös hautaustoimistot käyttävät samaa sähköistä järjestelmää kuin sairaalan henkilökunta.

Vanhustalvelujen vastaajista 86 % kertoi käytössä olevan paperinen järjestelmä, 11 % sähköinen ja 3 % kertoi, että käytössä on rinnakkain paperinen ja sähköinen järjestelmä. Verrattain moni (28 %) vanhustalvelujen toimija, joka ilmoitti, että heillä on omat kylmäsäilytystilat, jätti vastaamatta tarkentavaan kysymykseen siitä, millainen kirjausjärjestelmä heillä oli käytössä.

Vainajien sisään- ja uloskirjaamisen kattavuus terveydenhuollossa ja vanhustalve- luissa

Terveydenhuollon vastaajista 93 % kertoi, että tiedot vainajan siirrosta kylmäsäilytystiloihin kirjataan, ja 91 % kertoi, että tiedot vainajan siirrosta pois kylmäsäilytystiloista kirjataan. Vanhustalve-
luissa vastaavat luvut olivat 69 % ja 88 %.

Vainaja, joka tuodaan kuolinpaikalta toimipisteelle, mutta jota ei siirretä vainajakaappin esimerkiksi tilanpuutteen vuoksi vaan siirretään edelleen toisaalle, kirjataan huomattavasti harvemmin kuin vainajakaap-

piin siirrettävä vainaja. Terveysthuollon vastaajista 72 % kertoi, ettei edellä mainitussa tapauksessa vainajan tietoja kirjata ja 28 % että tiedot kirjataan. Terveystkeskuksissa ja terveystasemilla tieto kirjataan harvemmin (22 %) kuin sairaaloissa (40 %). Ulkopuolisia vainajia säilytykseen vastaanottavista vanhustalvelujen vastaajista 70 % kertoi, ettei tällaisen jatkosiiirrettävän vainajan tietoja kirjata ja 30 % että tiedot kirjataan.

Terveysthuollon vastaajista 90 % ja vanhustalvelujen vastaajista 92 % kertoi, että vainajien kirjaaminen oli ohjeistettu. Sairaaloissa (94 %) ohjeistus oli laadittu hieman terveystkeskuksia ja terveystasemia (89 %) useammin.

Kirjaamisen kehityskohteet terveysthuollossa ja vanhustalveluissa

Terveysthuollossa oltiin pääosin tyytyväisiä nykytuotoiseen kirjanpitoon. Tämä kuitenkin vaihteli huomattavasti riippuen vastaajan edustamasta organisaatiosta. Terveystkeskusten ja terveystasemien vastaajista 87 % oli tyytyväisiä nykytuotoiseen kirjaamisjärjestelmään, kun taas sairaaloista jopa 50 % kertoi järjestelmän kaipaavan kehittämistä. Vanhustalveluissa 81 % vastaajista oli tyytyväisiä nykyiseen kirjaamistapaan ja -järjestelmään.

Puutteena todettiin sekä terveysthuollon että hautaustoimistojen vastaajien osalta, että vainajaa tuova tai pois vievä toimija ei aina muista kirjata siirtoa. Hautaustoimistojen edustajat kertoivat vainajakirjanpidon merkintöjen olevan toisinaan myös epäselvällä käsialalla laadittuja. Kylmäsäilytystiloissa ei välttämättä ole riittäviä ohjeita tietojen kirjaamiseen, jolloin kukin toimija tekee omalla tavallaan tai merkitsee tiedot edeltävien, mahdollisesti puutteellisten, kirjausten mukaisesti.

Vastauksissa toivottiin myös siirtymistä sähköiseen järjestelmään, jolloin käytettävissä olisi reaaliaikainen tieto säilytystiloissa olevista vainajista. Järjestelmään esitettiin mobiililiittymää ja viivakoodin käytön mahdollisuutta. Ehdotettiin, että sairaaloilla olisi yhtenäinen vainajatietojen kirjaamisohjelma potilastietojärjestelmässä, kuten esimerkiksi Asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotissa. Kaivattiin virallista ohjeistusta vainajien kirjaamisesta ja tietojen säilyttämisaajoista sekä sen varmistamista, että kirjaaminen vastaa voimassa olevaa tietosuojasääntelyä. Pohdittiin myös sitä, voiko vainajan poisviemisen tiedot kirjata ja säilyttää potilastietojärjestelmässä.

Säilytysmaksut terveysthuollossa ja vanhustalveluissa

Terveysthuollon tiloissa vainajan säilyttäminen on useimmiten maksutonta. Vastaajista 73 % kertoi, ettei kylmäsäilytystiloissa säilytettävästä vainajasta peritä maksua eikä tällainen ollut myöskään suunnitteilla. Vastaajista 22 % kertoi, että vainajien säilyttämisestä laskutetaan, ja 7 % että laskuttamiseen siirtymistä suunniteltiin. Laskuttaminen on muuta maata yleisempää Helsingissä ja Uudellamaalla (35 %) ja harvinaisempaa Itä-Suomessa (10 %). Sairaalat perivät huomattavasti useammin (56 %) maksun kuin terveystkeskukset ja terveystasemat (3 %).

Tavallisimmin säilyttämisestä laskutetaan sitä osastoa tai yksikköä, josta vainaja oli siirretty. Muuksi laskutettavaksi tahoksi ilmoitettiin vainajan kotikunta tai sairaanhoitopiirin kunnat väestömäärän perusteella, THL tai poliisi. Kaksi vastaajaa kertoi, että lasku osoitetaan omaiselle tai kuolinpesälle.

Vain yksittäiset vanhustalvelujen vastaajat ilmoittivat laskuttavansa säilytyksestä tai että sellaista olisi suunnitteilla.

Kylmäsäilytystilat seurakunnissa

Seurakuntien kyselyihin vastanneista 40 % ilmoitti, että seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä oli yksi vainajien kylmäsäilytystila, ja 35 % mukaan kylmäsäilytystiloja oli 2–3. Vastaajista 22 % kertoi, että kylmäsäilytystiloja oli 4–10, 3 % että niitä oli yli 10 ja 2 % ettei kylmäsäilytystiloja ollut lainkaan.

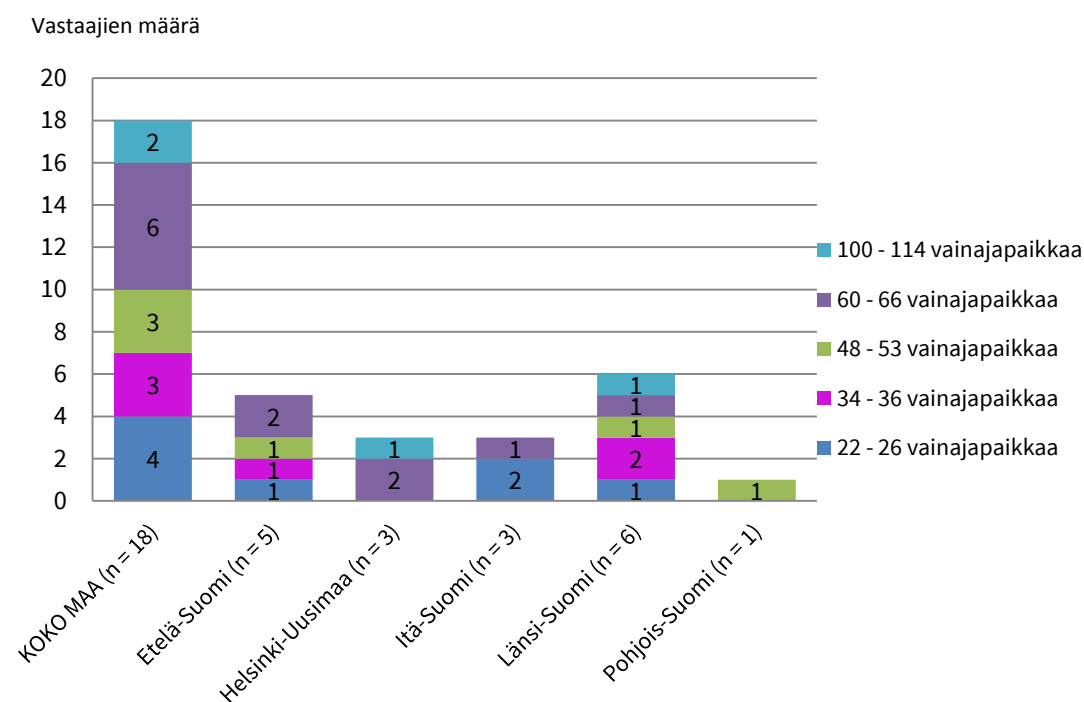
Kylmäsäilytystilojen määrän ohella myös vainajapaikkamäärät vaihtelivat. Vastaajista 39 % ilmoitti seurakunnan tai seurakuntayhtymän vainajapaikkojen kokonaismääräksi 1–10, 28 % ilmoitti 11–20 vaina-

japaikkaa, 13 % ilmoitti 21–30 vainajapaikkaa ja 15 % ilmoitti 31–90 vainajapaikkaa. Yli 90 vainajapaikan seurakuntia ja seurakuntayhtymiä oli 4 % vastaajista.

Suuralueittain tarkasteltuna suurimmat vainajapaikkamäärät olivat Helsingin ja Uudenmaan sekä Länsi-Suomen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä, Helsingissä ja Uudellamaalla 47 % ja Länsi-Suomessa 42 % kertoi vainajapaikkoja olevan yli 20. Pienimmät vainajapaikkamäärät ilmoitettiin Pohjois-Suomesta, jossa huomattavan monessa seurakunnassa ja seurakuntayhtymässä (61 %) oli enintään 10 vainajapaikkaa ja harvemmissa (15 %) yli 20 vainajapaikkaa.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 51 % kertoi, että heidän edustamansa seurakunnan kylmäsäilytystiloissa säilytettiin vuodessa 0–100 vainajaa, 25 % kertoi säilytettävän 101–200 vainajaa ja 25 % yli 200 vainajaa. Helsingissä ja Uudellamaalla korostui paitsi muuta maata suurempi vainajapaikkojen määrä myös suurempi säilytettävien vainajien määrä: 47 % kertoi vuodessa säilytettävän yli 200 vainajaa, 35 % 101–200 vainajaa ja 18 % alle 100 vainajaa. Pohjois-Suomessa taas säilytettiin vainajia seurakuntien ja seurakuntayhtymien kylmäsäilytystiloissa muuta maata vähemmän: 66 % kertoi säilytettävän alle 100 vainajaa, 20 % 101–200 vainajaa ja 15 % yli 200 vainajaa.

Krematorioiden yhteydessä kerrottiin olevan yhteensä tuhat vainajapaikkaa. Eniten paikkoja on krematorioiden yhteydessä Helsingissä ja Uudellemaalla. Länsi-Suomessa ja Etelä-Suomessa krematorioita on muuta maata useampia ja niiden vainajapaikkamäärät ovat vaihtelevia. (Kuvio 10).



Kuvio 10. Vainajapaikat krematorion yhteydessä (Kysely seurakunnille ja seurakuntayhtymille, joilla oma krematorio, kysymys 58, n = 18).

Kylmäsäilytystilojen riittävyys seurakunnissa

Useimmissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä (67 %) omat kylmäsäilytystilat riittivät aina kaikkien hautausluvan saaneiden vainajien säilyttämiseen. Vastaajista 24 % kertoi, että kaikki vainajapaikat täyttyivät keskimäärin kerran vuodessa, ja 8 %, että kaikki vainajapaikat täyttyivät useamman kerran vuodessa. Pohjois-Suomessa vainajapaikkojen arvioitiin täyttyvän muuta maata useammin: alueen vastaajista 29 % kertoi niiden täyttyvän vuosittain ja 14 % useamman kerran vuodessa (56 % ilmoitti, etteivät vainajapaikat täyttyneet koskaan). Etelä-Suomessa vainajapaikat täyttyivät muuta maata harvemmin: alueen vastaajista 75 % ilmoitti, etteivät vainajapaikat täyty koskaan, ja 25 % ilmoitti niiden täyttyvän vuosittain.

Krematorioiden osalta 56 % vastasi, että niiden yhteydessä sijaitsevat vainajapaikat eivät aina riittäneet kaikkien tuhkattavien vainajien säilyttämiseen. Näistä vastaajista 40 % kertoi paikkojen täyttyvän vuosittain, 40 % että paikat täyttyivät useamman kerran vuodessa mutta harvemmin kuin kuukausittain ja 20 % että paikat täyttyivät kuukausittain. Etelä-Suomessa krematorioiden vainajapaikkojen kerrottiin riittävän aina. Pohjois-Suomen ainoan krematorion yhteydessä olevien paikkojen arvioitiin täyttyvän kuukausittain.

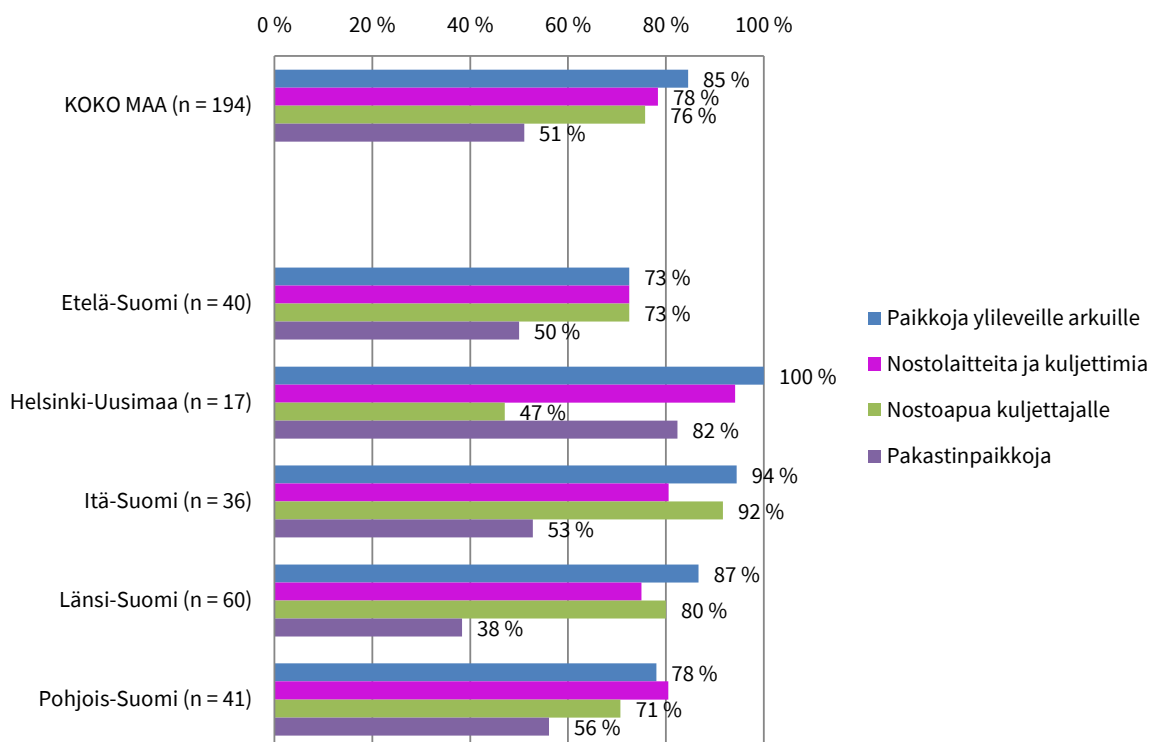
Vastausten perusteella kylmäsäilytystilojen vainajapaikat täyttyivät seurakunnissa harvemmin kuin terveydenhuollossa tai vanhushuoneissa. Krematorioiden yhteydessä sijaitsevien vainajapaikkojen täyttyminen on kuitenkin tavallisempaa kuin muissa seurakuntien ja seurakuntayhtymien kylmäsäilytystiloissa.

Krematorioiden vastaajien mukaan vapaiden paikkojen puuttuessa vainajia säilytetään muissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän kylmäsäilytystiloissa. Krematorioista saatetaan myös tiedottaa hautaustomistoja paikkatilanteesta ja kehottaa sopimaan vainajan tuomisesta etukäteen tai väliaikaisesti jopa kieltää kokonaan uusien vainajien tuominen säilytykseen. Muiden seurakuntien kylmäsäilytystilojen osalta kerrottiin, että paikkojen täyttyessä saatetaan vainajien säilyttämiseen poikkeuksellisesti käyttää esimerkiksi muiden uskontokuntien kylmäsäilytystiloja tai oman seurakunnan väliaikaiseen säilyttämiseen soveltuvia tiloja, kuten ruumishuoneen alla olevaa kellaria. Talvella vaihtoehtoisten säilytystilojen käyttämisen kerrottiin olevan joustavampaa ulkolämpötilan ollessa riittävän viileä. Toisinaan päädytään myös siirtämään siunausaikaa tai vainaja saatetaan poikkeuksellisesti laskea hautaan ennen siunaustilaisuutta.

Valmius suurikokoisten ja huonokuntoisten vainajien säilyttämiseen seurakunnissa

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien kylmäsäilytystiloissa on vastausten perusteella varustauduttu hyvin suurikokoisten vainajien säilyttämiseen, sillä 85 % vastaajista kertoi seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä olevan paikkoja leveämmille arkuille. Useimmissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä (78 %) on vainajien käsittelyyn tarkoitettuja nostolaitteita ja kuljettimia ja 76 % ilmoitti, että heiltä löytyy myös nostoapua kuljettajalle. Helsingissä ja Uudellamaalla paikkoja leveämmille arkuille kerrottiin olevan jokaisessa seurakunnassa, samoin nostolaitteita ilmoitettiin löytyvän lähes jokaisesta (94 %) seurakunnasta. Etelä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa on muuta maata huonommin valmiuksia suurikokoisten vainajien säilyttämiseen. (Kuvio 11.)

Huonokuntoisten vainajien säilyttämiseen soveltuvia pakastinpaikkoja on 51 %:ssa vastanneista seurakunnista ja seurakuntayhtymistä. Huomattavasti muuta maata useammin pakastinpaikkoja on Helsingissä ja Uudellamaalla ja harvemmin Länsi-Suomessa. (Kuvio 11.)



Kuvio 11. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien edustajien vastaukset: 'Onko kylmäsäilytystiloissa paikkoja ylileveille arkuille, onko nostolaitteita, onko saatavilla nostoapua ja onko pakastinpaikkoja?' (Kysely seurakunnille ja seurakuntayhtymille, joilla oma krematorio ja Kysely seurakunnille ja seurakuntayhtymille, joilla ei omaa krematoriota, Kysymys 48, n = 194).

Vainajien säilytysajat seurakunnissa

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 87 % arvioi, että vainajien 2–3 viikon säilytysaikoja esiintyy usein tai melko usein, 12 % että niitä esiintyi toisinaan tai harvemmin ja 1 % ettei 2–3 viikon säilytysaikoja esiintynyt ollenkaan. Yli kolmen viikon säilytysaikoja arvioi esiintyvän toisinaan tai harvemmin 69 % vastaajista, usein tai melko usein 29 % ja ei ollenkaan 1 %.

Krematorioiden säilytysajat arvioitiin muita seurakuntien kylmäsäilytystiloja selvästi lyhyemmiksi. Vastaajista 50 % ilmoitti, että vainajia säilytetään toisinaan tai harvemmin 2–3 viikkoa, 22 % että vainajia säilytetään usein tai melko usein 2–3 viikkoa ja 28 % ilmoitti, ettei vainajia koskaan säilytetä yli kahta viikkoa. Vastaajista 56 % kertoi, ettei vainajia säilytetä ikinä yli 3 viikkoa, 22 % että vainajia säilytetään toisinaan yli 3 viikkoa ja 17 % että vainajia säilytetään usein tai melko usein yli kolme viikkoa. Etelä-Suomen krematorioissa säilytysaikojen arvioitiin muuta maata useammin, ettei vainajia säilytetä koskaan 2–3 viikkoa (60 %) tai yli 3 viikkoa (80 %). Pohjois-Suomen ainoan krematorion yhteydessä tapahtuvan vainajan säilytyksen arvioitiin kestävän usein 2–3 viikkoa ja melko usein yli 3 viikkoa.

Vainajien säilytysajoissa tapahtuneet muutokset ja niiden syyt

Suurin osa niistä vastaajista, jotka kokivat, että säilytysajoissa on tapahtunut muutoksia 2010-luvulla, arvioi vainajien säilytysaikojen yleisesti pidentyneen. Toiminnan sujuvoittamiseksi hautauksia on esimerkiksi pyritty järjestämään parin viikon päähän ja siunausajankohtien määrää on lisätty, mutta omaisten aikatalujen tai siunaamispaikkaa tai -ajankohtaa koskevien erityistoivomusten takia säilytysaikojen koettiin tästä huolimatta pidentyneen. Myös omaisten keskinäisten hautausjärjestelyjä koskevien erimielisyyksien nähtiin lisääntyneen, minkä arvioitiin vaikeuttavan hautausjärjestelyistä sopimista ja vaikuttavan edelleen säilytysaikoihin. Ongelmana koettiin myös se, etteivät omaiset aina ottaneet yhteyttä seurakuntaan hautajaisten

sopimiseksi, tai se, että hautajaisjärjestelyistä huolehtivia omaisia ei ole. Mainittiin myös, että henkilön kuollessa ja edunvalvonnan päättyessä hautausjärjestelyjen osoittaminen viime kädessä hautaamisesta vastaavalle sosiaalitoimelle saattaa viivästyä. Osa vastaajista koki, ettei säilytysmaksujen periminenkään ole odotuksista huolimatta lyhentänyt pitkittäneitä vainajien säilytysaikoja.

Edellä mainittujen lisäksi erityisesti tuhkaamisen suosion kasvun arvioitiin pidentäneen vainajan kokonaissäilytysaikoja seurakunnan tiloissa. Vastaajat kertoivat, että tuhkattavat vainajat jäävät siunauksen jälkeen arkussa kylmäsäilytystilaan odottamaan tuhkaukseen vientiä. Vainajia kuljetetaan krematorioihin tuhkattavaksi myös muualta kuin krematoriota ylläpitävän seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueelta. Tämän vuoksi krematoriot ottavat vainajia vastaan vasta tuhkausajankohdan välittömässä läheisyydessä, mikä taas vaikuttaa tuhkattavien vainajien säilytysaikoihin muissa seurakunnan kylmäsäilytystiloissa. Kasvava tuhkauksen suosio ja tuhkaukseen käytettävien uunien rajallinen määrä myös vähentävät tarjolla olevia tuhkausajoja, ja tämä edelleen pitkittää vainajan säilyttämisaikaa ennen tuhkaamista. Pohjois-Suomessa on vain yksi krematorio, siellä kerrottiin vainajia säilytettävän siunauksen jälkeen jopa useita viikkoja ennen tuhkausta.

Vainajakirjanpidon kattavuus seurakunnissa

Vastausten perusteella varsinainen kylmäsäilytystiloissa tapahtuva vainajan tuonnin kirjaaminen jää hieman yli puolessa (52 %) seurakuntia ja seurakuntayhtymiä tekemättä. Vainajakirjanpitoa saatetaan kuitenkin toteuttaa muulloin kuin tuontien ja noutamisten yhteydessä. Vastauksissa kerrottiin myös käytännöstä, jossa vähäisten vainajapaikkojen vuoksi kirjaamista ei ole katsottu tarvittavan, vaan seurakunnan edustaja tarkastaa tiloissa olevat vainajat käyntinsä yhteydessä.

Vainajien kirjaamisjärjestelmä seurakunnissa

Useimmiten (56 %) seurakunnassa on käytössä vainajan tietojen kirjaamiseenpaperinen järjestelmä. Vastaajista hieman yli kolmasosa (34 %) kertoi, että seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä on käytössä sähköinen tietojärjestelmä, ja runsaan kymmenesosan (11 %) mukaan käytössä on jokin muu järjestelmä. Muina järjestelminä mainittiin esimerkiksi ruutuvihko, päiväkirja tai paperikortisto, käytännössä näissäkin tapauksissa kyse on kuitenkin paperisesta järjestelmästä. Joissakin paikoissa on kaksi rinnakkaista järjestelmää kuljettajan kirjatessa tiedot paperille ja kirkon työntekijän kopioidessa tiedot edelleen seurakunnan omaan sähköiseen järjestelmään.

Vastausten perusteella vainajan tietojen kirjaamiseen käytetään sähköistä tietojärjestelmää muuta maata useammin Pohjois-Suomessa (48 %) ja Länsi-Suomessa (46 %) ja muita alueita harvemmin Helsingissä ja Uudellamaalla (12 %) ja Etelä-Suomessa (19 %).

Tietojen kirjaamista ja vainajan tunnistamista helpottavista käytänteistä kerrottiin, että kylmäsäilytystilan säilytyspaikat ovat numeroituja 19 %:ssa seurakunnista ja seurakuntayhtymistä. Suurimmassa osassa (79 %) numerointia ei kuitenkaan käytetty. Muuta maata useammin säilytyspaikat ovat numeroituja Helsingissä ja Uudellamaalla (41 %) ja harvemmin Pohjois-Suomessa (7 %).

Seurakunnista ja seurakuntayhtymistä 57 % kertoi, että kylmäsäilytystiloissa käytetään vainajan tunnistetietona nimeä, 18 % syntymäaikaa ja 9 % henkilötunnusta. Henkilötunnus kirjataan muuta maata useammin Helsingin ja Uudenmaan seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä (23 %) ja harvemmin Länsi-Suomessa (4 %) ja Pohjois-Suomessa (7 %). Myös muita vainajaa yksilöiviä tietoja, kuten kuolinaikaa, kotiseurakuntaa ja siunausajankohtaa käytetään tunnistetietoina. Tunnistetiedoista saatetaan myös käyttää kerralla useampaa kuin yhtä. Vainajan tunnistetietojen kerrottiin olevan useimmiten arkkuun kiinnitettynä (70 %) tai arkun päällä tai vierellä (18 %). Vastaajista 12 % kertoi että tunnistetiedot merkitään muualle, avokentässä kerrottiin että tällainen muu paikka voi olla esimerkiksi kylmäkaapin tai kylmäsäilytystilan ovi, vihko tai vainajakirja.

Vainajakirjanpidon kehityskohteet seurakunnissa

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 75 % kertoi olevansa tyytyväisiä nykymuotoiseen vainajakirjanpitoon, 13 % ei osannut vastata kysymykseen ja 12 % koki, että vainajakirjanpitoon liittyy ongelmia tai kehittämistäpeitä. Ongelmana paperisessa kirjanpidossa koettiin lähinnä se, etteivät kaikki kylmäsäilytystiloja käyttäneet toimijat merkinneet tietoja. Yleisesti todettiin, että tuonti- ja siunaustietojen systemaattinen kirjaaminen olisi tavoiteltava käytäntö.

Useissa vastauksissa nähtiin tarpeellisena sähköisen kirjanpitojärjestelmän käyttöönotto, jolloin tiedettäisiin ajantasaisesti kylmäsäilytystilan vainajamäärä ja säilytyskapasiteetti sekä vainajan säilytysaika. Vastauksissa arvioitiin, että tietojen sähköistämisen myötä voitaisiin paremmin myös analysoida kylmäsäilytystilojen vainajapaikkojen riittävyyttä ja syitä vainajapaikkojen ajoittaiseen täyttymiseen. Koettiin, että sähköistäminen kehittäisi myös tietoturvaa, tietojen raportoitavuutta ja tehostaisi hautaustoimen päivittäistyötä. Toisaalta todettiin, ettei uuden järjestelmän kehittämistyöhön ole kuitenkaan riittäviä resursseja.

Säilytysmaksut seurakunnissa

Vastausten perusteella seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat siirtyneet huomattavasti terveydenhuoltoa ja vanhustalveluja laajemmin perimään maksua vainajien säilytyksestä. Vastaajista 42 % kertoi, että vainajan säilyttämisestä laskutetaan ja 9 % että vainajan säilyttämisestä laskuttamista suunnitellaan. Laskuttamisen perusteissa on huomattavaa vaihtelua.

Myös krematorioiden suorittaman laskutuksen perusteet vaihtelevat. Osassa kylmäsäilytystiloja on käytössä säilytysajan pituudesta riippumattomat vakiosuuruiset säilytysmaksut, osassa maksun suuruuteen vaikuttavat esimerkiksi säilytysajan pituus ennen tuhkausta, vainajan kotipaikkakunta, uskontokuntaan kuulumattomuus ja haudan sijainti.

Vainajien säilytystä koskeva yhteistyö ja työnjako

Vainajien säilytystä koskeva työnjako terveydenhuollossa ja vanhustalveluissa

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten mukaan niiden toimialueella sijaitsevia kylmäsäilytystiloja ei ollut mahdollista käyttää kaikissa tilanteissa esimerkiksi huonokuntoisen vainajan säilyttämiseen soveltuvan pakastinpaikan tai suurikokoisen vainajan säilyttämiseen soveltuvan vainajapaikan puuttumisen vuoksi. Vainajan kuolinpaikan tai kotikunnan kerrottiin myös vaikuttavan siihen, mihin säilytyspaikkaan vainajan saa kuljettaa. Toisinaan vainaja on toimitettava kylmäsäilytystilaan, jonka yhteyteen kuoleman toteaminen on toimialueella osoitettu. Lisäksi kylmäsäilytystilan kerrottiin määräytyvän kuolemansyyn selvittämisen tapaan perustuen.

Mualla kuolleiden vainajien säilyttäminen terveydenhuollossa ja vanhustalveluissa

Terveydenhuollon kyselyyn vastanneista puolet ilmoitti, että kylmäsäilytystilojen käyttöä on rajattu kuolinpaikan mukaan. Osaan kylmäsäilytystiloista (38 %) vastaanotetaan vainajia vain tietyltä alueelta tai tietyistä vanhustalvelujen tai terveydenhuollon toimipisteistä. Vainajia saatetaan vastaanottaa kylmäsäilytystiloihin myös kuoleman toteamisen yhteydessä. Osa kertoi, että kuoleman toteaminen on keskitetty nimenomaan heidän toimitiloihinsa. Keskussairaalaista vainaja voidaan siirtää edelleen tämän kotikunnan yksikön kylmäsäilytystiloihin, jolloin vainajan kotikunnan terveydenhuollon yksikkö on vastuussa vainajan säilyttämisestä.

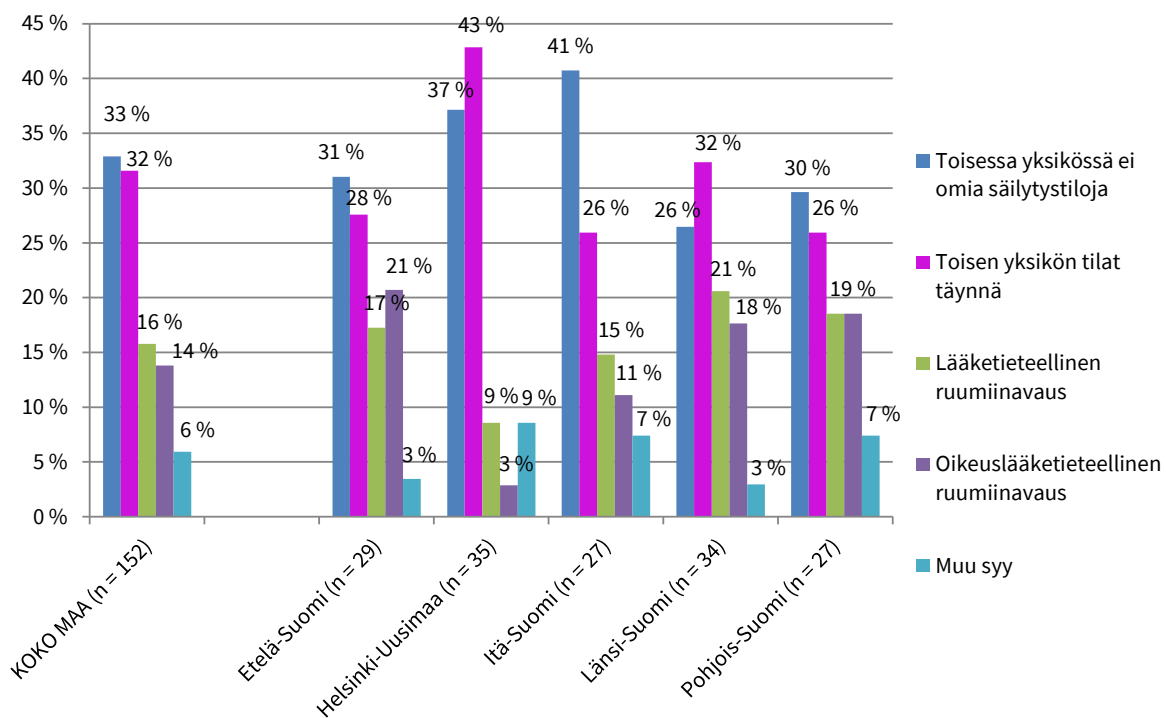
Vastaajista 63 % kertoi, että heidän edustamansa terveydenhuollon yksikön kylmäsäilytystiloihin otetaan vastaan muussa terveydenhuollon toimintayksikössä kuolleita vainajia ja 37 % ettei muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden vainajia vastaanoteta. Helsingissä ja Uudellamaalla muiden terveydenhuollon toimijoiden vainajia vastaanotetaan muuta maata useammin: vastaajista 79 % kertoi, että heidän edustamansa toimintayksikkö vastaanottaa vainajia muista terveydenhuollon yksiköistä. Kun vastausjakaumia

tarkastelee organisaatiotyypeittäin, selviää, että sairaaloiden edustajista 88 % ja terveyskeskuksista ja terveysasemista 54 % ottaa vastaan muussa terveydenhuollon yksikössä kuolleen vainajan.

Vastaajista 72 % kertoi, että heidän edustamansa terveydenhuollon yksikkö ottaa vastaan kotona kuolleen vainajan, joka ei ole ollut kotihoidon tai kotisairaanhoidon piirissä ja 28 % ettei kotona tai kotisairaanhoidon piirissä kuolleita vainajia vastaanoteta. Helsingissä ja Uudellamaalla kotona kuolleita vainajia vastaanotetaan muuta maata harvemmin: vastaajista 52 % kertoi, että heidän yksikkönsä vastaanottaa kotona kuolleita vainajia. Itä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa kotona kuolleita vainajia vastaanotetaan muuta maata useammin: Itä-Suomessa 87 % ja Pohjois-Suomessa 86 % kertoi toimintayksikkönsä vastaanottavan kotona kuolleita vainajia. Kun vastausjakaumia tarkastelee organisaatiotyypeittäin, selviää, että vastanneista sairaaloista 81 % ja terveyskeskuksista ja terveysasemista 71 % ottaa vastaan kotona kuolleita vainajia.

Vastaajista 84 % kertoi, että heidän edustamansa terveydenhuollon yksikkö vastaanottaa vanhuspalvelujen piirissä kuolleita vainajia ja 16 %, ettei vanhuspalvelujen piirissä kuolleita vainajia vastaanoteta. Kun vastausjakaumia tarkastelee organisaatiotyypeittäin, selviää, että vastanneista sairaaloista 76 % ottaa vastaan kotona kuolleita vainajia ja terveyskeskuksista ja terveysasemista näin kertoi toimivansa 93 %.

Tavallisimmin muualla terveydenhuollossa kuolleita vainajia vastaanotetaan terveydenhuollon yksikön siksi, ettei toisessa yksikössä ole omia kylmäsäilytystiloja (33 %) tai koska toisen toimijan kylmäsäilytystilat ovat täynnä (32 %). Helsingissä ja Uudellamaalla arvioitiin muuta maata useammin vainajan tuonnin syyksi muista terveydenhuollon yksiköistä se, että toisen yksikön kylmäsäilytystilat ovat täynnä. (Kuvio 12.)



Kuvio 12. Terveydenhuollon yksiköiden edustajien vastaukset 'Jos vainajia tuodaan muista terveydenhuollon yksiköistä, missä tilanteissa?' (Kysely terveydenhuollon toimijoille, kysymys 20, n = 152, vastaajia 78)

Vanhuspalvelujen piirissä kuolleiden vainajien säilyttämiselle terveydenhuollon toimitilassa ilmoitettiin ensisijaisena syynä se, ettei vanhuspalvelun toimijalla ollut omia kylmäsäilytystiloja (48 %) ja toissijaisena se, että tämän kylmäsäilytystilat ovat täynnä (18 %). Myös vanhuspalvelujen piirissä kuolleiden vainajien

säilyttämisen osalta Helsingissä ja Uudellemaalla arvioitiin muuta maata useammin säilyttämisen syyksi vanhushpalvelujen täydet kylmäsäilytystilat (31 %).

Vanhushpalvelujen yksiköistä 54 % ilmoitti vastaanottavansa vainajia myös yksikkönsä ulkopuolelta, muun muassa kotoa. Liki kaikki ulkopuolisia vainajia vastaanottavat vastaajat (92 %) kertoivat, että asiasta on sovittu. Vastausten perusteella toimintatapa perustuu tyypillisesti käytäntöön, joka on omaksuttu ilman eksplisiittistä sopimusta. Osa kuitenkin mainitsi, että asiasta on sovittu vähintään suullisesti tai myös kirjallisesti. Osassa vanhushpalvelujen yksiköistä on laadittu selkeät ohjeet toimintatavasta tai saatu kunnalta ohje vastaanottaa vainajia myös ulkopuolelta.

Vanhushpalvelujen tarjoajista, jotka ottavat vastaan myös yksikön ulkopuolella kuolleita vainajia, 33 % kertoi, että ainakin kotona kuolleet vainajat voidaan tuoda tiloihin. Muutama vastaaja kertoi heidän ottavan vastaan vainajia hyvin laajasti, jopa useamman kunnan tai koko kuntayhtymän alueelta. Kerrottiin, että vainajia vastaanotetaan myös muista vanhushpalvelujen yksiköistä. Yksikön ulkopuolella kuolleita vainajia vastaanottavista yksiköistä 57 % kertoi, että ulkopuolisia vainajia vastaanotetaan rutiininomaisesti, 29 % että ulkopuolisia vainajia otetaan vastaan vain poikkeustapauksissa ja 14 % että ulkopuolisia vainajia vastaanotetaan muissa tapauksissa. Itä-Suomessa vastaajista jopa 84 % kertoi ottavansa ulkopuolisia vainajia vastaan rutiininomaisesti, kun taas Pohjois-Suomessa vain 36 % kertoi ottavansa ulkopuolisia vainajia vastaan rutiininomaisesti.

Vainajan vastaanottaminen seurakunnan kylmäsäilytystiloihin

Seurakunnista ja seurakuntayhtymistä vain osa (16 %) kertoi rajoittavansa esimerkiksi siunausajan perusteella sitä, milloin tai mistä siirrettäviä vainajia kylmäsäilytystiloihin voidaan tuoda. Suuralueittain vertailtuna Helsingissä ja Uudellamaalla vainajien tuomista rajataan useammin (29 %) kuin muualla. Lisäkommenteissa mainittiin, että hautauslupa rajasi vainajien tuontia, koska se tulee toimittaa seurakunnalle viimeistään vainajaa tuotaessa ja osa vaati luvan jo etukäteen. Huonokuntoiset vainajat saatetaan ohjata viettäviksi toiseen kylmäsäilytystilaan. Jos seurakunnan tai seurakuntayhtymän kylmäsäilytystila on täynnä, etusijalla ovat vainajat, joiden siunaus- tai tuhkausaika on lähellä.

Vastaajista 74 % kertoi, että vainajia ei yleensä tuoda muiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien alueelta, 19 % että vainajia tuodaan useamman kerran vuodessa muiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien alueelta ja 8 % että vainajia tuodaan vähintään kuukausittain muiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien alueelta. Helsingissä ja Uudellamaalla ja Etelä-Suomessa vainajia kerrottiin vastaanotettavan muita alueita useammin muiden seurakuntien tai seurakuntayhtymien alueilta.

Krematorioiden kylmäsäilytystiloihin vainajien tuontia rajoitetaan erityisesti Itä-Suomessa, sen sijaan ei Länsi-Suomessa eikä Pohjois-Suomessa. Kerrottiin esimerkiksi, että krematorioihin saa tuoda vain siunattuja vainajia joko tuhkausta edeltävänä päivänä tai edeltävällä viikolla. Samankaltaisia rajoituksia saattaa olla myös ulkopaikkakuntalaisten vainajien suhteen. Osassa kylmäsäilytystiloja säilytetään muitakin kuin tuhakkavia vainajia, koska krematorio ja siunauskappelit ovat yhteisissä tiloissa tai krematorio on lähellä siunauskappelia tai hautausmaata.

Kylmäsäilytystiloihin pääsy

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista 39 % kertoi pääsevänsä useimpiin ja 30 % joihinkin terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin omatoimisesti. Kaikkiin alueen terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin ilmoitti omatoimisesti pääsevänsä 23 % vastaajista, ja 8 % vastasi, ettei pääse mihinkään vainajien kylmäsäilytystilaan omatoimisesti.

Terveydenhuollon vastaajista 39 % kertoi, että vainajan vastaanottamiseen osallistutaan toisinaan tai tiettyinä aikoina, 32 % kertoi, että vastaanottamiseen osallistutaan aina, ja 30 % ettei vastaanottoon osallistuta koskaan. Helsingin ja Uudellamaan vastaajista 52 % kertoi, ettei henkilöstö osallistunut koskaan vainajien vastaanottoon. Pohjois-Suomessa vastaajista 20 % kertoi, ettei henkilöstö osallistu vastaanottoon.

Terveydenhuollossa vainajan luovutukseen osallistuminen ei merkittävässä määrin poikkea vastaanottoon osallistumisesta. Vastaajista 38 % ilmoitti, että luovutukseen osallistutaan aina, 31 % ettei luovutukseen osallistuta koskaan ja 30 % että luovutukseen osallistutaan toisinaan tai tiettyinä aikoina. Osallistumi-

nen vainajan luovutukseen on muita alueita hieman yleisempää Itä-Suomessa, jossa vastaajista 48 % kertoi, että henkilöstö osallistuu luovutukseen aina ja 35 % toisinaan. Helsingissä ja Uudellamaalla kerrottiin muuta maata harvemmin (14 %), että luovutukseen osallistutaan aina. Muut Helsingin ja Uudenmaan vastaajat kertoivat, että luovutukseen osallistutaan toisinaan tai tiettyinä aikoina (45 %) tai ei koskaan (41 %). Etelä-Suomen vastauksissa oli suurin hajonta: 50 % vastaajista kertoi, että luovutukseen osallistutaan aina, ja 40 % ettei luovutukseen osallistuta koskaan.

Kun terveydenhuollon vastauksia tarkastelee organisaatiotyyppittäin, selviää, että sairaaloista 15 %:ssa ja terveyskeskuksista ja terveysasemista 39 %:ssa henkilökunta osallistuu vainajien vastaanottoon aina. Sen sijaan sairaaloista 52 % ja terveyskeskuksista ja terveysasemista 27 % ilmoitti henkilökunnan osallistuvan aina vainajien luovutukseen.

Melkein jokaisessa seurakunnassa ja seurakuntayhtymässä oman toimialueen hautaustoimistot pääsivät sekä virka-aikana (96 %) että sen ulkopuolella (94 %) kylmäsäilytystiloihin omatoimisesti. Vastauksissa todettiin, että virka-aikana vainajaa on vastaanottamassa henkilö aina (24 %), useimmiten (25 %) tai harvoin (29 %). Vastaajista 21 % kertoi, ettei virka-aikana ollut koskaan henkilöä vastaanottamassa vainajaa. Etelä-Suomessa vastattiin hieman muuta maata useammin (58 %), että vastaanottaja on paikalla aina tai useimmiten. Helsingissä ja Uudellamaalla vastaanottoon osallistutaan selvästi muita alueita harvemmin: 71 % vastaajista ilmoitti, että vastaanottaja on paikalla vain harvoin tai ei koskaan.

Vastaanottavan henkilön todettiin olevan paikalla virka-ajan ulkopuolella joko aina (4 %), useimmiten (14 %), harvoin (38 %) tai ei koskaan (43 %). Pohjois-Suomessa vastaanottaja on paikalla muuta maata useammin myös virka-ajan ulkopuolella, 27 % vastasi että henkilö on paikalla aina tai useimmiten. Helsingissä ja Uudellamaalla ja Itä-Suomessa huomattavasti harvemmin: Helsingin ja Uudenmaan alueella 6 % vastasi, että henkilö on paikalla virka-ajan ulkopuolella aina tai useimmiten ja Itä-Suomessa näin vastasi 8 %.

Kylmäsäilytystilan kapasiteetin selvittäminen etukäteen

Suurin osa hautaustoimistojen vastaajista kertoi kuljettavansa vainajan suoraan kylmäsäilytystiloihin selvittämättä etukäteen, onko tilassa vapaita paikkoja. Mikäli paikkatilannetta kerrottiin selvitetävän etukäteen, se tehdään tavallisesti puhelimitse seurakunnasta, esimerkiksi siellä työskentelevältä tutulta henkilöltä, kuten suntiolta tai vahtimestarilta.

Omaa tietojärjestelmää vainajapaikkatilanteen varmistamiseksi kertoi käyttävänsä vastaaja, joka toimi yrityksessä, jonka kanssa kunta on solminut sopimuksen vainajien siirroista kuolinpaikalta kylmäsäilytystiloihin sekä siirroista kylmätilojen välillä. Toinen vastaaja kertoi saavansa tiedon tilojen ruuhkautumisesta tilasta vastaavalta vahtimestarilta sähköpostitse.

Osa vanhuspalvelujen tarjoajista kertoi selvittävänsä etukäteen kylmäsäilytystilojen vainajapaikkatilanteen, kun kyseessä on paikan varmistaminen oman toimintayksikön vainajalle. Pääosin asia selvitetään puhelimitse. Osa vastaajista kertoi saavansa tiedon täysistä kylmäsäilytystiloista ilman erillistä kyselyä.

Vainajan siistiminen

Terveydenhuollon toimijat totesivat vastauksissaan vainajan siistimisen kuuluvan useimmiten joko vainajaa hoitaneelle toimijalle tai hautaustoimiston edustajalle. Lääkinnällisten laitteiden osalta vastuun nähtiin yleensä kuuluvan vainajaa hoitaneelle taholle. (Taulukot 7 ja 8)

Taulukko 7. Terveydenhuollon vastaukset kysymykseen 'Kuka vastaa vainajan siistimisestä?' (kysymys 48, n = 188, vastaajia 114)

Kuka vastaa vainajan siistimisestä	%
Vainajan hoidosta vastannut tahon	43
Kylmäsäilytystiloista vastaava tahon	14
Vainajaa noutava tahon / hautaussektorin edustaja	38
Joku muu	5
Yhteensä	100

Taulukko 8. Terveydenhuollon vastaukset kysymykseen 'Kuka vastaa vainajan kehoon asennettujen lääkinällisten laitteiden poistamisesta?' (kysymys 47, n = 114, vastauksia 140).

Kuka vastaa vainajan kehoon asennettujen lääkinällisten laitteiden poistamisesta	%
Vainajan hoidosta vastannut tahon	52
Kylmäsäilytystiloista vastaava tahon	24
Vainajaa noutava tahon / hautaussektorin edustaja	5
Joku muu	19
Yhteensä	100

Vanhuspalvelujen vastaajista kolmannes kertoi lääkärin, neljännes sairaanhoitajan ja 13 % lähihoitajan huolehtivan toimipisteessä kuolleen vainajan lääkinällisten laitteiden poistosta. Vastaajista 24 % kertoi, ettei palveluntarjoaja itse vastaa lääkinällisen laitteen poistosta, ja 6 % kertoi, että poistosta huolehtii joku muu. Joku muu -vaihtoehdon valinneiden vastauksissa nousi esiin varsinkin sairaalan tai terveydenhuollon henkilökunta, kuten lääkärit, sekä obduktiohenkilöstö, yksittäisissä tapauksissa ambulanssin ja kotisairaalan henkilökunta. Eräissä tapauksissa helposti poistettavat laitteet poistetaan vanhuspalvelujen piirissä. Sen sijaan sydämentahdistimet jätetään ulkopuolisten poistettavaksi, tai lääkärin poistettavaksi virka-aikana, mutta että muina aikoina tahdistinta ei poisteta.

Hautaussektorista ja kuljettajista yli puolet, 54 % kertoi, että vainaja on useimmiten tai aina siistitty ennen luovuttamista kuljettajalle, 31 % että vainaja on toisinaan siistitty ja 14 % ettei vainajaa ole koskaan siistitty etukäteen.

Hautaussektorit arvioivat lääkinällisten laitteiden poiston tapahtuvan vanhuspalvelun tai terveydenhuollon yksiköissä hieman siistimistä harvemmin. Vastaajista 44 % ilmoitti, että lääkinälliset laitteet poistetaan useimmiten tai aina, 43 % että laitteet poistetaan toisinaan ja 8 % ettei laitteita poisteta koskaan.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien edustajista 56 % ilmoitti, että tuhkaamisessa on ollut ongelmia vainajaan kiinnitettyjen laitteiden, kuten tahdistimien tai tekonivelten, vuoksi. Hautausluvasta tietoa laitteesta ei aina löydy, mikä aiheuttaa epäselvissä tapauksissa asian tarkastamista erikseen.

Hautausluvan laatiminen ja luovuttaminen

Terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen toimijoiden mukaan hautausluvan laatiminen on organisaatiossa ohjeistettu hyvin. Terveydenhuollon vastaajista 94 % kertoi että luvan laatiminen on ohjeistettu, 5 % ettei luvan laatimista ole ohjeistettu ja 1 % ei osannut vastata kysymykseen. Vanhuspalvelujen vastaajista 98 % kertoi, että yksikössä kuolleen vainajan luvan laatiminen on ohjeistettu ja 2 %, ettei laatimista ole ohjeistettu.

Terveydenhuollon vastaajista 63 % arvioi luvan laatimisen kestävän korkeintaan 2 vuorokautta, 28 % 3–5 vuorokautta ja 9 % vähintään 6 vuorokautta.

Vanhuspalvelujen vastaajista 49 % arvioi luvan laatimisen kestävän korkeintaan 2 vuorokautta, 32 % 3–5 vuorokautta ja 19 % yli 6 vuorokautta.

Terveydenhuollon toimijoista 53 % kertoi luovuttavansa luvan henkilökohtaisesti osastolta tai kansliasta. 21 % kertoi postittavansa luvan, 14 % kertoi jättävänsä luvan kylmäsäilytystiloihin noudettavaksi ja 10 % muulla tavoin. Muuna tapana mainittiin että lupa saatetaan luovuttaa useampana kappaleena luovuttaa eri tavoilla. Sähköpostilla hautauslupa luovuttaa vain harva (2 %) vastaaja, lisäksi muutama ”Muulla tavoin” -vaihtoehdon valinnut tarkensi käyttävänsä turvasähköpostia. Itä-Suomessa vastaajat kertoivat luovuttavansa luvan useammin (67 %) henkilökohtaisesti ja Pohjois-Suomessa harvemmin (41 %) kuin muualla Suomessa. Itä-Suomessa lupa sen sijaan lähetettiin postitse harvemmin (8 %) kuin muualla Suomessa. Helsingin ja Uudenmaan alueella taas lupa viedään kylmätiloihin noudettavaksi muuta maata useammin (26 %). Hautauslupa henkilökohtainen luovuttaminen on hieman tavallisempaa terveyskeskuksissa ja terveysasemilla (56 %) kuin sairaaloissa (41 %).

Vain osa terveydenhuollon toimijoista kertoi tarkistavansa vainajaa luovutettaessa, että lupa on laadittu ja toimitettu hautaamisesta vastaavalle tai toimeksiannon vastaanottavalle taholle. Mikäli lupa puuttuu, ei vainajaa luovuteta pois säilytystiloista.

Vanhuspalvelujen tarjoajista 61 % kertoi luovuttavansa luvan henkilökohtaisesti osastolta tai kansliasta, 20 % postittavansa luvan, 14 % toimittavansa luvan muulla tavoin, 3 % vievänsä luvan kylmäsäilytystiloihin noudettavaksi ja 1 % sähköpostilla. Suurin osa ”Muulla tavoin” -vaihtoehdon valinneista kertoi, että lupa joko toimitettiin siihen terveyskeskukseen johon vainaja oli siirretty, tai että terveyskeskuksen lääkäri laatii luvan ja terveyskeskus huolehtii sen luovuttamisesta. Lähes yhtä moni kertoi luovuttamistavan vaihtelevan tapauskohtaisesti, usein mainittiin vaihtoehtoina henkilökohtainen luovuttaminen tai postitse toimitaminen. Lisäksi muutamat kertoivat käyttävänsä faxia. Alueellisesti tarkasteltuna vanhuspalvelut Pohjois-Suomessa postittivat luvan muiden alueiden toimijoita useammin (33 %) ja Helsingin ja Uudenmaan alueella lupa luovutettiin henkilökohtaisesti osastolta tai kansliasta harvemmin (52 %) kuin muualla Suomessa.

Kyselyssä selvitettiin myös mille taholle tai tahoille lupia luovutetaan. Vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampi eri taho. Terveydenhuollon kyselyjen perusteella hautauslupa luovutetaan terveydenhuollosta useimmiten hautausoimiston edustajalle (66 % vastaajista, 38 % vastauksista) tai omaiselle (55 % vastaajista, 31 % vastauksista). Muina tahoina valittiin vainajaa noutavalle taho (27 % vastaajista, 15 % vastauksista) tai vainajan kotiseurakunta (22 % vastaajista, 13 % vastauksista).

Alueellisia eroja esiintyy jonkin verran: Helsingin ja Uudenmaan alueella lupa luovutetaan jonkin verran useammin terveydenhuollosta hautausoimistoille (48 % vastauksista) kuin muualla Suomessa. Pohjois-Suomessa lupa luovutetaan vainajan noutajalle hieman harvemmin kuin muualla Suomessa (5 % vastauksista). Vainajan kotiseurakunnalle luovuttamisen osuus oli suurempi Pohjois-Suomessa (24 % vastauksista) ja pienempi Helsingin ja Uudenmaan alueella (4 % vastauksista) kuin muualla Suomessa.

Vanhuspalvelujen kyselyjen perusteella hautauslupa luovutetaan myös vanhuspalveluista useimmiten hautausoimistolle (72 % vastaajista, 40 % vastauksista) tai omaiselle (69 % vastaajista, 40 % vastauksista). Vastaavasti muina tahoina valittiin vainajaa noutava taho (15 % vastaajista, 8 % vastauksista) tai vainajan kotiseurakunta (15 % vastaajista, 8 % vastauksista). Lisäksi ”Jollekulle muulle, kenelle?” -vaihtoehto oli valittu 4 %:ssa vastauksista (7 % vastaajista). Tämän valinnan yhteyteen oli tarkennettu, että toimintatapa riippuu siitä mitä omaisten kanssa sovitaan, lupa luovutettiin maistraatille tai väestörekisterinpitäjälle tai että luvan luovuttamisesta huolehtii terveyskeskus tai luvan laativa lääkäri.

Myös vanhuspalvelujen vastauksissa näkyi jonkin verran alueellista vaihtelua. Pohjois-Suomessa kerrottiin, että lupa luovutettiin hautausoimistolle harvemmin (31 % vastauksista) kuin muilla alueilla. Helsingin ja Uudenmaan alueella taas lupa kerrottiin luovutettavan kotiseurakunnalle huomattavasti harvemmin (1 % vastauksista) kuin muualla Suomessa. Pohjois-Suomessa taas vastaajat valitsivat muita useammin (10 %) vastaanottajaksi jonkin muu taho.

Vainajien kuljetukset

Vainajien kuljetuksen tilaaminen terveydenhuollossa

Vainajien siirtokuljetuksia vanhuspalvelujen sekä terveydenhuollon toimitilojen välillä voidaan tilata monesta syystä. Siirtokuljetuksia tilataan erityisesti silloin, kun omassa toimitilassa ei ole vainajan säilyttämiseen soveltuvia kylmäsäilytystiloja tai kun vainajan kuolleeksi toteaminen on keskitetty tehtäväksi muualla.

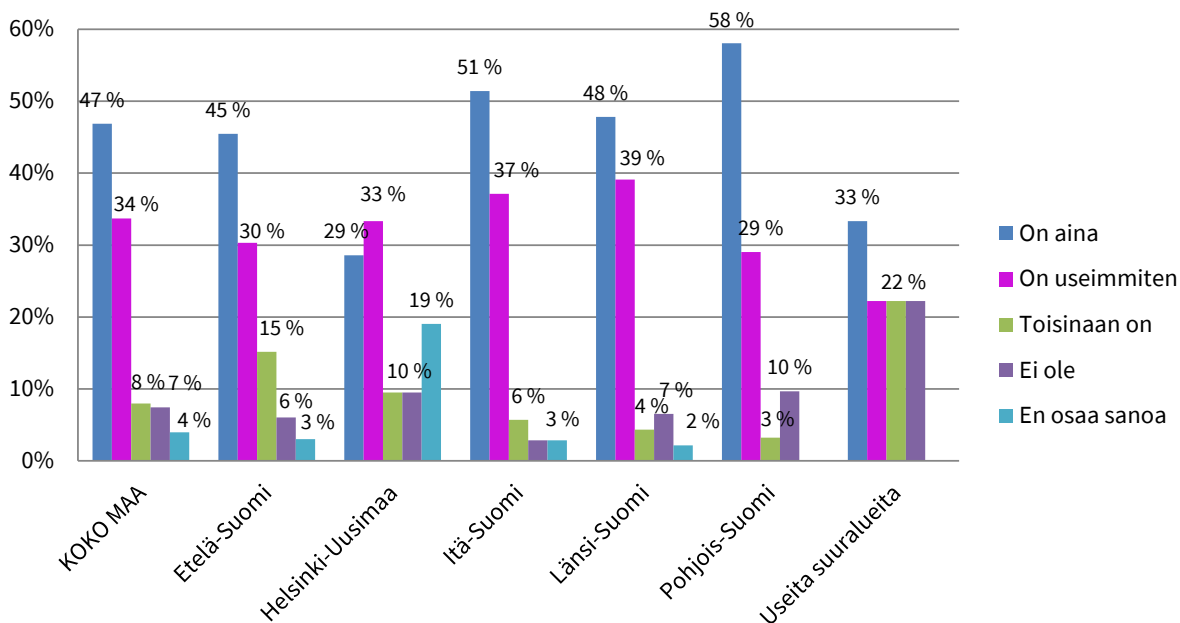
Terveydenhuollon vastaajista 78 % arvioi, että on aina selvää, kenen tehtävänä siirtokuljetuksen tilaaminen on. Tämä oli 17 %:n mukaan useimmiten selvää, mutta 6 % terveydenhuollon vastaajista ilmoitti, että ei ole selvää, kuka vainajan siirtokuljetuksen tilaa. Siirtokuljetusten kustannuksista huolehtii vastausten mukaan joko terveydenhuollon yksikkö itse (58 %), vainajan omainen tai hautausseurasta (24 %) tai joku muu (18 %). Muu taho voi olla esimerkiksi vainajan kotikunta, vainajaa hoitanut yksikkö tai se yksikkö, jossa kuolema on tapahtunut.

Vapaan säilytyspaikan etsiminen

Hautausseurastojen ja kuljettajien vastaajista 57 %:lle vapaan vainajapaikan etsiminen ei aiheuta ylimääräistä ajamista. Harvoin se työllistää 31 % vastaajista, ja usein tai aina se työllistää 6 % vastaajista. Länsi-Suomessa muita alueita useampi vastaaja (72 %) kertoi, ettei vapaan vainajapaikan etsiminen aiheuta ylimääräistä työtä. Pääkaupunkiseudulla taas muita alueita useampi vastaaja (19 %) arvioi, että vapaan vainajapaikan etsiminen aiheuttaa usein ylimääräistä ajoa.

Hautausseurastoista ja kuljettajista liki puolet kertoi, että on aina selvää, mistä vainajalle haetaan ensisijaisesti säilytyspaikka (Kuvio 13).

Hautausseurastojen ja kuljettajien vastaajista 71 % kertoi, että on joutunut viemään joskus vainajan toissijaisiin tiloihin vainajapaikkojen ollessa täynnä. Näistä vastaajista 54 % kertoi ensisijaisen kylmäsäilytystilojen vainajapaikkojen olevan korkeintaan muutaman kerran vuodessa täynnä ja 36 %:n mukaan tilat ovat useamman kerran vuodessa täynnä, mutta harvemmin kuin kuukausittain. Vastaajista 10 % arvioi kylmätilojen olevan useamman kerran kuukaudessa täynnä. Vastausten perusteella säilytystilat ovat Helsingissä ja Uudellamaalla muuta maata useammin täynnä, alueen vastaajista 36 % arvioi tilojen olevan korkeintaan vuosittain täynnä, 36 % arvioi kylmäsäilytystilojen olleen useamman kerran vuodessa, mutta harvemmin kuin kuukausittain täynnä ja 28 % arvioi kylmäsäilytystilojen olleen useamman kerran kuukaudessa täynnä. Pohjois-Suomessa arvioitiin olevan myös jonkin verran enemmän täysinäisiä tiloja kuin muualla maassa, vastaajista 18 % arvioi kylmäsäilytystilojen olevan useamman kerran kuukaudessa täynnä.



Kuvio 13. Hautausoimistojen ja vainajien kuljetusyritysten vastaukset kysymykseen 'Onko kylmätilaa etsiessä aina selvää, mistä haet ensimmäisenä tilaa?' (Kysely hautausoimistoille ja vainajankuljetusyrityksille, kysymys 35, n = 176)

Avovastausten perusteella suurin osa hautausoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista kuljettaa kylmäsäilytystilojen täynnä ollessa vainajan omatoimisesti joko lähimpään vastaavaan kylmäsäilytystilaan saman kunnan tai lähimmän naapurikunnan alueella, alueen keskussairaalan isompiin kylmäsäilytystiloihin tai toisinaan seurakunnan tiloihin. Osa omatoimisesti vainajia siirtävistä vastaajista kertoi varmistavansa vainajapaikkatilanteen ennen kuljetusta kylmäsäilytystiloja ylläpitävän toimipisteen henkilökunnalta. Harvempi kertoi tällaisessa tilanteessa pyytävänsä tai saavansa apua täynnä olevan säilytystilan henkilökunnalta tai viranomaiselta toissijaisten kylmäsäilytystilojen löytämiseksi.

Hautausoimistoilta tiedusteltiin myös, selvittävätkö nämä vainajapaikkojen riittävyyden etukäteen ennen vainajan kuljettamista tiloihin. Vastaajista yli puolet (54 %) kertoi, ettei selvittä tilannetta etukäteen. Erityisesti näin toimitaan Länsi-Suomessa (67 %). Tilanteen selvittää etukäteen toisinaan 16 %, usein 9 % vastanneista ja aina 15 %. Loput eivät osanneet vastata kysymykseen. Pohjois-Suomessa vainajapaikkatilanteen kertoi selvittävänsä aina etukäteen hieman useampi vastaaja (23 %) kuin muilla alueilla.

Siirretyn vainajan sijainnin selvittäminen

Toisinaan vainaja on siirretty hautausoimiston tai kuljetusyrityksen tiedossa olevasta, toimeksiannon mukaisesta säilytyspaikasta toiseen, esimerkiksi alkuperäisten kylmäsäilytystilojen täytyttyä. Vainajan sijainnin selvittäminen edellä mainitussa tilanteessa aiheuttaa lähes puolelle (47 %) vastaajista ainakin toisinaan ylimääräistä ajoa. Helsingissä ja Uudellamaalla vastaajista 86 % arvioi vainajan siirtämisen jälkeisen sijainnin selvittämisen aiheuttavan ylimääräistä työtä vähintään toisinaan. Näistä vastaajista 39 % arvioi sitä aiheutuvan usein tai jatkuvasti. Helsingissä tilanteen arvioitiin ainakin osin vaikeutuneen kunnan vainajakuljetuksista huolehtivan sopimuskuljettajan vaihtumisen jälkeen.

Kuntarajojen ylittäminen

Hautausoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista 44 % kertoi ajavansa siirtokuljetuksia kuntarajojen yli vainajan siirtämiseksi säilytykseen kuolinpaikalta vanhustalvelujen tai terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin tai kylmäsäilytystilojen välillä ennen vainajan siirtämistä seurakunnan tiloihin. Kuntarajoja ylittä-neistä 54 % tekee niin korkeintaan muutaman kerran vuodessa, 36 % useamman

kerran vuodessa mutta harvemmin kuin kuukausittain ja 10 % vähintään kerran kuukaudessa. Helsingissä ja Uudellamaalla kuntarajojen ylittäminen on osalle vastaajista huomattavasti muuta maata yleisempää, vastaajista 28 % kertoi ylittävänsä kuntarajat vähintään kerran kuukaudessa.

Kuljettajien saama ohjeistus

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista yli puolet, 51 %, kertoi, ettei saa kuolinpaikalla ohjeistusta käytettävästä säilytystilasta, 30 % kertoi saavansa ohjeistusta kuolinpaikalla osalta toimijoista ja 8 % kertoi saavansa kuolinpaikalla aina ohjeistuksen siitä, mihin kylmätiloihin vainaja pitää kuljettaa. Tyypillisimmin ohjeistusta kerrottiin saatavan silloin, kun vainaja on kuollut vanhushpalvelujen piirissä. Pohjois-Suomessa ohjeistusta annetaan muuta maata harvemmin, alueen vastaajista 81 % kertoi, ettei saa ohjeistusta. Itä-Suomessa ja Helsingissä ja Uudellamaalla ohjeistusta kerrottiin saatavan muuta maata useammin, Itä-Suomessa vastaajista 57 % ja Helsingissä ja Uudellamaalla 48 % kertoi saavansa ohjeistusta vähintään osalta toimijoista. Toisaalta Helsingissä ja Uudellamaalla muuta maata useampi (24 %) vastaaja ei osannut arvioida, saako ohjeistusta vai ei. Lähes kaikki, jotka eivät osanneet arvioida asiaa, kertoivat toimivansa edustamassaan yrityksessä toimitusjohtajana.

Hautaustoimistojen ja kuljettajien vastaajista 38 % kertoi saavansa kaikilta toimialueensa kunnilta ja 11 % osalta toimialueen kunnista ohjeistusta koskien kotona kuolleen vainajan kylmäsäilytystilaa. Vastaajista 38 % kertoi, ettei saa ohjeistusta, ja 14 % ei osannut vastata kysymykseen. Ensisijaisten kylmäsäilytystilojen ollessa täynnä ohjeistusta toissijaisen kylmäsäilytystilan käyttämisestä kertoi saavansa kaikilta toimialueensa kunnilta 14 % vastaajista ja osalta toimialueen kunnista 13 %. Vastaajista 56 % kertoi, ettei ollut saanut ohjeistusta kunnilta, ja 17 % ei osannut vastata kysymykseen.

Varsinaista kunnan antamaa yleisohjeistusta käytettävistä kylmäsäilytystiloista on vastausten perusteella annettu huomattavan harvoin. Täydentävien avovastausten perusteella kunnan sijasta vainajien kylmäsäilyttämistä koskevia ohjeita on voinut antaa kuitenkin sairaalan, terveyskeskuksen tai terveysaseman henkilökunta, esimerkiksi lääkäri.

Kuolemansyynytutkintaa suorittaville poliiseille kohdistettuun kyselyyn vastaajista 74 % ilmoitti, että poliisi ohjeistaa kuolinpaikalla kuljettajia siitä, mihin kylmäsäilytystilaan vainaja viedään, ja 16 % ilmoitti, ettei ohjeistusta anneta. Avovastausten perusteella ohjeistusta annetaan tapauskohtaisesti tai kuljettajan pyytäessä tietoa.

Poliisille kohdistetun kyselyn vastaajista 36 % ilmoitti, että poliisi ohjeistaa kuljettajia käyttämään ensisijaisesti tiettyä terveydenhuollon toimipistettä vainajien kylmäsäilytykseen ja 39 % ilmoitti, ettei tällaista ohjausta ole annettu. Loput vastaajista (26 %) eivät osanneet sanoa, annetaanko tällaista ohjausta. Useissa lisäkommenteissa todettiin, että ohjeistusta ei tarvitse antaa, koska vainajat kuljetetaan aina samaan paikkaan tai kuljetus tapahtuu sopimuksen mukaan. Osa vastaajista mainitsi, että kuljettajaa ohjeistetaan silloin, kun vainaja pitää viedä tavallisesta poikkeavaan kylmäsäilytyspaikkaan. Vastaajista 61 % kertoi, että poliisi ohjeistaa hautaustoimistoa jatkokuljetuksesta, jos ensisijaisessa kylmäsäilytyspaikassa ei ole tilaa.

Kuljetusten kustannukset

Hautaustoimistojen kyselyyn vastanneista lähes kolmasosa kertoi, että vainajien kuljetuksissa on maksun osoittamiseen liittyviä ongelmia ainakin toisinaan. Ongelmia kokeneista vastaajista 43 % kertoi ongelmien liittyvän epäselvyyteen maksajan osoittamisessa ja 32 % kertoi, ongelmia aiheuttavan kuljetusmaksun osoittamisen virheellisesti vainajan omaiselle tai kuolinpesälle. Ongelmia esiintyy erityisesti silloin, kun vainaja on kuollut vanhushpalveluissa tai kotona. Tällöin kuljetus kuoleman toteamista varten on avovastausten perusteella voitu tilata viranomaisen tai palvelukodin henkilökunnan toimesta, mutta kustannus laskutetaan omaiselta. Omaista on osassa tapauksia myös pyydetty huolehtimaan kuljetuksen tilaamisesta. Osa hautaustoimistojen vastaajista kertoi neuvovansa omaista, mistä kuljetuksista tämän kuului maksaa ja mistä ei.

Poliisille kohdistetun kyselyn vastaajista 52 % vastasi, ettei kuljetuksiin liity ongelmia, ja 36 % ei osannut vastata kysymykseen. Ongelmia kohdanneet vastaajat kertoivat, että toisinaan on ollut tapauksia, joiden kustannusten kohdistumisen osalta on epäselvyyttä. Tällaisena mainittiin oikeuslääketieteellisen avauksen

jälkeinen paluukuljetus, jossa vainajaa ei ole palautettu ruumiinavauksen jälkeen normaalin toimintatavan mukaisesti lähtöpaikkaan, vaan sen sijaan vainaja on omaisen toiveesta kuljetettu tämän kotipaikkakunnalle.

Yhteistyö ja suunnittelu

Tiedon ja avun saaminen

Terveydenhuollon toimijat arvioivat useimmiten saavansa apua ja ohjeistusta vainajien säilytykseen ja kuljetukseen hautausoimistoilta (73 %), poliisilta (56 %) tai THL:ltä (31 %). Harvemmin apua ja ohjeistusta saadaan kunnan terveydenhuollosta (24 %), aluehallintovirastosta (21 %) tai Valvirasta (12 %).

Vanhuspalvelujen vastaajat arvioivat tyypillisimmin saavansa apua vainajien säilytykseen ja kuljetukseen liittyvissä kysymyksissä hautausoimistoilta (77 %), kunnan terveydenhuollosta (63 %) tai poliisilta (26 %). Harvemmin apua ja ohjeistusta on saatu muulta taholta (22 %), kuten kunnalta tai kuntayhtymältä, omasta organisaatiosta tai terveydenhuollosta, aluehallintovirastosta (14 %) tai THL:ltä (13 %). Jonkin verran kerrottiin ohjeistusta saatavan myös Valviralta ja kuntien terveydensuojelusta.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 59 % kertoi, ettei ole saanut kunnalta tai terveydenhuollosta ohjeistusta, ja 6 % kertoi saavansa ohjeistusta alueen vainajien säilytykseen liittyen. Vastaajista 36 % ei osannut vastata kysymykseen.

Alueellinen kehittämistyö ja suunnittelu

Terveydenhuollon toimijoista 42 % ei osannut kertoa, onko sen toimialueella suunnitelmaa, joka koskee vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyyttä ja mahdollisia tulevaisuuden kehittämistarpeita. Vastaajista lähes viidennes ilmoitti, että toiminta-alueella on suunnitelma, ja 39 % ilmoitti, että suunnitelmaa ei ole.

Vanhuspalvelujen toimijoista 84 % ei osannut vastata, onko toimialueella suunnitelmaa, joka koskee vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyyttä ja mahdollisia tulevaisuuden kehittämistarpeita. Vastaajista 8 % ilmoitti, että suunnitelma on ja 8 %, ettei suunnitelmaa ole.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 63 % ilmoitti, ettei heidän toimialueellaan ole tehty vainajien säilytykseen ja kuljetuksiin liittyvää selvitystä, 12 % ilmoitti, että selvitys tai selvityksiä on tehty, ja 24 % ei osannut vastata kysymykseen.

Vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon toimijoiden välinen yhteistyö

Terveydenhuollon toimijoista 59 % ilmoitti, että toiminta-alueella on vanhuspalvelujen sekä terveydenhuollon toimijoiden välistä vainajien säilytystä ja kuljetusta koskevaa yhteistyötä. Lähes viidesosan mukaan yhteistyötä ei ole ja 23 % ei osannut arvioida, onko tällaista yhteistyötä. Helsingin ja Uudenmaan alueella oli muuta maata suurempi osuus (71 %) terveydenhuollon vastaajia, joiden mukaan vanhuspalvelujen sekä terveydenhuollon toimijoiden välillä on yhteistyötä.

Vanhuspalvelujen vastaajista 50 % arvioi, että vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä on, 19 % arvioi, että yhteistyötä ei ole, ja 31 % ei osannut vastata kysymykseen. Alueellisia eroja vastauksissa ei esiintynyt.

Terveydenhuollon vastaajien mukaan yhdessä on voitu sopia toimintatavoista ja varsinkin ruuhka-ajan toiminnasta sekä säilytyspaikkojen määristä. Yhteistyö on voinut olla ohjausta ja neuvontaa sekä ohjeistusten yhdenmukaistamista esimerkiksi kotisaattohoidossa olleiden potilaiden kuolemien osalta. Vainajien säilytys- ja siirto-ohjeita on tehty yhteistyössä, ja palvelutalojen kanssa on laadittu ohjeistuksia. Yhteistyö on voinut olla viestittämistä, tiedonvaihtoa ja konsultaatioita. Siihen on saattanut kuulua tapaamisia, palaverieita ja koulutuspäiviä. Muutamalla alueella on perustettu erityinen työryhmä käsittelemään vainajien säilytystä ja kuljetusta alueellisesti. Yhteistyö ei kuitenkaan tyypillisesti ole ollut säännöllistä, vaan tilannekohtaista. Vanhuspalvelujen osalta yhteistyötä on tehty erityisesti niiden terveydenhuollon yksiköiden kanssa, joiden kylmäsäilytystiloihin oman toimipaikan vainajia voidaan siirtää.

Yhteistyökumppaneina mainittiin terveyskeskukset, sairaalat ja muut terveydenhuollon yksiköt sekä sairaanhoitopiiri ja kunnat. Lisäksi niiden vainajien osalta, joilla ei ollut omaisia, yhteistyötahona mainittiin sosiaalitoimi.

Vanhuspalvelujen, terveydenhuollon ja seurakuntien välinen yhteistyö

Terveydenhuollon vastaajista 32 % arvioi, että vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon sekä seurakuntien välillä on yhteistyötä, 34 % arvioi, että yhteistyötä ei ole, ja 34 % ei osannut vastata kysymykseen. Helsingissä ja Uudellamaalla arvioitiin muita harvemmin että yhteistyötä olisi (19 % vastaajista) ja Itä-Suomessa useammin (42 % vastaajista).

Vanhuspalvelujen osalta 49 % vastaajista ei osannut vastata kysymykseen, 27 % ilmoitti, ettei yhteistyötä ole ollut, ja 24 % kertoi yhteistyötä olevan. Yksityisten ja julkisten vanhuspalvelujen toimijoiden vastausten välillä on jonkin verran eroa, julkisen puolen vastaajista 28 % vastasi että yhteistyötä on, 25 % ettei yhteistyötä ole ja 47 % ei osannut vastata kysymykseen. Yksityisen puolen vastaajista 19 % vastasi että yhteistyötä on, 28 % ettei yhteistyötä ole ja 53 % ei osannut vastata kysymykseen. Muita alueita harvemmin yksityisen puolen vastaajat kertoivat yhteistyötä olevan Etelä-Suomessa (9 %) ja Helsingin ja Uudenmaan alueella (13 %), enemmän Itä-Suomessa (29 %).

Yhteistyömuotoina kuvailtiin esimerkiksi yhteiset kokoukset, ongelmien ratkaisut tai asioista sopiminen tapauskohtaisesti. Yhteistyöhön saattaa sisältyä ohjausta ja neuvontaa viestinnän tai tiedotuksen muodossa. Toimintatapaa koskeva ohjeistus on voitu laatia yhdessä seurakunnan kanssa.

Seurakuntien yhteistyö eri tahojen kanssa

Seurakunnat arvioivat, että yhteistyö sujuu parhaiten hautaustoimistojen kanssa. Vastaajista 62 % kertoi yhteistyön sujuvan erittäin hyvin, 37 % melko hyvin ja 1 % melko tai erittäin huonosti. Erityisesti Pohjois-Suomessa yhteistyön arvioitiin muuta maata useammin sujuvan erittäin hyvin (73 %).

Terveydenhuollon vastaajista 54 % arvioi yhteistyön sujuvan melko hyvin, 43 % erittäin hyvin ja 3 % melko tai erittäin huonosti. Pohjois-Suomessa yhteistyön kerrottiin sujuvan muuta maata useammin erittäin hyvin (64 %). Helsingissä ja Uudellamaalla 73 % vastaajista kertoi yhteistyön sujuvan melko hyvin, 18 % erittäin hyvin ja 9 % melko tai erittäin huonosti. Myös Etelä-Suomessa yhteistyö koettiin hieman muuta maata harvemmin erittäin hyvänä, vastaajista 68 % kertoi yhteistyön sujuvan melko hyvin, 29 % erittäin hyvin ja 3 % melko tai erittäin huonosti.

Vanhuspalvelujen vastaajista 57 % arvioi yhteistyön sujuvan melko hyvin, 41 % erittäin hyvin ja 1 % melko tai erittäin huonosti. Erityisesti Pohjois-Suomessa yhteistyön kerrottiin sujuvan muuta maata useammin erittäin hyvin (63 %). Sen sijaan Etelä-Suomessa yhteistyö koettiin hieman muuta maata harvemmin erittäin hyvänä, vastaajista 70 % arvioi yhteistyön sujuvan melko hyvin, 26 % erittäin hyvin ja 4 % melko tai erittäin huonosti.

Vanhuspalvelujen, terveydenhuollon ja hautaustoimistojen välinen yhteistyö

Terveydenhuollon vastaajista 61 % ilmoitti, että alueella on vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon sekä hautaustoimistojen välistä vainajien säilyttämiseen ja kuljettamiseen liittyvää yhteistyötä. Vastaajista 24 % ei osannut vastata kysymykseen ja 15 % ilmoitti, ettei yhteistyötä ole. Vastaajista 76 % arvioi yhteistyön sujuvan hyvin, 10 % kohtuullisesti ja 1 % huonosti. Vastaajista 13 % ei osannut arvioida yhteistyön laatua.

Vanhuspalvelujen vastaajista 44 % kertoi, että alueella on vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon sekä hautaustoimistojen välistä yhteistyötä. Vastaajista 43 % ei osannut vastata kysymykseen ja 13 % kertoi, ettei yhteistyötä ole. Yhteistyötä koetaan olevan eri tavoin riippuen siitä edustaako vastaaja yksityistä vai julkista sektoria. Julkisen puolen vastaajista 55 % kertoi, että yhteistyötä on ja 9 %, ettei sitä ole. Yksityisen puolen vastaajista 32 % kertoi, että yhteistyötä on ja 17 %, ettei yhteistyötä ole.

Tavallisesti yhteistyö liittyy vainajan noutojankohdista sopimiseen, vainajan sijainnin selvittelyyn tai hautauslupaun. Erityisesti yhteistyötä kerrottiin olevan kunnan tai poliisin sopimushautaustoimiston kanssa. Todettiin myös, että hautaustoimisto toimii yhteytenä terveydenhuollon toimijan ja seurakunnan välillä.

Muina yhteistyön muotoina kuvailtiin säännöllisiä tai satunnaisia tapaamisia tai keskusteluja toimijoiden edustajien kanssa. Muutamilla alueilla oli perustettu työryhmä, jossa säilytystiloihin liittyviä ratkaisuja suunnitellaan yhdessä. Yhteistyöstä saattoi olla sovittuna toimintamalli, esimerkiksi yhteistyöpalaveri keran vuodessa ja sähköpostitiedote kuukausittain. Toimintaohjeita laaditaan hautausoimistojen kanssa yhteistyössä, ja käytäntöjä pyritään näin yhdenmukaistamaan.

Vanhuspalvelujen kyselyssä tuli esille toimintatapa, jossa palveluntarjoaja, jolla ei ole omia kylmäsäilytystiloja, on pitänyt vaihtoehtoisten tilojen käyttämisestä yhteistyökokouksen sote-vastaavien esimiesten ja hautausoimistoyrittäjän kanssa. Tapaamisessa on sovittu käytännöstä kyseisen toimintayksikön vainajien osalta sekä laadittu kirjalliset ohjeet.

Hautausoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista 55 % arvioi yhteistyön terveydenhuollon kanssa toimivan hyvin, 40 % melko hyvin ja 3 % melko huonosti tai huonosti. Loput eivät osanneet vastata kysymykseen. Vastaajista 47 % arvioi yhteistyön vanhuspalvelujen kanssa toimivan hyvin, 43 % melko hyvin ja 6 % melko huonosti tai huonosti. Vastaajista 4 % ei osannut vastata kysymykseen.

Vanhuspalvelujen, terveydenhuollon ja poliisin välinen yhteistyö

Terveydenhuollon toimijoista 65 % ja vanhuspalvelujen toimijoista kolmasosa vastasi, että terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen sekä poliisien välillä on yhteistyötä. Terveydenhuollon toimijoista viidesosa ja vanhuspalvelujen toimijoista puolet ei osannut vastata kysymykseen. Terveydenhuollon toimijoista 76 % arvioi yhteistyön poliisin kanssa toimivan hyvin, 8 % kohtalaisesti, 1 % huonosti ja 15 % ei osannut vastata kysymykseen. Vanhuspalvelujen toimijoista 53 % arvioi yhteistyön poliisin kanssa toimivan hyvin, 5 % kohtalaisesti, 1 % huonosti ja 41 % ei osannut vastata kysymykseen.

Terveydenhuollon toimijat vastasivat, että yhteistyö liittyy usein oikeuslääketieteellisiin ruumiinavauksiin. Vanhuspalvelujen vastaajat kertoivat yhteistyön liittyvän usein äkillisiin odottamattomiin kuolemiin.

Poliisille kohdistetun kyselyn vastaajista 65 % arvioi yhteistyön terveydenhuollon toimijoiden kanssa toimivan hyvin, 32 % kohtalaisesti ja 3 % huonosti. Vastaajista 32 % arvioi yhteistyön vanhuspalvelujen kanssa sujuvan hyvin, 58 % kohtalaisesti, 3 % huonosti ja 7 % ei osannut vastata kysymykseen. Yhteistyö koettiin pääosin sujuvana, kuitenkin muutamia yksittäisiä puutteita mainittiin. Suurimpina ongelmina tulivat esille lääkärin tavoittamisen haasteet varsinkin kiireellisissä asioissa. Sekä terveydenhuollon että vanhuspalvelujen henkilöstön osaamisessa nähtiin puutteita.

Kehittämistarpeet ja -ehdotukset

Terveydenhuollon vastaajista 69 % koki, että vainajatoimintaan liittyy kehittämistarpeita ja 31 %, että tilanne on hyvä eikä kehittämistarpeita ole. Keskimäärin tyytyväisimpiä tilanteeseen oltiin Länsi-Suomessa, jossa vastaajista 42 % koki tilanteen hyvänä. Muuta maata hieman harvemmin tyytyväisiä tilanteeseen ollaan Helsingissä ja Uudellamaalla, jossa tyytyväisiä oli viidesosa vastaajista.

Kehitystä toivottiin erityisesti tietojen kirjaamiseen, vastuiden ja tehtävien selkiyttämiseen ja säilytyspaikkojen reaaliaikaisen tiedon saatavuuteen liittyen.

Vastaajat toivoivat valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi sitä, että seurakuntien kylmäsäilytystiloja voitaisiin käyttää vainajien säilyttämiseen ennen kuolleeksi toteamista. Myös krematorion tuhkuskapasiteetin lisäämistä ja uusien krematorioiden rakentamista esitettiin. Seurakuntien ja hautauslaitosten toivottiin toimivan siten, ettei aika kuolemasta hautaukseen pitkittyisi.

Mualla kyselyssä esitettiin lisäksi ajatuksia koskien ohjeistusta vainajien kylmäsäilytystilojen paikkamäärien suunnittelun tueksi, parempaa organisaation sisäistä tiedotusta vainaja-asioihin liittyen sekä ohjeita vainajien käsittelyyn ja tietojen kirjaamiseen.

Taulukko 9. Terveydenhuollon toimijoiden esiin nostamat kehittämiskohteet kullekin vastausvaihtoehdolle annettujen vastausmäärien mukaan järjestettynä (Kysymys 82, vastaajia 136, n = 309)

Terveydenhuollon kehittämiskohteet	
1	Tietojen kirjaaminen
2	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
3	Säilytyspaikkojen reaaliaikaisen tiedon saatavuus
4	Yhteistyön lisääminen
5	Suunnitelmallisuuden ja ennakoinnin lisääminen
6	Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
7	Seurakunnan kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
8	Sosiaalihuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
9	Krematorioiden kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen

Vanhuspalvelujen vastaajista puolet koki tilanteen hyvänä, ja puolet, että kehittämistarpeita on. Eri toimijoiden väliset roolit, vastuut ja tehtävät ovat vastausten perusteella ainakin osalle toimijoista ja osassa kuolemantapauksia epäselviä. Kauttaaltaan kyselyssä nousi esille tarve paremmalle tiedonkululle. Kehittämistarpeet arvioitiin kaikilla suuralueilla hyvin samankaltaisiksi. Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen lisääminen ei kaikkialla kuitenkaan näyttäytynyt yhtä kriittisenä ongelmana, tämä tarve painottuu erityisesti Itä-Suomeen ja Pohjois-Suomeen. Näillä alueilla koettiin muuta maata enemmän tarvetta lisätä terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen ohella myös vanhuspalvelujen ja seurakuntien kylmäsäilytystiloja.

Yksityiset vanhuspalvelujen toimijat toivoivat hieman julkisia toimijoita useammin yhteistyön lisäämistä ja vastuiden selkiyttämistä. Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen lisäämistä taas toivoi hieman useammin julkinen vanhuspalvelujen toimija.

Taulukko 10. Vanhuspalvelujen toimijoiden esiin nostamat kehittämiskohteet, kullekin vastausvaihtoehdolle annettujen vastausmäärien mukaan järjestettynä (Kysymys 78, vastaajia 560, n = 853)

Vanhuspalvelujen kehittämiskohteet	
1	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
2	Yhteistyön lisääminen
3	Säilytyspaikkojen reaaliaikaisen tiedon saatavuus
4	Suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin lisääminen
5	Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
	Jokin muu, erityisesti:
6	– Kylmäsäilytystilojen rakentaminen omaan toimipisteeseen
	– Kylmäsäilytystilojen modernisoiminen
	– Ohjeistuksen ja viestinnän kehittäminen
7	Tietojen kirjaaminen
8	Sosiaalihuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
9	Seurakunnan kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen

Poliisille kohdistetun kyselyn vastaajista 64 % arvioi, että kehittämistarpeita on ja 36 % oli sitä mieltä, että tilanne on hyvä eikä kehittämistoimia tarvita.

Annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi toivottiin vastuulääkäreille yhteysnumeroa, josta heidät tavoitaisi. Ehdotettiin, että vainajilla pitäisi olla vain yksi kylmäsäilytystila, johon poliisi voisi siirtää vainajat. Erityisesti kenttäpoliiseille ja ensipartioille kaivattiin lisäkoulutusta. Lisäksi toivottiin koulutusta lääkäreille kuolemansyyn selvittämistavan valintaan ja vanhuspalvelujen henkilöstölle siihen, missä tilanteissa poliisi on tarve pyytää paikalle ja missä ei. Kuolemansyyn selvittämistapaa koskevan väärän valinnan arvioitiin aiheuttavan myös ylimääräisiä vainajien siirtoja ja kustannuksia.

Taulukko 11. Poliisin esiin nostamat kehittämiskohteet, kullekin vastausvaihtoehdolle annettujen vastausmäärien mukaan järjestettynä (Kysymys 40, vastaajia 57, n = 31)

Poliisin kehittämiskohteet	
1	Yhteistyön lisääminen
2	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
3	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkeämpi määrittely
4	Kuolinpaikalla poliisin vastuiden ja tehtävien selkeämpi määrittely
5	Selkeä ohjeistus siitä, mihin vainaja viedään kuolinpaikalta kuoleman toteamista varten
6	Kylmäsäilytystilojen määrän lisääminen
7	Säilytyspaikkojen reaaliaikaisen tiedon saatavuus
	Muut kehitysehdotukset, erityisesti:
8	– vastuulääkäreiden yhteystiedot
	– koulutuksen lisääminen

Hautaustoimistot ja kuljetusyritykset kokivat muita toimijoita useammin tarvetta nykytilan kehittämiseksi. Vastaajista 93 % koki, että kehittämistarpeita oli ja 7 % oli tyytyväisiä nykytilanteeseen. Erityisesti vastaajat toivoivat terveydenhuollon kylmäsäilytystilakohtaisten vainajapaikkamäärien kasvattamista. Myös yhteistyön sekä selkeiden vastuiden merkitystä korostettiin. Muualla kyselyssä esitettiin myös usein toive rakentaa erityisesti yksityisiin palvelukoteihin vainajien kylmäsäilytystiloja.

Taulukko 12. Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten esiin nostamat kehittämiskohteet, kullekin vastausvaihtoehdolle annettujen vastausmäärien mukaan järjestettynä (Kysymys 60, vastaajia 176, n = 476)

Hautaustoimistojen ja kuljetusyritysten kehittämiskohteet	
1	Terveydenhuollon vainajapaikkamäärän kasvattaminen tasaisesti olemassa oleviin kylmäsäilytystiloihin
2	Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä
3	Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen määrän kasvattaminen rakentamalla niitä sellaisiin toimitiloihin, joissa kylmäsäilytystiloja ei entuudestaan ole
4	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
5	Seurakunnan kappelien tilojen kasvattaminen
6	Siunausaikojen lisääminen
7	Reaaliaikainen tieto kylmäsäilytystilojen vapaista paikoista tai ruuhkasta (esim. tietojärjestelmä)
8	Tuhkaamisvuorojen lisääminen
9	Krematorioiden tilojen kasvattaminen
	Jokin muu, erityisesti:
10	<ul style="list-style-type: none"> – Hautausluvan saamisen nopeuttaminen ja käytäntöjen selkiyttäminen – Kylmäsäilytystilat kaikkiin hoivakoteihin – Uusien krematorioiden rakentaminen
11	Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen määrän kasvattaminen keskittämällä niitä yhteen paikkaan
12	Selkeämpi ohjeistus kuolinpaikalla siitä, mihin vainaja pitää viedä kuoleman toteamista ja säilytystä varten
13	Kuolinpaikalla vastuuviranomaiselta tai terveydenhuollon henkilökunnalta saatu tieto kylmäsäilytystilan/-tilojen vapaista paikoista

Seurakuntien vastaajista 79 % arvioi että vainajatoimintaan liittyy kehittämistarpeita ja 21 % arvioi, että nykytilanne on hyvä eikä kehittämistarpeita ole. Itä-Suomessa vallitsevaan tilanteeseen oltiin jonkin verran muuta maata tyytyväisempiä (29 % vastaajista) ja Pohjois-Suomessa taas tyytymättömpiä (12 %).

Taulukko 13. Seurakuntien esiin nostamat kehittämiskohteet, kullekin vastausvaihtoehdolle annettujen vastausmäärien mukaan järjestettynä (Kysymys 66, vastaajia 194, n = 437)

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien kehittämiskohteet	
1	Yhteistyön lisääminen
1	Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
2	Hautauslupakäytäntöjen selventäminen ja yhtenäistäminen
3	Sosiaalihuollon kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
4	Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
5	Säilytyspaikkojen reaaliaikaisen tiedon saatavuus
6	Krematorioiden kylmäsäilytyspaikkojen lisääminen
7	Tuhkaamisvuorojen lisääminen
8	<ul style="list-style-type: none"> Arkkupaikkoja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin Siunauksia pitäisi olla useampina viikonpäivinä Seurakunnalle pitäisi rakentaa uusia kylmäsäilytystiloja Siunausaikojen lisääminen
9	Kappelien nykyisten kylmäsäilytystilojen paikkamäärien lisääminen

Kirjaamisen ja tietojen käsittelyn kehittäminen

Kyselyissä nousi laajasti esille tarve sähköistää vainajan tietojen kirjaamista sekä muita toimintaan liittyviä tietojärjestelmiä. Erityisesti isojen terveydenhuollon yksiköiden vastaajat toivat esille tarpeen kehittää kirjaamista ja modernisoida sitä vastaamaan paremmin muuta terveydenhuollon toimintaa. Kirjaamisen ja tietojen tarkastamisen sähköistämisen nähtiin myös tehostavan toimintaa ja vähentävän tarvetta yhteydenotoille kylmäsäilytystilan paikkamäärätilanteen ja vainajan sijaintipaikan selvittämiseksi.

”Järjestelmästä tulisi pystyä katsomaan, mihin kylmiöön vainaja on kuljetettu.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Yhtenäinen tietojärjestelmä poistaisi omaisten pompottelun soittamaan taas uuteen säilytyspaikkaan vainajan löytymiseksi.” (Terveydenhuolto, sairaala)

”Vainajien kirjaamiseen olisi hyvä tulevaisuudessa olla jokin sähköinen järjestelmä - monen vuoden vainajien tiedot kansioissa vievät tilaa ja tarvittaessa niiden läpikäynti vie todella paljon aikaa.” (Terveydenhuolto, palvelukeskus)

Sen lisäksi, että sähköisen, reaaliaikaisen tiedon nähtiin tukevan päivittäistyötä ja vähentävän selvittelyyn kuluvaan aikaa, nähtiin sillä olevan myös pidemmällä aikavälillä suunnittelua ja päätöksentekoa tukeva rooli. Lisäksi esitettiin ajatus siitä, että samassa järjestelmässä voisi olla esimerkiksi vainajan mahdollisia tartuntatauteja koskevia tietoja, jotka pitäisi pystyä tarkastamaan vainajaa käsiteltäessä. Seurakunnille kohdistetussa kyselyssä pohdittiin myös mahdollisuutta täydentää sähköistä järjestelmää arkkuun merkittävillä tunnisteilla, joista vainajan tiedot voitaisiin lukea sähköisesti. Nämä tiedot voitaisiin lukemisen yhteydessä myös siirtää suoraan järjestelmään ilman käsin kirjaamista.

”Meillä ei ole статистиikka omien säilytyspaikkojen käyttöasteesta, eikä säilytysaikojen pituudesta, sekin voisi olla hyödyllistä tietoa. Säilytykset kirjoitetaan vaan vihkoon. Onko siihen olemassa jo hyvä ohjelma?” (Terveydenhuolto, sosiaali- ja terveystyökeskus)

”Ajantasainen järjestelmä kylmäsäilytyspaikoista (määrät, sijainnit, verkosto) antaisi käsityksen mihin paikkoja pitäisi lisätä tai miten vainajien logistiikka olisi tarkoituksenmukaista järjestää.” (Terveydenhuolto, sairaala)

Hautaustoimistot nostivat esille nykykäytännön ongelmat, kun rinnakkain ylläpidetään sekä manuaalista että sähköistä järjestelmää. Tällöin tietoja joudutaan kopioimaan järjestelmästä toiseen ja tämän koettiin lisäävän myös kirjausvirheiden riskiä.

Hautausluvan laatiminen ja toimittaminen

Kyselyjen vastauksissa tuli ilmi useita hautauslupiin liittyviä epäselvyyksiä ja tietokatkoksia, jotka vaikuttavat myös vainajien säilyttämiseen ja kuljettamiseen. Moni kyselyyn vastaajista koki lupaan liittyvän haasteita: Terveydenhuollon vastaajista 15 % ja vanhustenhuollon vastaajista 12 % koki, että hautausluvan laatimiseen tai luovuttamiseen liittyy ongelmia. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien vastaajista 45 % ja hautausoimistojen ja kuljetusyritysten vastaajista 63 % koki hautausluvan saamiseen liittyvän ongelmia. Laatimisen kestojen osalta ilmeni, että vanhuspalvelut arvioivat luvan laatimisen kestävän jonkin verran kauemmin kuin terveydenhuollossa.

Hautausluvan puuttumisen kerrottiin esimerkiksi hidastavan vainajan siirtämistä pois terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen kylmäsäilytystiloista. Seurakunnat odottavat saavansa luvan viimeistään silloin, kun vainajaa tuodaan seurakunnan kylmäsäilytystiloihin. Nämä myös toivoivat yleisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimijoiden ymmärtävän paremmin, etteivät seurakunnat saa vastaanottaa vainajaa ilman hautauslupaa.

Hautaustoimistot sekä hautaustoimesta vastaavat seurakuntien toimijat kertoivat hautausluvan aiheuttavan ylimääräistä selvittelytyötä. Toisaalta hautauslupiin liittyvät hautaustoimistojen ja seurakuntien yhteydenotot koettiin kuormittavina myös terveydenhuollossa ja vanhushpalveluissa.

”Lähes aina kirkkoherranvirastosta soitetaan ja kysellään sen perään tai omaiset hätäilevät, omalääkärin työn mukaan voi venyä viikoksikin” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Kun kuolema tapahtuu muualla kuin sairaalassa, hautaustoimisto voi olla ainoa aktiivinen taho toimimaan sen eteen, että hautauslupa kirjoitetaan.” (Hautaustoimisto)

”Joskus on pitänyt kysellä hautausluvan perään, koska sitä ei ole terveyskeskuksessa kirjoitettu.” (Seurakunta)

Sekä vanhushpalvelujen että terveydenhuollon vastaajat kokivat, että kaikille osapuolille ja kaikissa tapauksissa ei ole aina selvää, kenelle vastuu hautausluvan kirjoittamisesta kuuluu ja missä vaiheessa hautauslupa on tarkoitus laatia. Epäselvyyksiä esiintyy erityisesti silloin, kun vainajan hoidosta vastannut taho ja säilyttämisestä sekä kuolleeksi toteamisesta huolehtiva taho eivät ole samoja. Tuotiin esille myös tarvetta tarkentaa ohjeistusta siitä, millä tavoin hautausluvan kirjoittamisen ja sen välittämisen suhteen toimitaan vainajan kuollessa kotona tai vanhushpalvelujen piirissä. Seurakunnista toivottiin asetustasoista tarkkarajais- ta määritelmää sille, milloin hautauslupa pitäisi viimeistään laatia. Vanhuspalvelujen vastauksissa mainittiin omaisille ja hautaustoimistoille olevan toisinaan epäselvää, pitääkö lupa noutaa vainajaa elinaikana hoitaneelta yksiköltä vai vainajan säilyttämisestä huolehtivalta toimiyksiköltä.

”Periaatteessa kuoleman toteamisen tehnyt lääkäri pitäisi kirjoittaa hautauslupa, hän siirtää sen usein kuitenkin omalääkärin vastuulle ja omalääkäri saattaa olla yksikössä seuraavan kerran vasta viikkojen kuluttua” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Selkeä ohje kumpi kirjoittaa kuolintodistuksen TK lääkäri vai omalääkäri. Asukkaat kuitenkin kohdekunnan asukkaita.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Lääkäri ei aina ole tietoinen että ns. omalääkärin tulee tehdä hautauslupa ja myöhemmin kuolintodistus” (Terveydenhuolto, terveyskeskus)

”Hautauslupien viivästyminen on hankalaa tilanteissa, joissa kuoleman toteava lääkäri ei ole sitä kirjoittanut.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Luvan pitäisi kulkea vainajan mukana mutta näin ei käy kun vainaja siirretään sairaalasta toiseen” (Hautaustoimisto)

Hautausluvan kirjoittamisen kerrottiin osassa tapauksia viivästyneen lääkärin työtehtävien määrästä tai vanhushpalveluissa lääkärin saatavuudesta johtuen. Tämän koettiin myös aiheuttavan ylimääräistä selvitystyötä ja tarvetta yhteydenotoille erityisesti vanhushpalveluissa.

”Lääkäri tekee hautausluvan, mutta käy yksikössä vain kerran viikossa.” (Vanhuspalvelut, vanhainkoti)

”Yksityisistä hoitokodeista hautausluvan saaminen on ongelmallista. Heillä ei ole ns. vakilääkäriä joka luvan kirjoittaisi.” (Terveydenhuolto, sairaala)

Hautausluvan luovuttamistavoissa ilmeni vaihtelua sekä alueellisesti, että organisaatiotyypeittäin. Moni vanhuspalvelujen toimija kertoi luovuttavansa tai toimittavansa luvan tapauskohtaisesti sovitulla tavalla. Erityisesti hautausoimistot ja seurakuntien edustajat kokivat vaihtelevien toimitustapojen ja varsinkin luvan postittamisen hidastavan toimintaa. Luvan postittaminen on edelleen melko yleinen tapa luovuttaa lupa. Sähköisiä välittämistapoja, erityisesti turvasähköpostia, kertoivat käyttävänsä vain harvat terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen vastaajista.

”Etälääkäripalvelun laatima todistus saattaa viipyä matkalla kovin kauan” (Vanhuspalvelut, lyhyt- ja pitkäaikainen laitoshoido)

”Osalla ei ole fakseja millä lähettäisi eikä turva s-postia. Postin kulku kestää viikon.” (Hautausoimisto)

”Välillä ei tiedetä mistä hautausluvan voi hakea ja onko se mahdollisesti lähetetty postitse omaisille.” (Hautausoimisto)

” - - vainajaa kuljettavilla tulisi olla varmuus siitä, että hautauslupa on, kuin myös siitä, kenellä hautauslupa on. Pääpointtina se, että kun vainaja tuodaan seurakunnan tiloihin, hautausluvan pitää olla seurakunnalla.” (Seurakunta)

Osa terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen toimijoista kertoi toimittavansa hautausluvan joko pelkästään tai lisäksi vainajan kotiseurakunnalle. Hautausoimistojen ja seurakuntien vastausten perusteella kotiseurakunta ei kuitenkaan aina huolehdi vainajan siunaamisesta eikä tieto sitä kautta välttämättä päädy oikealle taholle. Omaisten valitsemalla hautausoimistolla on useimmiten tieto siitä, mihin seurakuntaan hautauslupa tulisi toimittaa. Myös hautausluvan toimittamisen pelkästään omaiselle kerrottiin viivästyttävän hautaamista.

”Ei ole selkeää käytäntöä, miten hautauslupa toimitetaan ja kenelle. Toiset lähettävät postissa omaiselle, toiset lähettävät hoivayksikköön tai kylmiötilojen yhteyteen kaappiin, toiset eivät lähetä mihinkään ennenkuin kysyy perään.” (Hautausoimisto)

”Hautauslupa pitäisi saada lääkäriltä sähköisesti sekä seurakunnalle että hautausoimistolle, jotta vainajan turhaa siirtelyä paikasta toiseen voidaan vähentää. Tähän liittyen myös yhteinen tietokanta, mistä nähdään kylmäsäilytystilojen tilanne. Ylipäätään sähköisten järjestelmien kehittäminen.” (Seurakunta)

Toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen

Vainajatoiminnan hajautuneisuus ja monet toimijatahot nähtiin toiminnan kehittämistä vaikeuttavina haasteina. Toimintaan toivottiin pitkäjänteisyyttä, vastuiden osoittamista organisaatioiden sisällä sekä parempia mahdollisuuksia jakaa hyviä käytänteitä ja oppia muilta.

Terveydenhuollosta ehdotettiin muodostettavan vainajapalvelut omaksi palvelualueeksi, joka pystyisi kehittämään käytäntöjä keskitetysti ja kokonaisuutena. Vainajapalveluilla tulisi olla oma vakainainen henkilöstö, joka pystyisi verkostoitumaan paremmin muiden toimijoiden kanssa. Tällä tavoin saataisiin alueellisesti myös yhdenmukaisia toimintakäytäntöjä. Eräillä alueilla oli vainajien käsittelyyn liittyvän ketjun selkiyttämistä alettu jo toteuttaa. Kylmäsäilytystiloihin esitettiin myös nimettäväksi vastuuhenkilöt.

Kyselyissä toivottiin oppaita, suunnitelmia tai ohjeistuksia, jotka koskevat eri toimijoiden velvollisuuksia, tehtäviä ja työvaiheita kuolemantapauksissa. Myös vainajapaikkoihin liittyvän tarpeen määrittelyyn kaivattiin ohjeistusta.

”Olisi selkeät ohjeet kaikille osapuolille sekä julkiselle että yksityiselle puolelle. ”Opas”, josta näkisi helposti miten toimia, mihin ottaa yhteyttä, mikä on poliisin rooli ja milloin

haluavat ilmoituksen milloin ei. Kuka maksaa ja mitä... jne.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Esim. vkl:na kuolleen vainajan siirtoon ja säilytykseen ajoittain erilaisia ohjeistuksia/toiminta tapoja.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

Kyselyihin annetuissa vastauksissa vainajan siirtäminen muualle kuoleman toteamista varten nähtiin ongelmallisena. Vanhuspalvelujen tarjoajista osa piti parempana, että lääkäri kävisi vainajan luona toteamassa kuoleman, jotta välttyttäisiin vainajan siirtämiseltä paikasta toiseen ennen arkkuun siirtämistä. Osa ehdotti tilanteen ratkaisemiseksi sairaanhoitajille annettavia valtuuksia todeta kuolema sekä laatia hautauslupa lääkärin sijasta.

”Olisi kiva jos esim. terveyskeskuslääkäri voisi käydä työpäivänjälkeen toteamassa kuoleman jotta vainajaa ei sen vuoksi tarvitsisi alkaa viemään toiseen toimipisteeseen.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Kuoleman toteamisen tehtävän siirtäminen sairaanhoitajalle, voisi olla hyvä kehitys mikä ratkaisisi monia tällä hetkellä olevia haasteita tehtävän ympärillä.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

Hautaustoimistot ja seurakunnat toivoivat koko Suomeen yhtenäisiä käytäntöjä varattomien ja sellaisten vainajien hautaamiseen, joilla ei ole omaisia tai joiden omaiset eivät syystä tai toisesta tartu toimeen.

Yhteistyön lisääminen ja tiedonkulun parantaminen

Tiiviimmän yhteistyön ja dialogin nähtiin tukevan kunkin osapuolen parempaa ymmärrystä kokonaisuudesta sekä auttavan huomioimaan muiden toimijoiden rooli ja tarpeet sekä ennakoimaan muutostarpeita. Yhteistyötä ehdotettiin parannettavaksi toimijoiden paremmalla saavutettavuudella, kunkin toimijan tehtävien kertaamisella ja kuvaamisella sekä yhteydenpidon tiivistämisellä.

Seurakunnista toivottiin, että terveydenhuollossa olisi aina nimettynä yhteyshenkilö, johon voidaan ottaa yhteyttä esimerkiksi kylmäsäilytystilojen täytyessä tai muuten sovittaessa yhteisistä toimintatavoista. Yhteyshenkilön ohella tapaamisten nähtiin lisäävän yhteistyötä ja korostavan sen merkitystä. Myös kehittämisideoiden nähtiin syntyvän yhteistyössä.

”Parempi yhteistyö seurakuntien, hautaustoimistojen ja sosiaali- ja terveysviraston välillä - - että täytyy ottaa huomioon säilytyspaikkojen määrä, kun suunnitellaan hautauksen päivämäärää, eikä vaan omaisten tahtotilaa.” (Terveydenhuolto, sosiaali- ja terveyskeskus)

”Kenties yhteistyöpalaveri vaikkapa vuosittain esim. hautaustoimiston / seurakunnan kanssa + mahdollisten muiden toimijoiden kesken.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Tapaamiset lisäävät yhteistyötä ja sen merkitystä. Kehittämisideat löytyvät yhteistyössä, ja usein ulkopuolisin silmin katsottaessa.” (Seurakunta)

”Kuolemaan liittyy monenlaisia tunteita ja sen vuoksi on tärkeä sopia vastuut sekä tehtävät selkeäksi. Myös prosessi on hyvä olla kaikkien tiedossa jotta vältytään epäselvyyksiltä tai vääriä tulkinnoita.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

Erityisesti nousi esille tarve kehittää tiedonkulkua eri toimijoiden välillä. Esimerkiksi vanhuspalvelujen toimijoista neljäsosa kertoi, ettei ollut saanut tietoa 2.1.2019 voimaan tulleesta kuolemansyyn selvittämistä

koskevan asetuksen muutoksesta. Myös seurakunnissa oli havaittu, ettei tieto hautauslupaan liittyvistä muutoksista ollut tavoittanut kaikkia.

Varsinkin pienemmät, yksityiset vanhuspalvelujen toimijat kokivat, etteivät saa tietoa uusitusta ohjeistuksesta tai uusista käytänteistä. Yksityiset toimijat kokivat myös jossain määrin jääneensä pois alueellisesta yhteistyöverkostosta. Lisäksi ilmeni, että yksityisen puolen vastaajat kokivat julkisen puolen vastaajia harvemmin yhteistyötä olevan muiden alueen toimijoiden välillä ja osasivat huonommin arvioida, löytyykö tämän toiminta-alueelta vainajatoimintaan liittyviä suunnitelmia.

”En osaa sanoa muuta kuin että me pienenä hoivakotiyrityksenä joudumme etsimään ja metsästäämään tietoa, jos alueella on toimintaohjeita annettu, meille niitä ei ole välitetty. Eli alueen selkeät vastuut ja toimintatavat olisi hyvä työstää tai ainakin tuoda julki kaikille toimijoille alueella.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Kotisairaalan asiakkaita koskeva ohjeistus saattohoitopotilaan kuoleman toteamisesta hoitokodissa ei ollut kuitenkaan tullut meille. Tämä selvisi vasta käytännössä, kun vainaja oli kuljetettu TK:hon ja lääkäri olisi tullutkin toteamaan kuoleman paikanpäälle. Yleensäkin julkisen puolen ohjeistukset eivät aina tavoita yksityistä puolta. Tätä olisi hyvä kehittää.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Erityisesti organisaatorajat ylittyessä tulee tiedonpuutetta” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

Poliisin mukaan konsultaatiokynnyksen madaltaminen puolin ja toisin parantaisi kaikkien työn laatua.

Kylmäsäilytystilojen paikkamäärän lisääminen ja vainajan siirtojen vähentäminen

Kyselyiden vastauksissa tuotiin esille hajanaisesti sijoittuviin säilytystiloihin liittyvät ongelmat ja todettiin, että keskittämällä vainajien kylmäsäilytystä voitaisiin vähentää toiminnan kirjavuutta ja ylimääräisiä kuljettuksia. Vainajien säilytystä esitettiin keskitettäväksi sairaaloihin, kuitenkin niin että samalla kylmäsäilytystilojen vainajapaikkamäärää kasvatettaisiin ja kylmäsäilytystioja muutoinkin uudistettaisiin ergonomia huomioon ottaen. Lisäksi tulisi paremmin varautua suurikokoisten vainajien määrän kasvuun sekä huonokuntoisten vainajien säilytykseen.

”Olisi hyvä käytäntö, jos alueen vainajien säilytys keskitettäisiin - -. Nyt vainajia säilytetään liian monissa paikoissa, mikä lisää epätietoisuutta käytännöistä (ei aina tiedetä missä ao vainaja on) ja monimutkaistaa vainajiin liittyviä toimintatapoja.” (Terveydenhuolto, sairaala)

”Tulevaisuudessa ongelman muodostavat erittäin suuri kokoiset yli 150 kg vainajat.” (Terveydenhuolto, terveyskeskus)

Vainajapaikkojen riittämättömyydestä ja varsinkin päivystysaikana terveydenhuollon palvelujen keskittämisestä johtuva kuoleman toteamiseen liittyvä vainajien siirtäminen vanhuspalvelujen sekä terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen välillä koettiin ongelmallisena paitsi resurssien käyttämisen ja siirtoihin liittyvän virheherkkyyden vuoksi, mutta myös eettisestä näkökulmasta.

Erityisesti hautausoimistot ja seurakunnat toivoivat kylmäsäilytystilojen rakentamista nykyistä kattavammin myös vanhuspalvelujen toimitiloihin. Esitettiin sääntelyn täydentämistä lisäämällä hoivalaitoksille velvoite ylläpitää tietyn laskentamallin mukaista määrää kylmäsäilytyspaikkoja.

Seurakunnista tuotiin esille myös omaisilta saatu palaute, joka koski ylimääräisiltä vaikuttavia siirtoja toimijoiden kylmäsäilytystilojen välillä ennen siunaamista, koska vanhuspalvelujen omista toimitiloista ei löytynyt säilytykseen soveltuvia kylmätiloja. Samalla tuotiin esille kuntien velvollisuus huolehtia asianmukaisista kylmäsäilytystiloista sekä pakastinpaikoista alueensa vainajille.

”Jokaisessa tehostetun asumispalvelun yksikössä tulisi olla 1-2 vainajien säilytyspaikkaa.” (Vanhuspalvelut, tehostettu palveluasuminen)

”Kylmäsäilytyspaikoista on ajoittain pulaa, joten lisäpaikkoja tarvittaisiin.” (Vanhuspalvelut, terveyskeskuksen lyhytaikaishoidon yksikkö)

”Nykytilanne toimii hyvin silloin kun lääkäri on saatavilla ja hänene on mahdollista kirjoittaa hautauslupa viivyttämättä. Viikonloppuisin, juhlapyhinä jne. vainaja joudutaan siirtämään säilytykseen melkein 50 km päähän, koska srk:n tiloihin ei saa vainajaa viedä ilman hautauslupaa.” (Vanhuspalvelut, pitkäaikaishoidon yksikkö)

Kehitysideana ehdotettiin parempaa varautumista äkillisiin poikkeustilanteisiin hyödyntämällä myös muita kuin normaalitilanteessa vainajien säilytykseen käytettäviä kylmäsäilytystiloja.

Suunnitelmallisuus ja ennakointi

Suunnitelmallisuutta ja ennakointia toivottiin sekä päivittäisessä että pidemmän aikavälin toiminnassa, niin toimijakohtaisesti kuin alueellisestikin. Hallinnollisena kehitysehdotuksena esitettiin, että hautaustoimen pitäisi olla yhden ministeriön alaisuudessa. Erityisesti nousi esille tarve puuttua yhdessä vainajien säilytysaikojen pidentymiseen ennen tuhkaamista tai hautaamista.

”Hoivayksiköiden suunnittelussa olisi hyvä ottaa huomioon asiakkaiden säilytysmahdollisuus heidän kuoltuaan, jotta vain lääkärin tarkastusta varten vainajaa ei tarvitsisi kuljettaa terveyskeskukseen.” (Terveydenhuolto, terveyskeskus)

”Selkeät prosessi kuvaukset.” (Terveydenhuolto, sairaala)

Pohdinta ja päätelmät

Selvitystyön myötä kävi ilmi, että vainajien siirtoihin ja kylmäsäilytyspaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä on monenlaisia ja vaihtelu jo yhdenkin alueen sisällä on suurta. Yksittäisen vainajan siirtoketju voi olla lyhyt siirto kuolinpaikalta hautausmaalle tai monipolvinen liittyen kuolemanjälkeisiin tutkimuksiin ja eri säilytystiloihin.

Koska vainajaprosessiin sisältyy useita eri toimijoita ja toimitiloja, ovat myös niiden keskinäiset riippuvuudet merkittäviä – yhden toimijan tai prosessin vaiheen ongelmat ja tehdyt ratkaisut heijastuvat muihin toimijoihin ja prosessin vaiheisiin. Kaikilla toimijoilla ja tiloilla on vaikutus siihen, millaiseksi kokonaisuus kunkin vainajan osalta muotoutuu.

Vainajien kylmäsäilytysajat edelleen pidentymässä

Vainajapaikkojen määrän ohella myös vainajien säilytysajat vaikuttavat kylmäsäilytystilojen riittävyteen. Vainajien kylmäsäilytysaikojen nähdään yleisesti pidentyneen, ja tilanteeseen vaikuttavat monet yksittäiset tekijät. Yhdestä toimijasta johtuvat viivästykset saattavat hidastaa koko prosessia. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi kuoleman toteamisen ja kuolemaan liittyvien asiakirjojen kirjoittamisen viivästyminen, terveydenhuollon vainajien säilytyspaikkojen puute, vainajien siirtokuljetukset eri säilytyspaikkoihin ja mahdollisesti ruumiinavaukseen, omaisten eri syistä johtuva toiminnan hitaus sekä seurakuntien siunausaikojen ja krematorioiden tuhkausaikojen riittämättömyys.

Sairaaloiden edustajat arvioivat vainajien keskimääräiset säilytysajat huomattavasti pidemmiksi kuin terveyskeskusten ja terveysasemien tai vanhushuolteen edustajat. Vainajakohtaisen säilytysajan lyhentäminen vähentäisi siten erityisesti sairaaloiden kylmäsäilytystilojen ruuhkautumista.

Yhtenä haasteena vainajan siirtämiselle terveydenhuollon kylmäsäilytystiloista ovat hautausluvan laadintaan liittyvät vastuiden epäselvyydet ja hautausluvan laativan hoitavan lääkärin tavoitettavuus. Vanhushuolto arvioivat hautausluvan laadintaan kuluvaan terveydenhuoltoon kauemman aikaa ja toivat esillä useammin laadintaan liittyviä epäselvyyksiä ja haasteita. Hautausluvan antamisen ohjeistus voisi selkiyttää tilannetta ja osaltaan lyhentää säilytysaikoja.

Omaisista johtuvia viivästymisen syitä voivat olla asuminen kaukana vainajan asuinkunnasta, omaisten aikataulut ja toiveet, aloitekyvyttömyys ja joskus lähiomaisten puuttuminen. Omaiset eivät aina myöskään tiedä, miten toimia, he saattavat esimerkiksi jäädä odottamaan hautausluvan saamista ennen hautausjärjestelyjen aloittamista. Omaiset tarvitsevat selkeää ja ymmärrettävää ohjeistusta kuolleen asioiden hoitamisessa. Omaisten puuttuessa hautauksesta huolehtii sosiaalihuolto, jonka toiminnassa ja korvausperusteissa ilmenee kuitenkin alueellista vaihtelua.

Tuhkaamisen suosion kasvaminen on johtanut useimmiten yhteen lisävaiheeseen vainajan säilyttämisen kokonaisprosessissa. Vainajapaikkojen puute krematorion tiloissa vaikuttaa kunkin vainajan säilyttämiseen osallistuvan toimijan vainajakohtaisiin säilytysaikoihin ennen tuhkaamista. Krematorioiden lisääminen erityisesti niille suuralueille, joissa krematorioita on vähän ja etäisyydet ovat pitkiä, olisi erittäin tärkeää. Myös jo olemassa olevien krematorioiden tuhkausvuorojen lisäämiselle vaikuttaa olevan tarvetta.

Krematorioiden vaihtelevan hinnoittelun arvioitiin vaikuttavan osin tuhkaamiseen käytettävän krematorion valintaan. Tämä lisännee epätasaista tila- ja tuhkausvuorokorvausta, mikä voi edelleen aiheuttaa säilytyksen pitkittymistä jo ennen vainajan arkkuun laittamista ja siirtoa seurakunnan tiloihin.

Kylmäsäilytystilojen vainajakapasiteetti on jatkuvasti ylärajalla

Väestön vanheneminen, kaupungistuminen, kuolleiden määrän lisääntyminen, kuolinpaikoissa ja vanhushuolteen palvelurakenteissa tapahtuneet muutokset aiheuttavat muutostarpeita vainajien säilyttämisen infrastruktuuriin ja toimintatapoihin. Toimijat toivat vastauksissaan esille näiden tekijöi-

den vaikutuksen vainajien säilyttämisessä ja kuljettamisessa tapahtuneisiin muutoksiin sekä tarpeeseen uudistaa vainajiin liittyvää toimintaa.

Vastausten perusteella vainajien säilytyspaikkojen riittävyys vaihtelee sekä alueittain että yksikkökohdaisesti. Osin säilytystarpeen epätasainen jakautuminen voi johtua tilojen varustelusta ja erityisesti valmiudesta säilyttää suurikokoisia ja huonokuntoisia vainajia. Itä-Suomen terveydenhuollon toimipisteissä vaikuttava on muita harvemmin ja Länsi-Suomessa taas muita useammin vainajapaikkoja suurikokoisten vainajien säilyttämiseen. Mitä kattavammin riittävän suuria vainajapaikkoja ja pakastinpaikkoja olisi alueiden kylmäsäilytystiloissa, sitä tasaisemmin kuormitusta saataisiin jaettua ja sitä vähemmän aiheutuisi tarvetta vainajien siirtämiseen toimipisteiden välillä.

Seurakunnissa tilojen täyttymistä on osin saatu hidastetuksi kuolemansyyn selvittämistä koskevaan asetukseen (1973/948) vuonna 2019 voimaan astuneen muutoksen jälkeen. Asetusmuutoksen mukaisesti seurakunnat ovat edellyttäneet, että hautauslupa on luovutettava niille viimeistään vainajaa tuotaessa. Myös seurakunnan kylmäsäilytystilojen maksullisuudella on pyritty vaikuttamaan vainajien säilytysaikoihin, ja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloja saatetaan hyödyntää mahdollisimman kauan tilojen maksuttomuuden vuoksi. Krematorioiden osalta esille nousi edullisemman tuhkauspaikan suosiminen hautaustoimistojen keskuudessa.

Ruuhkapiikit

Selvityksessä ilmeni, että niilläkin alueilla, joilla vainajansäilytyspaikkoja on runsaasti, kylmäsäilytystilat olivat toisinaan riittämättömät. Kapasiteetin yläraja saavutetaan herkästi erityisesti ruuhka-aikoina. Ruuhkapiikkeinä esille tulivat erityisesti influenssakaudet ja liukkaat kelit. Niitä aiheuttivat lisäksi vainajaprosesseihin liittyvän henkilöstön lomakaudet ja omaisista johtuvat syyt. Lomakausina myös siunausaikoja voi olla tarjolla vähemmän.

Kesällä lämpiminä aikoina seurakuntien käyttämien vaihtoehtoisten säilytyspaikkojen hyödyntäminen on vaikeampaa kuin talvisin, minkä voi arvioida vaikuttavan seurakuntien valmiuteen vastaanottaa vainajia. Kesällä myös kiirehditään vainajien poissiirtämistä vanhuspalvelujen tiloista. Nämä molemmat tekijät aiheuttavat samanaikaista painetta erityisesti terveydenhuollon kylmäsäilytystiloissa.

Kylmäsäilytystilojen hajasijoittelun hyödyt ja haitat

Pitkien etäisyyksien alueilla on hyvä, että kylmäsäilytystilojen varustettuja toimipisteitä on verrattain runsaasti. Näin ollen vainajaa ei tarvitse kuljettaa pitkiä matkoja kuolinpaikalta kylmäsäilytystilaan tai etsiä vainajapaikkojen täytyessä vaihtoehtoista tilaa kohtuuttoman matkan päästä. Kuljetuksista vastaavat hautaustoimistot toivoivat myös itse vainajapaikkojen lisäämistä jo olemassa oleviin kylmäsäilytystiloihin eikä esimerkiksi keskittämistoiveita tuotu esille. Toisaalta suuri määrä erillisiä kylmäsäilytystiloja voi aiheuttaa ongelmia käytettävissä olevien resurssien ja osaamisen hajautuessa. Samalla kasvaa tiedonkulun ja yhteistyön tarve.

Kylmätilojen suuri määrä myös monimutkaistaa toimintaa, jos se yhdistyy useaan erilaiseen (osin melko itsenäiseenkin) kylmätilojen käyttäjään, vainajapaikkamääriltään pieniin ja siten herkästi ruuhkautuviin kylmäsäilytystiloihin sekä puutteellisesti ylläpidettyyn kylmäsäilytystilakohtaiseen vainajarekisteriin. Tällöin ongelmia tulee myös vainajan tosiasiallisen kylmäsäilytystilan selvittämisessä. Tätä ongelmaa voitaisiin helpottaa sähköisen tietojärjestelmän kehittämisellä ja käyttönotolla.

Kylmäsäilytystilojen suunnittelusta

2010-luvulla erityisesti yritykset ja järjestöt ovat rakennuttaneet huomattavan paljon uusia hoivakoteja ja palvelutaloja. Uusien toimitilojen osalta kylmäsäilytystilojen rakennuttamista ei ole vaadittu. Samaan aikaan vanhoista edelleen toimivista toimipisteistä on poistettu kylmäsäilytystiloja.

Myös terveydenhuollon toimipisteissä on voitu lykätä kylmäsäilytystilojen modernisointia tai poistaa vanhoja tiloja käytöstä ilman uusien korvaavien tilojen rakentamista tai vainajapaikkojen lisäämistä muualle samalla toimialueella. Käytössä olevat kylmäsäilytystilat ovat siksi joskus vanhanaikaiset, huonosti toi-

mivat ja pahimmillaan epäergonomiset, eikä myöskään esimerkiksi huonokuntoisten ja suurikokoisten vainajien kylmäsäilyttämiseen ole riittävästi varauduttu. Ahtaat ja epäergonomiset tilat ovat myös terveysriski tiloissa työskentelevälle henkilökunnalle ja vainajien kuljettajille sekä vaikuttavat toiminnan tehokkuuteen ja laatuun. Kylmäsäilytystiloja tulisi suunnitella ja arvioida, onko kullakin alueella syytä keskittää vainajien säilyttämistä vai ylläpitää hajautettua infrastruktuuria.

Henkilöstöressurssien puute

Kun monella keskisuurella ja pienellä toimijalla on oma kylmäsäilytystila ylläpidettävänä, tarvittavien resurssien kiinnittäminen tilan ylläpitoon ja toimintaan voi olla haastavaa. Tämä näkyi vastauksissa monin tavoin: kylmäsäilytystilan tilavastaavaa ei ollut nimetty, kylmäsäilytystiloissa oli harvoin saatavilla henkilökuntaa, vainajatietojen käsittelyä ja tietojen hallintaa ei ollut sähköistetty eikä tietoja ollut koottu yhteen paikkaan, vainajan kuolleeksi toteamisen järjestämiseen liittyi ongelmia, vainajien hautauslupien laatiminen oli viivästynyt sekä vainajien luovutuskuntoon valmisteleminen ja hoitolaitteiden poistoon liittyi ongelmia eri toimijoiden siirtäessä vastuuta toiselle. Toisin sanoen vainajaan liittyviä vastuita ja tehtäviä sekä tehtävien suorittamiseksi tarvittavia resursseja ei ollut osoitettu selvästi, vaan tehtäviä suoritettiin muun toimen ohella. Tämä haastaa myös toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä ja monimutkaisten ongelmien ratkaisemista.

Vainajien luovutukseen osallistuminen

Henkilöstöressurssien vähyys näkyi myös siinä, että kylmäsäilytystiloissa ei edes virka-aikoina ole välttämättä henkilöstöä vastaanottamassa ja/tai luovuttamassa vainajaa. Tilanne on ratkaistu usein mahdollistamalla hautaustoimistojen ja vainajien kuljettajien kulkeminen kylmäsäilytystiloihin omatoimisesti sekä vastuuttamalla nämä kirjaamaan tuomiseen tai poisviemiseen liittyvät tiedot.

Omatoimisen tiloihin kulkemisen mahdollistaminen joustavoittaa hautaustoimistojen ja vainajien kuljettajien työtä ja aikatauluttamista, mutta toisaalta voi aiheuttaa ongelmia vainajahallinnan ja esimerkiksi tietojen kirjaamisen ja ylläpidon osalta. Erityisesti luovutukseen osallistuminen auttaisi kontrolloimaan hautauslupan luovuttamista, tietojen kirjaamista sekä varmistamaan luovutettavan vainajan henkilöllisyyden. Samalla pystyttäisiin myös varmistamaan vainajan luovutuskuntoisuus sekä avustamaan vainajan siirtämisessä. Osalla suurimmista terveydenhuollon toimijoista oli tietyt ajat, esimerkiksi muutama tunti päivittäin, jolloin vainajia luovutettiin pois kylmäsäilytystiloista, ja tällöin henkilökunta oli myös paikalla. Muina aikoina vainajia ei luovutettu. Tämän hyvän toimintatavan laajempi käyttöön otto, mutta vaatii tarvittavan henkilöstöressurssin kiinnittämisen. Luovutusaikoina henkilöstö voisi myös poistaa lääkinnällisiä laitteita niiltä seurakuntiin siirrettäville vainajille, jotka ovat kuolleet kotona tai sellaisen palvelun tarjoajan piirissä, jossa tarvittavaa osaamista laitteen poistamiseen ei ole.

Tiedonhallintajärjestelmien ja tiedonvälityksen kehittäminen

Vainajien säilytystilojen lisäksi myös vainajalogistiikkaan liittyvä tiedonhallinta näyttää kärsivän resursoinnin ja suunnittelun vähydestä. Kylmäsäilytystiloihin ja vainajiin liittyvät prosessit ovat jääneet jälkeen verrattuna muihin vanhuspalvelujen ja terveydenhuollon prosesseihin. Esimerkiksi sähköinen tiedonhallinta on käytössä vain suurimmissa terveydenhuollon toimipisteissä ja niissäkin tieto on toimijakohtaista, eli näkyvyyttä muiden sairaanhoitopiirin toimijoiden vainajatietojen välillä ei ole. Lisäksi suurimmalla osalla näistä toimijoista sähköinen järjestelmä on tarkoitettu puhtaasti terveydenhuollon omaan käyttöön, ja sen rinnalla käytössä on vainajia koskeva paperinen järjestelmä, jota ylläpitävät hautaustoimistot ja kuljetusyrietykset. Vastaavalla tavalla toimitaan myös osassa seurakuntia ja seurakuntayhtymiä. Käsin tapahtuva tietojen siirto järjestelmästä toiseen on työlästä ja altistaa virheille. Paperinen järjestelmä ei myöskään ohjaa tietojen täyttäjää samalla tavoin, kuin sähköinen järjestelmä voisi tehdä.

Varsinkin vainajaa kylmäsäilytystiloihin tuotaessa vainajan tietojen kirjaaminen on useimmiten hautaustoimiston vastuulla. Kaikissa pienemmissä kylmäsäilytystiloissa ei edes ylläpidetä järjestelmää, johon

tietoja kirjattaisiin. Usein sellaisissa tiloissa, joissa ei ole lainkaan kirjanpitoa tai se on kuljettajien oman aktiivisuuden varassa, jää myös vainajan henkilöllisyyden varmistaminen hautaustoimistojen vastuulle. Varsinkin vainajan tuoneen ja siunaukseen hakeneen toimijan ollessa eri mahdollisuus vainajan vaihtumiselle on suuri.

Eräässä hautaustoimistoille suunnatun kyselyn vastauksessa esille tuli tapaus, jossa vainaja oli siirretty toisen toimintayksikön kylmäsäilytystilaan, vaikka tämän sijainti oli pyritty varmistamaan puhelimitse ennen hakemista. Kylmäsäilytystilojen ruuhkautumisen takia alueen sopimuskuljettaja oli joutunut usein siirtämään vainajia eri kylmäsäilytystilojen välillä, eikä tieto näistä siirroista ollut siirtynyt muille hautaustoimistoille. Tietojen saavutettavuus ja reaaliaikaisuus poistaisivat epäselvyyttä vainajan sijainnista sekä kunkin kylmäsäilytystilan vapaista vainajapaikoista. Positiivisina esimerkkeinä toiminnan sähköistämisestä ja tiedon välittämisestä olivat erään sopimuskuljettajan käyttämä sisäinen tietojärjestelmä, josta kuljettaja pystyi tarkastamaan käyttämiensä kylmäsäilytystilojen kapasiteetin reaaliaikaisesti jo ennen vainajan siirtoa, sekä erään seurakunnan toimintatapa välittää hautaustoimistolle oma-aloitteisesti tietoa kylmäsäilytystilan täyttymisestä sähköpostitse.

Hautausluvat annetaan terveydenhuollosta ja vanhuspalveluista pääosin suoraan toimipisteeltä tai ne lähetetään postitse. Sähköpostia käyttävät vain harvat toimijat. Selvitystyön aikana 2019 HUS otti käyttöön turvasähköpostilla tapahtuvan hautauslupien lähettämisen muiden välitystapojen rinnalle. Turvasähköpostin käyttövalmiudet löytyvät nykyään monilta muiltakin terveydenhuollon toimijoilta, ja sähköisen tiedonsiirron mahdollisuutta olisi hyvä tarkastella toimipisteissä.

Ohjeistusta ja yhteistyötä organisaatioiden välisiin toimintoihin

Vainajien kuljetuskustannuksien vastuutahot eivät ole aina selkeät. Olisi syytä laatia selkeät valtakunnalliset ohjeet vainajien kuljetuskustannusten maksamisen perusteista. Ohjeissa tulisi ottaa huomioon tavallimmat tapahtumakulut sen mukaan, missä vainaja on kuollut, missä kuoleman toteaminen tapahtuu, mistä kuolemansyyn selvittämistä on kyse sekä millaisia jatkokuljetuksia tapahtumakulkuihin mahdollisesti liittyy. Näin kullekin tyypilliselle "vainajan kuljetus- ja käsittelyprosessille" olisi laadittu ennalta selkeät perusteet sen suhteen, minkä tahon vastuulle kuljetuksen tilaaminen ja maksaminen kuuluvat.

Vastaavaa ohjeistusta ja prosessikuvauksia olisi hyvä laatia myös muista toimijarajat ylittävistä prosesseista, esimerkiksi lääkinnällisten laitteiden poistamisen ja vainajan siistimisen vastuiden osalta, vainajan tuomis- ja hakemistietojen kirjaamisesta, käytettävästä kylmäsäilytystilasta sekä hautausluvan laatimisesta silloin, kun kuolema todetaan muun kuin vainajaa hoitaneen lääkärin toimesta.

Vainajassa kiinni olevien lääkinnällisten laitteiden poistamiseen sekä vainajatietojen kirjaamiseen liittyvää viranomaisohjeistusta toivottiin myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen *Kuoleman toteaminen ja vainajan säilytyskäytännöt* -selvityksessä (Laitinen et al. 2013). Nyt tehdyn selvitystyön perusteella voidaan arvioida, että lääkinnällisten laitteiden poistamisen vastuukysymysten osalta ohjeistustarve ei ole väistynyt.

Selvitystyön aikana voimassa olleessa lainsäädännössä on vain niukasti vainajan käsittelyä koskevia säännöksiä. Nykylainsäädännössä ei esimerkiksi säädetä tarkemmin vainajan ruumiin käsittelystä ennen kuolemansyyn selvittämistä tai ennen vainajan luovuttamista. Tämä koskee myös hoitolaitteiden, kuten sydämentahdistimen, poistamista. Toiveissa on, että tämä otetaan huomioon uudistettaessa lakia kuoleman syynselvittämisestä.

Poliiseille suunnatun kyselyn vastausten perusteella vainajien kuljettamiseen liittyvä hankinta- ja kilpailutusprosessi on tarjonnut poliisille työkalun vainajakuljetusten tilannekuvan säännölliselle päivittämiselle ja toiminnan kehittämiseksi. Samassa yhteydessä vainajien kuljettajille on laadittu ohjeistus ja sovittu toimintatavoista. Mikäli terveydenhuollosta ja vanhuspalveluista löytyy vastaavia vainajiin liittyviä toimintoja esimerkiksi juuri palvelujen hankintaan ja kilpailutukseen liittyen, olisi näitä tärkeää hyödyntää toiminnan kehittämisen tukena.

Selvitystyössä tuli esille toimintatapa, jossa vanhuspalvelujen palveluntarjoaja, jolla ei ollut omia kylmäsäilytystiloja, oli pitänyt vaihtoehtoisten kylmäsäilytystilojen käyttämisestä yhteistyökokouksen alueen sote-vastaavien esimiesten ja hautaustoimistoyrittäjän kanssa. Tapaamisessa oli sovittu käytännöstä kysei-

sen toimintayksikön vainajien osalta sekä laadittu kirjalliset toimintaohjeet. Vastaavaa toimintatapaa suositellaan myös kaikille muille palvelujentarjoajille, joilla ei ole kylmäsäilytystiloja ja joiden palvelujen piirissä kuolemia voidaan odottaa tapahtuvan.

Yhteistyön lisääminen ja tiedonvälityksen kehittäminen hyödyttää kaikkia osapuolia

Selvityksen perusteella vainajan käsittelyprosessiin osallistuu monta eri toimijaa ilman tarkkaa tehtävien ja vastuiden määrittelyä. Toimipisteet ovat harvoin tietoisia toistensa tilanteesta, eikä yhteisistä käytännöistä ole useinkaan sovittu. Sen sijaan kukin toimija näkee prosessista usein vain oman osuutensa ja pyrkii tämän perusteella toimimaan omalta kannaltaan rationaalisesti, esimerkiksi siirtämällä vainajan (ja jossain määrin myös kustannuksia) mahdollisimman pian prosessin seuraavalle toimijalle.

Moniin ongelmiin puuttumista onkin voinut vaikeuttaa se, että niiden ratkaiseminen vaatisi kerralla usean eri toimijan yhteistyötä ja toimintatavoista sopimista. Ongelmat koskevat harvoin vain yhtä yksittäistä toimipistettä, koska kylmäsäilytystilojen käyttäjät hyödyntävät usein useampaa eri kylmäsäilytystilaa ja toisaalta kylmäsäilytystilojen käyttäjät ovat tyypillisesti organisaation ulkopuolisia toimijoita. Suunnittelupöydän äärelle pitäisikin kerralla koota kaikki kylmäsäilytystiloja hallinnoivat, käyttävät ja niiden käyttöön vaikuttavat tahot. Tällaiselle yhteistyölle ja osaamisen jakamiselle nähtiin laajalti tarvetta kaikkien toimijaryhmien joukossa. Vastausten perusteella yhteistyö on kuitenkin useimmiten vainajakohtaista, satunnaista sekä henkilövetoista. Kun suhteet perustuvat henkilöiden omaan aktiivisuuteen ja syntyvät käytännön työn myötä, ovat ne myös herkempiä katkeamaan esimerkiksi henkilövaihdosten myötä. Vain harvat kertoivat useamman toimijan välisestä säännöllisemmästä yhteistyöstä ja esimerkiksi vuosittaisista tapaamisista, joihin useamman eri organisaation edustajat osallistuvat.

Erityisesti vanhuspalvelujen toimijat vaikuttaisivat jääneen eri toimijoiden välillä tapahtuvan yhteistyön ulkopuolelle, osin mahdollisesti siksi, etteivät ne osallistu vainajan säilyttämiseen. Myös vanhuspalvelujen välillä vaikuttaisi olevan eroja sen suhteen, kuinka hyvin nämä saavat tietoa muilta toimijoilta. Varsinkin pienemmät, yksityiset vanhuspalvelujen toimijat kokivat, etteivät saa tietoa uusitusta ohjeistuksesta tai uusista käytänteistä, ja jäävänsä jossain määrin pois alueellisesta yhteistyöverkostosta. Julkiset vanhuspalvelujen toimijat saattavat saada tietoa kunnan tai kuntayhtymän muilta toimijoilta tai tukeutua näihin herkemmin epäselvissä tilanteissa. Vastaavaa tiedonkulkuun liittyvää ongelmaa tuli esille myös hautausoimistojen ja kuljetusyritysten osalta: Viranomaiskuljetuksia tai muita vainajien sopimuskuljetuksia hoitavilla tahoilla vaikutti olevan muita parempi ohjeistus kylmäsäilytystilojen käyttämisestä sekä näkyvyys eri kylmäsäilytystilojen reaaliaikaiseen tilanteeseen. Nämä tahot mainittiin myös muita alan toimijoita useammin osallisina alueellisiin yhteistyöryhmiin. Vaikka sopimuskuljettajat hoitavat kaikista vainajien kuljetuksista huomattavan määrän, myös muiden hautausoimistojen ja vainajien kuljettajien tiedottaminen esimerkiksi toimintaan liittyvistä muutoksista tai mahdollisesti jopa vainajapaikkojen täyttymisestä olisi tarpeen. Toisaalta kyselyissä nousi esille se, että niin seurakunnat, terveydenhuolto kuin vanhuspalvelutkin kokivat yleisesti tekevänsä eniten yhteistyötä vainajiin liittyvissä asioissa alueen hautausoimistojen kanssa, riippumatta siitä oliko kyse sopimuskuljettajasta vai ei. Edellisen perusteella voi arvioida, että usein hautausoimistoilla on muita tiiviimmät ja kattavammat yhteydet alueen toimijoihin, ainakin päivittäistyötä ajatellen.

Odotettavissa on, että kylmäsäilytystilojen varusteluihin terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen yksiköihin kohdistuva paine kasvaa edelleen. Se, että vainajia tuodaan monesta eri yksiköstä ja useamman kunnan alueelta, aiheuttaa myös aiempaa suurempia haasteita suunnitella ja hallinnoida alueen vainajien säilyttämistä. Vainajien säilyttämiseen osallistuvien toimijoiden suuri määrä edellyttää hyvää tiedonkulkua ja yhteistyötä eri organisaatioiden ja henkilöiden välillä. Tiedonkulussa vaikuttaisi kuitenkin olevan puutteita eikä vakiintuneita paikkoja tiedon vaihtamiselle ole. Ongelmia alkaa helposti kasaantua ja virheherkkyys lisääntyy, kun jokin kohta ketjussa ei pidä, vaan vainaja joudutaan siirtämään poikkeuksellisesti esimerkiksi toisen kunnan toimipisteelle. Terveydenhuollon toimijat eivät selvitystyön perusteella ole itsekään aina tilanteen tasalla kuljetusyritysten huolehtiessa ruuhkatilanteissa itsenäisesti vainajien siirroista ja vainajapaikkojen vapauttamisesta. Tällaiset tilanteet aiheuttavat ylimääräisiä siirtokuljetuksia sekä potentiaalisen

ongelman, kun vainajan todellinen säilytysijainti selviää vain uuden kylmäsäilytystilan paperisesta rekisteristä, eli käytännössä soittamalla kaikkiin kylmäsäilytystiloin varustelluihin toimipisteisiin.

Tarvelähtöisesti koottu työryhmä tarjoaa aihion jatkokehittämiselle ja dialogille

Rohkaisevaa on, että kevätkesällä 2020 tehtyjen selvitystyötä täydentävien puhelujen perusteella koronapandemiaan liittyvät valmiustoimet olivat ainakin pääkaupunkiseudulla johtaneet tiivistyneeseen yhteistyöhön kuntien, seurakuntien sekä alueen sopimuskuljetusyrityksen välillä mahdolliseen vainajien liäsäilytystarpeeseen valmistautumiseksi. Poikkeustilannetta varten koottu työryhmä on samalla tarjonnut paikan tiedon jakamiselle toimijoiden välillä. Tällaisia poikkeusolosuhteissa tai muun yksittäisen tarpeen vuoksi luotuja verkostoja voidaan käyttää myös muuhun vainajien säilyttämiseen ja logistiikkaan liittyvään kehitystyöhön ja vuoropuheluun. Tärkeää onkin, että synnytyt verkostot pidetään toiminnassa ja niiden koordinointi ja koollekutsuminen vastuutetaan.

Prosessiomistajuuden puute

Ongelmien taustalla on vainajien kuljettamiseen ja kylmäsäilyttämiseen liittyvien toimintojen ja vastuiden hajautuminen eri viranomaisten sekä julkisten ja yksityisten toimijoiden kesken. Näkyvyyttä koko prosessiin ei ole yhdelläkään taholla, vaikka lopullisen vastuun kantaa kunta. Tilanne on myös johtanut siihen, että hautaustoimistojen vastuu toiminnasta on tapauskohtaisesti kasvanut ja nämä ovat tehneet itsenäisesti todellisuudessa viranomaiselle kuuluvia päätöksiä tai ohjeistaneet omaista viranomaisen sijasta.

Erityisen haasteellista toiminnan kehittämisessä on se, että kylmäsäilytystilojen ylläpidon ja kehittämisen kannalta keskeisten toimijoiden päätehtävä on hoitaa eläviä – vainajien säilytys, kuolemaan liittyvien asiakirjojen tuottaminen tai kylmäsäilytystilan hallinnointi eivät ole toiminnan keskiössä, eikä näitä toimijoita säännönmukaisesti valvota tai sanktoida riittämättömistä toimista tai huonosti ylläpidetyistä kylmäsäilytystiloista. Vainajiin liittyvät toiminnot on myös saman alueen toimipisteissä järjestetty hyvin eri tavoin ja vastuuta eri toiminnoista on pilkottu muiden terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen toimintojen logiikoiden perusteella, mikä osaltaan vaikeuttaa toimintojen yhtenäistämistä sekä toiminnan kehittämistä.

Pitkällä tähtäimellä vainajiin liittyvän tiedon sirpaleisuus vaikeuttaa myös toiminnan kokonaiskuvan haltuunottoa, toiminnan kehittämistä ja johtamista. Vainajiin liittyviä toimintoja ei seurata systemaattisesti eikä niille ole olemassa kansallista mittaria, joka tuottaisi tietoa päätöksenteon tueksi. Terveydenhuollon toimijoista, erityisesti terveyskeskuksista ja terveysasemista, vain osa laskuttaa vainajan säilyttämisestä. Laskuttaminen tarjoaisi kuitenkin paikan vainajien säilyttämiseen liittyvien kustannusten esille tuomiseen, säilytykseen liittyvien volyymitietojen keräämiseen ja kannustimen säilytysaikojen lyhentämiselle. Näin toiminnalle ja siinä tapahtuville muutoksille olisi olemassa yksi selkeä mittaritieto. Seurantatiedot auttaisivat myös havaitsemaan paremmin toiminnan kehittämistarpeet.

Kaikilla suuralueilla vainajatoiminta olisi tarpeen nostaa omaksi kehittämisen osa-alueekseen ja laatia alueellinen vainajien säilyttämisen ja logistiikan strategia sekä sitä täydentävät ohjeistukset ja prosessikuvaukset. Esimerkiksi yliopistolliset sairaalat tai kunnan toimitilapalvelut olisivat luonteva taho vetämään strategiatyötä. Työhön olisi kuitenkin syytä ottaa mukaan kaikki tahot, jotka prosesseihin osallistuvat, erityisesti terveydenhuolto, vanhuspalvelujen tuottajat, hautaustoimistot ja kuljetusyritykset sekä seurakunnat.

Ehdotuksia vainajien kylmäsäilytystilojen ja vainajapaikkojen riittävyden takaamiseksi

Alle on koottu selvitystyöstä nousseita kylmäsäilytystiloihin, prosessien kuvaamiseen ja yhteistyöhön sekä suunnitelmallisuuteen liittyvät kehittämistoimenpide-ehdotuksia.

Taulukko 14. Kylmäsäilytystiloja koskevat kehittämistoimenpide-ehdotukset

Kylmäsäilytystilat	Sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteiden tulisi rakentaa riittävät omat vainajien kylmäsäilytystilat tai kirjallisesti sopia muiden tilojen käyttöoikeudesta ottaen huomioon myös huonokuntoisten ja suurikokoisten vainajien säilyttämisen.
	Kaikkiin kylmäsäilytystiloihin tulisi nimetä yhteyshenkilö, joka neuvoo ja huolehtii tilojen käytöstä.
	Sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteen tulisi vastata vainajien vastaanoton ja luovutuksen tietojen kirjaamisesta.
	Kylmäsäilytystiloissa tulisi huolehtia tilojen toimivuudesta, mm. vainajien pesumahdollisuudesta, riittävästä välineistöstä ja työntekijöiden ergonomiasta.
	Toimipisteiden tulisi laatia suunnitelma niitä tilanteita varten, joissa vainajien säilytystarve kasvaa tilapäisesti. Kyseeseen voisivat tulla toisen toimipisteen tilojen käyttö tai esim. siirrettävät vainajien säilytyskontit.
	Toimipisteiden valmiussuunnitelmat tulisi päivittää vainajasäilytyksen osalta.
	Tulisi laatia ohjeet, miten vainajan henkilöllisyys ja lupa vainajan siirtoon tai hautaukseen luovustilanteessa varmistetaan.

Taulukko 15. Prosessien kuvaamista ja yhteistyön lisäämistä koskevat kehittämistoimenpide-ehdotukset

Prosessien kuvaaminen ja yhteistyön lisääminen	Sairaanhoidopiirien alueella tulisi luoda yhtenäinen vainajankäsittelyn, kylmäsäilytyksen ja vainajan luovutuksen prosessi.
	Eri toimijoiden välillä tulisi tehdä sopimukset vainajien kylmäsäilytystilojen käyttämisestä.
	Hautausluvan laatimista tulisi selkeyttää ohjeistuksella.
	Paikallisesti tulisi sopia tehtäväjaosta vainajan siistimisen ja lääkinnällisten laitteiden poistamisen osalta.
	Tulisi selvittää vainajan kuljetuksen kustannuksiin liittyvät vastuut kuoleman toteamiseen ja hautausluvan saamiseen asti.
	Sosiaalitoimen prosessit tulisi yhtenäistää koskien varattomien ja ilman omaisia olevien vainajien viivytyksetöntä hautaamista.
	Tulisi sopia menettelytavasta, jossa vainajakuljetukseen voidaan ryhtyä vasta, kun on tiedossa, mihin vainaja siirretään.

Taulukko 16. Vainajatoimintoja ja kylmäsäilytystiloja koskevaa suunnittelua ja ennakointia koskevat kehittämistoimenpide-ehdotukset

Suunnittelu ja ennakointi	Toiminta-alueen väestön kuolleisuuteen liittyvät ennusteet tulisi ottaa huomioon kylmäsäilytystilojen ja logistiikan suunnittelussa. Suunnittelutyölle tulisi nimetä vastuutaho. Suunnittelu tulisi ottaa osaksi toiminta-alueen strategiatyötä.
	Kaikkien toimijoiden kesken tapahtuva säännöllinen yhteistyö tulisi käynnistää.
	Alueen kylmäsäilytystilat ja vainajapaikat tulisi kartoittaa ja tietoa tulisi ylläpitää keskitetysti.

Taulukko 17. Vainajatoimintoja ja kylmäsäilytystiloja koskevaa tiedonhallintaa ja -välitystä koskevat kehittämistoimenpide-ehdotukset

Tiedonhallinta ja -välitys	Tiedonkulkua tulisi kehittää, erityisesti sähköisillä välineillä.
	Vainajien vastaanotto ja luovutus tulisi kirjata kaikissa toimipisteissä.
	Tulisi rakentaa laajoja, esimerkiksi sairaanhoitopiirin kattavia tietojärjestelmiä, joista on mahdollista reaaliaikaisesti tarkistaa kylmäsäilytystilojen vainajapaikkakapasiteetti ja vainajan sijainti.

Lähteet

- Alastalo H., Kehusmaa S., Penttinen L. (2018) Harva ikäihminen saa kotihoitoa yksityiseltä yritykseltä – ympärivuorokautisessa hoidossa yksityisen sektorin osuus ennallaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 33. 2018
- Finne-Soveri, H. (2019) Palliatiivisen hoidon tarve iäkkäiden hoivakodeissa Suomessa ja lukuja Euroopasta. Esitys PA-CE-hankkeen juhlaseminaarissa 28.1.2019.
- Jylhä, M. (2014) Pitkän elämän päättymisen: kuolinpaikat, hoitopolut ja elämän laatu. Duodecim, konsensuskokous 2014
- Laitinen, R., Haukilahti, R.-L., Goebeler S., Kauppila R. (2013) Kuoleman toteaminen ja vainajien säilytyskäytännöt: Kysely Suomen terveydenhuollon toimintayksiköihin sekä vammais- ja vanhustenhuoltolaitoksiin helmikuussa 2012
- Lith, P. (2018) Palveluasumisessa miljardien markkinat. Tilastokeskuksen Tieto & Trendit -artikkeli. 13.11.2018.
- Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, terveydensuojelulain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta. VN/9812/2019.
- Mielikäinen L., Kuronen R. (2019) Kotihoito ja sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 41/2019.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tila Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:14.
- Tilastokeskus (2019) Väestöennuste 2019–2070. Väestö 2019.
- Vesala T. (2019) Uusi väestöennuste on karu mutta antaa aikaa reagoida. Kuntarahoitus. 1.10.2019



Vainajien säilyttämistä ja käsittelyä koskeva kysely

Ohjeet vastaamiseen:

- Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)
- Lomakkeen täyttämisen voi keskeyttää *Tallenna ja jatka myöhemmin* -painikkeesta sivun alareunasta ja jatkaa vastaamista myöhemmin.

TAUSTAKYSYMYKSET

1. Edustamanne toimintayksikön nimi *

2. Vastaajan yhteystiedot *

Nimi

Sähköposti

3. Asemanne tai virka-asetanne *

- Lääkäri
- Ylilääkäri
- Lähihoitaja
- Sairaanhoidtaja
- Terveydenhoitaja
- Obduktioteknikko
- Lääkintävahtimestari
- Muu, mikä?

4. Millaista terveydenhuollon yksikköä edustatte? *

- Yliopistollinen sairaala
- Keskussairaala
- Aluesairaala
- Sairaala
- Terveyskeskus
- Terveysasema
- Muu, mikä?

5. Onko edustamanne terveydenhuollon yksikkö *

- Julkinen
- Yksityinen

6. Kunta, jossa toimintayksikkönne sijaitsee *

- Akaa
- Alajärvi
- Alavieska
- Alavus
- Asikkala

- Askola
- Aura
- Brändö
- Eckerö
- Enonkoski
- Enontekiö
- Espoo
- Eura
- Eurajoki
- Evijärvi
- Finström
- Forssa
- Föglö
- Geta
- Haapajärvi
- Haapavesi
- Hailuoto
- Halsua
- Hamina
- Hammarland
- Hankasalmi
- Hanko
- Harjavalta
- Hartola
- Hattula
- Hausjärvi
- Heinola
- Heinävesi
- Helsinki
- Hirvensalmi
- Hollola
- Honkajoki

- Huittinen
- Humpkala
- Hyrynsalmi
- Hyvinkää
- Hämeenkyrö
- Hämeenlinna
- Ii
- Iisalmi
- Iitti
- Ikaalinen
- Ilmajoki
- Ilomantsi
- Imatra
- Inari
- Inkoo
- Isojoki
- Isokyrö
- Janakkala
- Joensuu
- Jokioinen
- Jomala
- Joroinen
- Joutsa
- Juuka
- Juupajoki
- Juva
- Jyväskylä
- Jämijärvi
- Jämsä
- Järvenpää
- Kaarina
- Kaavi

- Kajaani
- Kalajoki
- Kangasala
- Kangasniemi
- Kankaanpää
- Kannonkoski
- Kannus
- Karijoki
- Karkkila
- Karstula
- Karvia
- Kaskinen
- Kauhajoki
- Kauhava
- Kauniainen
- Kaustinen
- Keitele
- Kemi
- Kemijärvi
- Keminmaa
- Kemiönsaari
- Kempele
- Kerava
- Keuruu
- Kihniö
- Kinnula
- Kirkkonummi
- Kitee
- Kittilä
- Kiuruvesi
- Kivijärvi
- Kokemäki

- Kokkola
- Kolari
- Konnevesi
- Kontiolahti
- Korsnäs
- Koski TI
- Kotka
- Kouvola
- Kristiinankaupunki
- Kruunupyy
- Kuhmo
- Kuhmoinen
- Kumlinge
- Kuopio
- Kuortane
- Kurikka
- Kustavi
- Kuusamo
- Kyyjärvi
- Kärkölä
- Käsämäki
- Kökar
- Lahti
- Laihia
- Laitila
- Lapinjärvi
- Lapinlahti
- Lappajärvi
- Lappeenranta
- Lapua
- Laukaa
- Lemi

- Lemland
- Lempäälä
- Leppävirta
- Lestijärvi
- Lieksa
- Lieto
- Liminka
- Liperi
- Lohja
- Loimaa
- Loppi
- Loviisa
- Luhanka
- Lumijoki
- Lumparland
- Luoto
- Luumäki
- Maalahti
- Maarianhamina - Mariehamn
- Marttila
- Masku
- Merijärvi
- Merikarvia
- Miehikkälä
- Mikkeli
- Muhos
- Multia
- Muonio
- Mustasaari
- Muurame
- Mynämäki
- Myrskylä

- Mäntsälä
- Mänttä-Vilppula
- Mäntyharju
- Naantali
- Nakkila
- Nivala
- Nokia
- Nousiainen
- Nurmes
- Nurmijärvi
- Närpiö
- Orimattila
- Oripää
- Orivesi
- Oulainen
- Oulu
- Outokumpu
- Padasjoki
- Paimio
- Paltamo
- Parainen
- Parikkala
- Parkano
- Pedersören kunta
- Pelkosenniemi
- Pello
- Perho
- Pertunmaa
- Petäjävesi
- Pieksämäki
- Pielavesi
- Pietarsaari

- Pihtipudas
- Pirkkala
- Polvijärvi
- Pomarkku
- Pori
- Pornainen
- Porvoo
- Posio
- Pudasjärvi
- Pukkila
- Punkalaidun
- Puolanka
- Puumala
- Pyhtää
- Pyhäjoki
- Pyhäjärvi
- Pyhäntä
- Pyhäranta
- Pälkäne
- Pöytyä
- Raahе
- Raasepori
- Raisio
- Rantasalmi
- Ranua
- Rauma
- Rautalampi
- Rautavaara
- Rautjärvi
- Reisjärvi
- Riihimäki
- Ristijärvi

- Rovaniemi
- Ruokolahti
- Ruovesi
- Rusko
- Rääkkylä
- Saarijärvi
- Salla
- Salo
- Saltvik
- Sastamala
- Sauvo
- Savitaipale
- Savonlinna
- Savukoski
- Seinäjoki
- Sievi
- Siikainen
- Siikajoki
- Siikalatva
- Siilinjärvi
- Simo
- Sipoo
- Siuntio
- Sodankylä
- Soini
- Somero
- Sonkajärvi
- Sotkamo
- Sottunga
- Sulkava
- Sund
- Suomussalmi

- Suonenjoki
- Sysmä
- Säskylä
- Taipalsaari
- Taivalkoski
- Taivassalo
- Tammela
- Tampere
- Tervo
- Tervola
- Teuva
- Tohmajärvi
- Toholampi
- Toivakka
- Tornio
- Turku
- Tuusniemi
- Tuusula
- Tyrnävä
- Ulvila
- Urjala
- Utajärvi
- Utsjoki
- Uurainen
- Uusikaarlepyy
- Uusikaupunki
- Vaala
- Vaasa
- Valkeakoski
- Valtimo
- Vantaa
- Varkaus

- Vehmaa
- Vesanto
- Vesilahti
- Veteli
- Vieremä
- Vihti
- Viitasaari
- Vimpeli
- Virolahti
- Virrat
- Vårdö
- Vöyri
- Ylitornio
- Ylivieska
- Ylöjärvi
- Ypäjä
- Ähtäri
- Äänekoski

7. Jos kuulutte sairaanhoitopiiriin, mihin?

- Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimisto, Eksote
- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Etelä-Savon sosiaali- ja terveystoimistojen ky, Essote
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Sosteri
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri
- Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystoimistokuntayhtymä, Soite
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä, Kymsote
- Lapin sairaanhoitopiiri

- Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, Siun sote
- Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä
- Satakunnan sairaanhoitopiiri
- Vaasan sairaanhoitopiiri
- Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- Ålands hälsö- och sjukvård
- Muu

KYLMÄSÄILYTYSTILAT JA NIIDEN KÄYTTÄMINEN

Kylmäsäilytystilalla tarkoitetaan viennettyä tilaa vainajan tai vainajien säilyttämistä varten. Tilasta voidaan käyttää myös nimitystä kylmiö. Tila voi sijaita esimerkiksi patologian yksikön tai kappelin yhteydessä. Vainajan voi siirtää kylmäsäilytystilan kaappiin kun tämä on todettu kuolleeksi lääkärin toimesta.

8. Löytyykö edustamastanne toimityksiköstä kylmäsäilytystiloja vainajan säilytystä varten? *

- Kyllä
- Ei
- Ei, vainajien säilytys on hoidettu muulla tavoin, esimerkiksi sopimuksella.

Voitte siirtyä suoraan seuraavalle sivulle, jos vastasit edelliseen kysymykseen Ei.

9. Jos kylmätilat löytyvät, kuinka monta vainajapaikkaa tiloissa on?

- 1 – 2
- 3 – 5
- 6 – 9
- 10 – 15

- 16 – 20
- 21 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 – 70
- 71 – 100
- yli 100

10. Ovatko kylmäsäilytystilanne riittävät vainajamäärään nähden?

- Kyllä
- Pääsääntöisesti kyllä
- Pääsääntöisesti ei
- Ei

11. Ovatko kylmäsäilytystilojenne kaikki vainajapaikat joskus täynnä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

12. Jos vastasit kyllä, kuinka usein näin käy?

- Kerran vuodessa tai harvemmin
- Muutaman kerran vuodessa
- Useamman kerran vuodessa, mutta harvemmin kuin kuukausittain
- 1-3 kertaa kuukaudessa
- Viikoittain
- Useamman kerran viikossa
- Tilat ovat koko ajan täynnä

13. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä, miten toimitaan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Vainajia siirretään toisiin saman kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin
- Vainajia siirretään toisen kunnan alueelle sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin
- Pyydetään hautaustoimistoilta vainajien siirtämistä arkkuun ja seurakunnan tiloihin
- Muuta, mitä?

14. Voiko kylmäsäilytystiloissanne säilyttää

	Kyllä	Ei
isokokoisia vainajia, jotka eivät mahdu standardikokoiseen kaappiin?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
huonokuntoisia vainajia?*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

* Huonokuntoisella vainajalla tarkoitetaan esimerkiksi vainajaa, jonka toissijaiset kuolemanmerkit ovat edenneet pitkälle.

15. Onko kylmäsäilytystilojenne käyttöä rajattu vainajan kuolinpaikan mukaan?

Kysymyksellä kartoitetaan mahdollisia alueellisia yhteistyön muotoja vainajien säilytykseen liittyen. Se ei koske tapauksia, joissa satunnaisesti muualta päin Suomea kotoisin oleva henkilö kuolee yksikkönne toimialueella.

- Ei, tiloihin voi tuoda vainajia kuolinpaikasta riippumatta
- Kuolinpaikalla on merkitystä, vastaanotamme vain tietyn alueen tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteiden vainajia
- Kuolinpaikalla on jokin muu merkitys, mikä?

16. Onko kylmäsäilytystilojenne käyttöä rajattu vainajan kotikunnan mukaan?

Kysymyksellä kartoitetaan mahdollisia alueellisia yhteistyön muotoja vainajien säilytykseen liittyen. Se ei koske tapauksia, joissa satunnaisesti muualta päin Suomea kotoisin oleva henkilö kuolee yksikkönne toimialueella.

- Ei, tiloihin voi tuoda vainajia kotikunnasta riippumatta
- Kotikunnalla on merkitystä, otamme vain oman kuntayhtymän, esimerkiksi sairaanhoitopiirimme, asukkaita
- Kotikunnalla on merkitystä, vastaanotamme vain tiettyjen kuntien asukkaita

Kotikunnalla on jokin muu merkitys, mikä?

17. Tuodaanko kylmäsäilytystiloihinne säilytykseen vainajia muista terveydenhuollon yksiköistä?

- Kyllä
 Ei

18. Jos muiden terveydenhuollon yksiköiden vainajia tuodaan, miksi?

- Säilytyksen on sovittu kuuluvan vastuullemme
 Säilytyksestä ei ole sovittu, otamme kuitenkin vainajat vastaan
 Muusta syystä, miksi?

19. Jos muiden terveydenhuollon yksiköiden vainajia ei tuoda, miksi?

- Kylmäsäilytys on järjestetty alueemme toiseen yksikköön
 Asiasta ei ole sovittu alueellisesti tai siihen ei ole kiinnitetty huomioita
 Muusta syystä, miksi?

20. Jos vainajia tuodaan muista terveydenhuollon yksiköistä, missä tilanteissa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Toisen yksikön tilat ovat täynnä
 Toisessa yksikössä ei ole omia säilytystiloja
 Yksikköömme on keskitetty lääketieteellisestä syystä ruumiinavaukseen tulevien tai ruumiinavaukseen jatkosirrettävien vainajien säilytys
 Yksikköömme on keskitetty oikeuslääketieteellisestä syystä ruumiinavaukseen tulevien tai ruumiinavaukseen jatkosirrettävien vainajien säilytys
 Muusta syystä, miksi?

21. Tuodaanko kylmäsäilytystiloihinne säilytykseen vainajia vanhusten asumis- ja hoivapalveluiden tai sosiaalihuollon yksiköistä?

Kyllä

Ei

22. Jos vanhusten asumis- ja hoivapalveluiden tai sosiaalihuollon yksiköiden vainajia tuodaan, miksi?

Säilytyksen on sovittu kuuluvan vastuullemme

Säilytyksestä ei ole sovittu, otamme kuitenkin vainajat vastaan

Muusta syystä, miksi?

23. Jos vanhusten asumis- ja hoivapalveluiden tai sosiaalihuollon yksiköiden vainajia ei tuoda, miksi?

Kylmäsäilytys on järjestetty alueemme toiseen yksikköön

Asiasta ei ole sovittu alueellisesti tai siihen ei ole kiinnitetty huomioita

Muusta syystä, miksi?

24. Jos vainajia tuodaan vanhusten asumis- ja hoivapalveluiden tai sosiaalihuollon yksiköistä, missä tilanteissa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Toisen yksikön tilat ovat täynnä

Toisessa yksikössä ei ole omia säilytystiloja

Yksikköömme on keskitetty lääketieteellisestä syystä ruumiinavaukseen tulevien tai ruumiinavaukseen jatkosirrettävien vainajien säilytys

Yksikköömme on keskitetty oikeuslääketieteellisestä syystä ruumiinavaukseen tulevien tai ruumiinavaukseen jatkosirrettävien vainajien säilytys

Jostain muusta syystä, miksi?

25. Tuodaanko kylmäsäilytystiloihinne säilytykseen kotona kuolleita vainajia, jotka eivät ole olleet kotihoidon tai kotisairaanhoidon piirissä?

Kyllä

Ei

26. Jos kotona kuolleita kotihoidon tai kotisairaanhoidon ulkopuolisia vainajia tuodaan, miksi?

- Säilytyksen on sovittu kuuluvan vastuullemme
- Säilytyksestä ei ole sovittu, otamme kuitenkin vainajat vastaan
- Muusta syystä, miksi?

27. Jos kotona kuolleita kotihoidon tai kotisairaanhoidon ulkopuolisia vainajia ei tuoda, miksi?

- Kylmäsäilytys on järjestetty alueemme toiseen yksikköön
- Asiasta ei ole sovittu alueellisesti tai siihen ei ole kiinnitetty huomioita
- Muusta syystä, miksi?

28. Tuodaanko kylmäsäilytystiloihinne säilytykseen sellaisia kotona kuolleita vainajia, jotka ovat olleet kotihoidon tai kotisairaanhoidon piirissä?

- Kyllä
- Ei

29. Jos kotona kuolleita kotihoidon tai kotisairaanhoidon piiriin kuuluneita vainajia tuodaan, miksi?

- Säilytyksen on sovittu kuuluvan vastuullemme
- Säilytyksestä ei ole sovittu, otamme kuitenkin vainajat vastaan
- Muusta syystä, miksi?

30. Jos kotona kuolleita kotihoidon tai kotisairaanhoidon piiriin kuuluneita vainajia ei tuoda, miksi?

- Kylmäsäilytys on järjestetty alueemme toiseen yksikköön
- Asiasta ei ole sovittu alueellisesti tai siihen ei ole kiinnitetty huomioita
- Muusta syystä, miksi?

31. Onko toimintayksikkönne kylmäsäilytystiloissa tarkoitus tehdä muutoksia lähiaikoina? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Kyllä, vainajapaikkoja on tarkoitus lisätä
- Kyllä, vainajapaikkoja on tarkoitus vähentää
- Kyllä, lisäämme huonokuntoisten vainajien säilytyskaappeja (pakastimia)
- Kyllä, lisäämme suurikokoisten vainajien säilytyskaappeja
- Kyllä, muuta. Mitä?
- Ei, mutta olemme mukana sopimusjärjestelyssä, jonka perusteella toimintayksikkömme vainajia voidaan siirtää toisen toimintayksikön tiloihin
- Ei

32. Laskutetaanko toimintayksikkönne vainajan säilytystilojen käytöstä tai onko laskuttamista suunniteltu?

- Kyllä, laskutamme vainajan säilytystilan käytöstä
- Ei, mutta olemme suunnitelleet laskutukseen siirtymistä
- Ei, eikä laskutukseen siirtyminen ole myöskään suunnitteilla

33. Jos laskutetaan, vaikuttavatko vainajan säilytysvuorokaudet laskutettavaan summaan?

- Kyllä, meillä on tietty vuorokausi- tai päiväkohtainen hinta, jonka perusteella veloitamme säilytyksestä
- Kyllä, meillä on tietty vainajakohtainen hinta, jonka perusteella veloitamme säilytyksestä
- Ei, laskutamme muulla perusteella. Millä?

34. Jos laskutetaan, keneltä? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Laskutamme sitä osastoa tai toimintayksikköä, josta vainaja on tuotu säilytystiloihin
 - Laskutamme vainajan omaista tai kuolinpesää
 - Laskutamme jotain muuta tahoa, mitä?
-
- Laskutamme omaisen valitsemaa hautausoimistoa

KYLMÄTILOJEN YLLÄPITO JA VAINAJAN KÄSITTELY

35. Kuinka kauan vainajaa keskimäärin säilytetään kylmäsäilytystilassanne?

- Alle vuorokausi
- 1 – 4 vrk
- 5 – 7 vrk
- yli viikon, mutta alle 2 viikkoa
- yli 2 viikkoa, mutta alle 3 viikkoa
- yli 3 viikkoa

36. Pääsevätkö vainajan kuljettamisesta vastaavat tahot kylmäsäilytystiloihin omatoimisesti?

- Kyllä, kaikki
- Kyllä, osa
- Ei

37. Onko toimintayksikkönne henkilöstöä mukana vastaanottamassa vainajaa?

- Henkilöstömme osallistuu vastaanottoon aina
- Henkilöstömme osallistuu vastaanottoon toisinaan tai vain tiettyinä aikoina (voitte kirjata lisätietoja avoimeen kenttään)

- Henkilöstömme ei osallistu vastaanottoon

38. Kirjataanko vainajan tuominen kylmäsäilytystiloihin?

- Kyllä
- Ei

39. Jos tieto vainajan tuomisesta kylmäsäilytystiloihin kirjataan, kuka kirjaamisesta vastaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Toimintayksikköme henkilöstöön kuuluva henkilö

Vainajan tuonut henkilö

Joku muu, kuka?

40. Osallistuuko toimintayksikköne henkilöstö vainajan luovutukseen vai hakeeko vainajan kuljetuksesta vastaava henkilö vainajan itsenäisesti?

Henkilöstömme osallistuu luovutukseen aina

Henkilöstömme osallistuu luovutukseen vain toisinaan tai tiettyinä aikoina. Muulloin vainajaa hakeva taho toimii itsenäisesti. (voit kirjata tietokenttään lisätietoa koskien luovutusta)

Henkilöstömme ei osallistu luovutukseen

41. Kirjataanko vainajan poisvieminen säilytystiloista?

Kyllä

Ei

42. Jos tieto vainajan poisviemisestä kirjataan, kuka kirjaamisesta vastaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Toimintayksikköme henkilöstöön kuuluva henkilö

Vainajan hakeva henkilö

Joku muu, kuka?

43. Onko tuomisen tai poisviemisen tietojen kirjaaminen ohjeistettu?

Kyllä

Ei

44. Millaiseen järjestelmään tiedot kirjataan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Paperiseen (esim. ns. vainajakirja)

Sähköiseen

Johonkin muuhun, mihin?

45. Vainajien kirjaamisen toimivuus

Kirjaamiskäytännöt ovat toimivia

Kirjaamista pitäisi kehittää. Miten?

46. Kirjataanko tieto kylmäsäilytystiloihin tuodusta vainajasta, vaikka tilojen puutteen vuoksi vainaja kuljetettaisiin välittömästi ennen kaappiin siirtämistä toisen toimipisteen kylmäsäilytystiloihin? (Vainajaa ei siis siirretä kaappiin asti tässä tapauksessa)

Kyllä

Ei

47. Kuka vastaa vainajan kehoon asennettujen lääkinnällisten laitteiden poistamisesta? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Vainajan hoidosta vastannut taho

Kylmäsäilytystiloista vastaava taho

Vainajaa hakeva taho/hautaustoimiston edustaja

Joku muu, kuka?

48. Kuka vastaa vainajan siistimisestä? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Vainajan hoidosta vastannut taho

Kylmäsäilytystiloista vastaava taho

Vainajaa hakeva taho/hautaustoimiston edustaja

Joku muu, kuka?

49. Tiedotetaanko vainajan hakijaa/hautaustoimiston edustajaa vainajan tartuntataudista tai

muista asioista, jotka on huomioitava vainajaa käsitellessä?

- Kyllä
- Toisinaan
- Ei

50. Jos tiedotetaan, millä tavoin? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Vainajaan on kiinnitetty tartuntatautitarra tai muu vastaava ilmoitus
- Muulla tavoin, miten?

51. Onko kylmäsäilytystilan vainajan kierrosta huolehtiminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle?

Vainajan kierrolla tarkoitetaan yksittäisen vainajan säilytysaikaa kylmäsäilytystiloissa sekä säilytystilojen kaappien sujuvaa käyttöä, jolla pyritään ennalta välttämään kaappien riittämättömyys. Sujuvan kierron tavoite on, ettei yksittäistä vainajaa säilytetä kylmätiloissa kauempaa kuin se kuolemansyyntä selvittämisen sekä seurakunnan tai krematorion tiloihin siirtämisen kannalta on mahdollista ja tarpeen.

- Kyllä
- Ei

52. Jos vastasitte kyllä, kenelle vastuu vainajan kierrosta on osoitettu?

- Vahtimestari
- Terveystieteiden ammattihenkilö
- Obduktioteknikko
- Joku muu, kuka?

53. Onko kylmäsäilytystilan siivoaminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle?

- Kyllä, kenelle?
- Ei

54. Onko kylmäsäilytystilan tarvikkeista vastaaminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön

vastuulle?

- Kyllä, kenelle?
- Ei

55. Onko kylmäsäilytystilan korjaustarpeista huolehtiminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle?

- Kyllä, kenelle?
- Ei

HENKILÖIDEN KUOLLEEKSI TOTEAMINEN JA VAINAJAN SIIRROT

Kuolleeksi toteamisella tarkoitetaan lääkärin suorittamaa henkilön kuolleeksi toteamista lainsäädännön mukaisesti.

56. Missä kuolleen henkilön kuolleeksi toteaminen tapahtuu toimintayksikössänne? *

- Hoidosta vastanneella osastolla
- Muualla toimintayksikkömme tiloissa, missä?
- Toimintayksikkömme kylmäsäilytystiloissa
- Toimintayksikkömme ei osallistu vainajan kuolleeksi toteamiseen, se tapahtuu toisen toimintayksikön toimesta
- Muualla, missä?

57. Toteutetaanko toimintayksikössäsi henkilöiden kuolleeksi toteamista sellaisten kuolemantapausten osalta, jotka ovat tapahtuneet toimintayksikkönne ulkopuolella? *

- Kyllä
- Ei

58. Jos ulkopuolisissa kuolemantapauksissa henkilö todetaan kuolleeksi toimintayksikössänne, säilytetäänkö vainaja tämän jälkeen kylmäsäilytystiloissanne vai siirretäänkö vainaja edelleen muualle? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Säilytetään tiloissamme
- Viedään säilytykseen muihin sosiaali- ja terveydenhuollon tiloihin
- Viedään säilytykseen seurakunnan tai krematorion tiloihin
- Viedään muihin kuin sosiaali- tai terveydenhuollon, seurakunnan tai krematorion tiloihin, mihin?

59. Onko selvää, kuka vainajan siirtokuljetuksen tilaa, jos vainaja jatkosirretään tiloistanne toisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tiloihin?

- Kyllä
- Useimmiten kyllä
- Useimmiten ei
- Ei

60. Mikä taho edellä mainitun kuljetuksen maksaa?

- Yksikkömme
- Vainajan omainen tai hautauksesta vastaava hautaustoimisto
- Joku muu taho, mikä?

61. Jos kuoleman toteamista koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että sairaanhoitaja voisi suorittaa kuoleman alkuhavainnoinnin, jonka jälkeen vainaja voitaisiin välittömästi siirtää kylmäsäilytystiloihin, olisiko yksiköllenne hyötyä tällaisesta menettelystä? *

- Kyllä
- Mahdollisesti
- Ei
- En osaa sanoa

62. Jos vastasitte, että hyötyä olisi tai hyötyä olisi mahdollisesti, millä tavalla arvioisitte hyötyä olevan?

63. Milloin sairaanhoitajaresurssi on toimintayksikössänne saatavilla? *

- Ympäri vuorokautisesti
- Vain virka-aikoina
- Vain arki- ja viikonloppuiltaisain tai öisin
- Muulloin, milloin?
- Sairaanhoitajaa ei ole saatavissa

64. Onko sairaanhoitajilla luku- ja kirjoitusoikeudet toimintayksikönne potilastietoihin? *

- Kyllä, kaikilla
- Kyllä, osalla
- Ei

HAUTAUSLUPA

65. Onko ohjeistettu, kuka laatii toimintayksikössänne kuolleen vainajan hautausluvan? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

66. Onko ohjeistettu, kuka laatii toimintayksikössänne sen ulkopuolella kuolleen ja tiloihinne säilytykseen tuodun vainajan hautausluvan? *

- Kyllä
- Ei
- Tiloihimme ei tuoda muiden yksiköiden vainajia
- En osaa sanoa

67. Kuinka kauan hautausluvan laatiminen toimintayksikössänne keskimäärin kestää, kun vainajalle tehdään lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen ilman ruumiinavausta? *

- Alle vuorokauden
- 1 – 2 vrk
- 3 – 5 vrk
- 6 – 7 vrk
- Yli viikon, mutta alle 2 viikkoa
- 2 – 3 viikkoa
- Yli 3 viikkoa
- Emme laadi hautauslupia

68. Kenelle luovutatte hautausluvan? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Omaiselle
- Vainajan kotiseurakunnalle
- Hautaustoimistolle
- Sille, joka noutaa vainajan seurakunnan tiloihin
- Jollekulle muulle, kenelle?
- Emme laadi hautauslupia

69. Miten hautauslupa tyypillisesti luovutetaan? *

- Postitse
- Sähköpostitse
- Henkilökohtaisesti osastolta tai kansliasta
- Viemme luvan kylmätiloihin noudettavaksi
- Muulla lailla, miten?
- Emme laadi hautauslupia

70. Liittyykö hautausluvan laatimiseen tai toimittamiseen mielestänne joitakin epäselvyyksiä tai ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei

71. Kuolemansyyn selvittämistä koskevaa asetusta muutettiin joulukuussa 2018 siten, että tieto vainajan kuolemasta on ilmoitettava väestötietojärjestelmään tai maistraatille välittömästi, ei vasta kuolemansyyn selvityksen päätteeksi tai hautausluvan antamisen jälkeen. Vainajan ruumista säilyttävä yksikkö saa luovuttaa vainajan ruumiin haudattavaksi vasta, kun lääkäri on laatinut hautausluvan ja antanut sen omaiselle tai muulle hautauksesta huolehtivalle taikka hautaustoimistolle. Kirkkohallitus antoi asetusmuutoksen jälkeen päätöksen, jonka mukaan hautauslupa on välitettävä seurakuntaan viimeistään vainajaa seurakunnan tiloihin vietäessä, jotta vainaja voidaan vastaanottaa seurakunnan tiloihin.

Oletteko saaneet nämä muutokset tietoonne? *

- Kyllä, mistä saitte tiedon?
- Ei
- En osaa sanoa

72. Vaikuttiko edellä kuvattu asetusmuutos ja Kirkkohallituksen päätös toimintatapoihinne? *

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ LIITTYEN VAINAJAN SÄILYTYKSEEN JA KULJETUKSEEN

73. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

74. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä seurakuntien välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?

- Ei
- En osaa sanoa

75. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hautaustoimistojen välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

76. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisin välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

77. Yhteistyö hautaustoimistojen ja vainajankuljettajien kanssa *

- Toimii hyvin
- Toimii kohtalaisesti
- Toimii huonosti, miksi?
- En osaa sanoa

78. Yhteistyönne poliisin kanssa *

- Toimii hyvin
- Toimii kohtalaisesti
- Toimii huonosti, miksi?
- En osaa sanoa

79. Mistä voitte pyytää apua tai kysyä ohjeistusta koskien vainajien kuljetuksia tai säilytystä? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Poliisi
- Aluehallintovirasto (AVI)
- Valvira
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Kunnan terveydensuojelu
- Kunnan terveydenhuolto
- Hautaus toimisto
- Joku muu tai muut tahot, mikä?
- En osaa sanoa

80. Onko toiminta-alueellanne olemassa suunnitelmaa koskien vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyyttä ja mahdollisia tulevaisuuden kehittämistarpeita?

Suunnitelmassa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi väestöön tai palvelurakenteeseen liittyvät muutostekijät. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

81. Jos alueellinen suunnitelma on olemassa, onko se ajantasainen?

- Kyllä
- Ei, suunnitelmaa pitäisi päivittää
- En osaa sanoa

KEHITTÄMISTARPEET JA -IDEAT

82. Mitä vainajien säilyttämiseen liittyviä kehittämistarpeita toiminta-alueellanne on? Voitte valita useamman kehitettävän osa-alueen. *

- Tilanne on hyvä, eikä kehittämistarpeita ole
- Yhteistyön määrän lisääminen eri toimijoiden välillä
- Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
- Suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin lisääminen

- Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Sosiaalihuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Tietojen kirjausjärjestelmän kehittäminen
- Reaaliaikaisen tiedon tarjoaminen koskien alueen kylmäsäilytystilojen paikkojen saatavuutta (esim. tietojärjestelmällä)
- Seurakunnan kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Krematorioiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärän kasvattaminen
- Jokin muu, mikä?

83. Jos valitsitte useamman kehitettävän osa-alueen, minkä kokisitte näistä tärkeimmäksi?

- Yhteistyön määrän lisääminen eri toimijoiden välillä
- Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
- Suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin lisääminen
- Terveydenhuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Sosiaalihuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Tietojen kirjausjärjestelmän kehittäminen
- Reaaliaikaisen tiedon tarjoaminen koskien alueen kylmäsäilytystilojen paikkojen saatavuutta (esim. tietojärjestelmällä)
- Seurakunnan kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Krematorioiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärän kasvattaminen
- Jokin muu, mikä?

84. Kertokaa tarkemmin mahdollisista kehitysajatuksistanne

85. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?



Vainajien säilyttämistä ja käsittelyä koskeva kysely

Ohjeet vastaamiseen:

- Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)
- Lomakkeen täyttämisen voi keskeyttää *Tallenna ja jatka myöhemmin* -painikkeesta sivun alareunasta ja jatkaa vastaamista myöhemmin.

TAUSTAKYSYMYKSET

1. Edustamanne hoivayksikön nimi *

2. Vastaajan yhteystiedot *

Nimi

Sähköposti

3. Asemanne tai virka-asemanne *

- Lääkäri
- Ylilääkäri
- Lähihoitaja
- Sairaanhoitaja
- Terveystenhoitaja
- Hoiva-avustaja
- Muu, mikä?

4. Millaista terveydenhuollon yksikköä edustatte? *

- Tavallinen palveluasuminen
- Tehostettu palveluasuminen
- Vanhainkotihoito
- Terveyskeskuksen pitkäaikaishoidon yksikkö
- Terveyskeskuksen lyhytaikaishoidon yksikkö
- Terveyskeskuksen kuntoutusyksikkö
- Muu, mikä?

5. Onko edustamanne hoivayksikkö *

- Julkinen
- Yksityinen

6. Kunta, jossa toimintayksikkönne sijaitsee *

- Akaa
- Alajärvi
- Alavieska
- Alavus
- Asikkala
- Askola
- Aura
- Brändö
- Eckerö
- Enonkoski
- Enontekiö
- Espoo
- Eura
- Eurajoki
- Evijärvi
- Finström

- Forssa
- Föglö
- Geta
- Haapajärvi
- Haapavesi
- Hailuoto
- Halsua
- Hamina
- Hammarland
- Hankasalmi
- Hanko
- Harjavalta
- Hartola
- Hattula
- Hausjärvi
- Heinola
- Heinävesi
- Helsinki
- Hirvensalmi
- Hollola
- Honkajoki
- Huittinen
- Humpkala
- Hyrynsalmi
- Hyvinkää
- Hämeenkyrö
- Hämeenlinna
- Ii
- Iisalmi
- Iitti
- Ikaalinen
- Ilmajoki

- Ilomantsi
- Imatra
- Inari
- Inkoo
- Isojoki
- Isokyrö
- Janakkala
- Joensuu
- Jokioinen
- Jomala
- Joroinen
- Joutsa
- Juuka
- Juupajoki
- Juva
- Jyväskylä
- Jämijärvi
- Jämsä
- Järvenpää
- Kaarina
- Kaavi
- Kajaani
- Kalajoki
- Kangasala
- Kangasniemi
- Kankaanpää
- Kannonkoski
- Kannus
- Karijoki
- Karkkila
- Karstula
- Karvia

- Kaskinen
- Kauhajoki
- Kauhava
- Kauniainen
- Kaustinen
- Keitele
- Kemi
- Kemijärvi
- Keminmaa
- Kemiönsaari
- Kempele
- Kerava
- Keuruu
- Kihniö
- Kinnula
- Kirkkonummi
- Kitee
- Kittilä
- Kiuruvesi
- Kivijärvi
- Kokemäki
- Kokkola
- Kolari
- Konnevesi
- Kontiolahti
- Korsnäs
- Koski Tl
- Kotka
- Kouvola
- Kristiinankaupunki
- Kruunupyö
- Kuhmo

- Kuhmoinen
- Kumlinge
- Kuopio
- Kuortane
- Kurikka
- Kustavi
- Kuusamo
- Kyyjärvi
- Kärkölä
- Käsämäki
- Kökar
- Lahti
- Laihia
- Laitila
- Lapinjärvi
- Lapinlahti
- Lappajärvi
- Lappeenranta
- Lapua
- Laukaa
- Lemi
- Lemland
- Lempäälä
- Leppävirta
- Lestijärvi
- Lieksa
- Lieto
- Liminka
- Liperi
- Lohja
- Loimaa
- Loppi

- Loviisa
- Luhanka
- Lumijoki
- Lumparland
- Luoto
- Luumäki
- Maalahti
- Maarianhamina - Mariehamn
- Marttila
- Masku
- Merijärvi
- Merikarvia
- Miehikkälä
- Mikkeli
- Muhos
- Multia
- Muonio
- Mustasaari
- Murame
- Mynämäki
- Myrskylä
- Mäntsälä
- Mänttä-Vilppula
- Mäntyharju
- Naantali
- Nakkila
- Nivala
- Nokia
- Nousiainen
- Nurmes
- Nurmijärvi
- Närpiö

- Orimattila
- Oripää
- Orivesi
- Oulainen
- Oulu
- Outokumpu
- Padasjoki
- Paimio
- Paltamo
- Parainen
- Parikkala
- Parkano
- Pedersören kunta
- Pelkosenniemi
- Pello
- Perho
- Pertunmaa
- Petäjävesi
- Pieksämäki
- Pielavesi
- Pietarsaari
- Pihtipudas
- Pirkkala
- Polvijärvi
- Pomarkku
- Pori
- Pornainen
- Porvoo
- Posio
- Pudasjärvi
- Pukkila
- Punkalaidun

- Puolanka
- Puumala
- Pyhtää
- Pyhäjoki
- Pyhäjärvi
- Pyhäntä
- Pyhäranta
- Pälkäne
- Pöytyä
- Raabe
- Raasepori
- Raisio
- Rantasalmi
- Ranua
- Rauma
- Rautalampi
- Rautavaara
- Rautjärvi
- Reisjärvi
- Riihimäki
- Ristijärvi
- Rovaniemi
- Ruokolahti
- Ruovesi
- Rusko
- Rääkkylä
- Saarijärvi
- Salla
- Salo
- Saltvik
- Sastamala
- Sauvo

- Savitaipale
- Savonlinna
- Savukoski
- Seinäjoki
- Sievi
- Siikainen
- Siikajoki
- Siikalatva
- Siilinjärvi
- Simo
- Sipoo
- Siuntio
- Sodankylä
- Soini
- Somero
- Sonkajärvi
- Sotkamo
- Sottunga
- Sulkava
- Sund
- Suomussalmi
- Suonenjoki
- Sysmä
- Säkylä
- Taipalsaari
- Taivalkoski
- Taivassalo
- Tammela
- Tampere
- Tervo
- Tervola
- Teuva

- Tohmajärvi
- Toholampi
- Toivakka
- Tornio
- Turku
- Tuusniemi
- Tuusula
- Tyrnävä
- Ulvila
- Urjala
- Utajärvi
- Utsjoki
- Uurainen
- Uusikaarlepyy
- Uusikaupunki
- Vaala
- Vaasa
- Valkeakoski
- Valtimo
- Vantaa
- Varkaus
- Vehmaa
- Vesanto
- Vesilahti
- Veteli
- Vieremä
- Vihti
- Viitasaari
- Vimpeli
- Virolahti
- Virrat
- Vårdö

- Vöyri
- Ylitornio
- Ylivieska
- Ylöjärvi
- Ypäjä
- Ähtäri
- Äänekoski

7. Liittykö toimintaanne vainajan käsittelyä tai vainajan säilyttämistä? *

- Kyllä
- Ei

Jos vastasitte ei, voitte siirtyä suoraan eteenpäin sivun alareunasta löytyvällä Seuraava-painikkeella. Kysely loppuu tämän kysymyksen jälkeen ja päädytte Yhteenveto-sivulle. Yhteenveto-sivulla näkyvät myös sellaiset kysymykset, joita teille ei esitetty.

8. Löytyykö edustamastanne hoivayksiköstä kylmäsäilytystiloja vainajan säilytystä varten?

- Kyllä
- Ei

Kylmäsäilytystilalla tarkoitetaan viilennettyä tilaa vainajan tai vainajien säilyttämistä varten. Tilasta voidaan käyttää myös nimitystä kylmiö. Tila voi sijaita esimerkiksi kappelin yhteydessä. Vainajan saa siirtää kylmäsäilytystilan kaappiin, kun tämä on todettu kuolleeksi lääkärin toimesta.

VAINAJAN SÄILYTTÄMISEEN LIITTYVÄT JÄRJESTELYT (JOS EI OLE OMIA TILOJA)

9. Jos vastasitte, että teillä ei ole omia tiloja, onko vainajan säilytyksestä muualla sovittu? *

- Kyllä, voit kuvailla tarkemmin miten asiasta on sovittu
- Ei
- En osaa sanoa

10. Mihin hoivayksikössänne kuolleet siirretään säilytykseen? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Vanhusten asumis- ja hoivapalveluiden tai sosiaalihuollon vainajan säilytystiloihin
- Terveystieteiden vainajan säilytystiloihin
- Seurakunnan tai krematorion tiloihin
- Muihin kuin edellä mainittuihin tiloihin, mihin?
- En osaa sanoa

11. Missä nämä tilat sijaitsevat? *

- Saman kunnan alueella
- Osin saman kunnan alueella
- Toisen kunnan alueella
- En osaa sanoa

12. Mikä taho vastaa vainajan siirrosta toisen yksikön säilytystiloihin? Voitte valita useamman vaihtoehdon *

- Meillä on kilpailutettu vainajan kuljetuksesta vastaava hautausseura tai kuljetusyritys, jonka kanssa olemme sopineet siirroista
- Meillä on vakiintunut hautausseura tai muu vastaava kuljetusyritys jota käytämme
- Siirrosta vastaa omaisen valitsema hautausseura
- Jokin muu, mikä?
- En osaa sanoa

13. Mikä taho vastaa edellä mainitusta vainajan siirrosta aiheutuneista kustannuksista? *

- Hoivayksikkömme
- Kunta, jossa toimimme
- Vainajan omainen tai kuolinpesä
- Jokin muu, mikä?
- En osaa sanoa

14. Ohjeistatteko vainajan kuljetuksesta vastaavaa tahoa minkä muun yksikön säilytystiloihin vainaja pitää viedä? *

- Kyllä
- Ei

15. Jos ohjeistatte kuljettajaa, miten saatte tiedon muiden tilojen käytettävyydestä?

Voitte siirtyä suoraan eteenpäin sivun alareunasta löytyvällä Seuraava-painikkeella. Siirrytte tämän jälkeen Henkilöiden kuolleeksi toteaminen ja vainajan siirrot -osioon.

VAINAJAN SÄILYTTÄMISEEN LIITTYVÄT JÄRJESTELYT (JOS OMAT TILAT LÖYTYVÄT)

16. Jos kylmätilat löytyvät, kuinka monta vainajapaikkaa tiloissanne on? *

- 1 – 2
- 3 – 5
- 6 – 9
- 10 – 15
- 16 – 20
- 21 – 30

- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 – 70
- 71 – 100
- yli 100

17. Ovatko kylmäsäilytystilanne riittävät vainajamäärään nähden? *

- Kyllä
- Pääsääntöisesti kyllä
- Pääsääntöisesti ei
- Ei

18. Voiko kylmäsäilytystiloissanne säilyttää *

	Kyllä	Ei
isokokoisia vainajia, jotka eivät mahdu standardikokoiseen kaappiin?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
huonokuntoisia vainajia?*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

* Huonokuntoisella vainajalla tarkoitetaan esimerkiksi vainajaa, jonka toissijaiset kuolemanmerkit ovat edenneet pitkälle.

19. Vainajat joita tiloissanne säilytetään. Voitte valita kummatkin vaihtoehdot.

Kysymyksellä kartoitetaan mahdollisia alueellisia yhteistyön muotoja vainajien säilytykseen liittyen. *

- Hoivayksikössämme kuolleet vainajat
- Hoivayksikkömme ulkopuolella kuolleet vainajat. Missä paikoissa kuolleista vainajista on kyse?

20. Jos kylmäsäilytystiloissanne säilytetään myös hoivayksikönne ulkopuolella kuolleita vainajia, kerro tarkemmin kuinka tyypillistä on, että muualla kuolleita vainajia tuodaan säilytykseen?

- Vainajia tuodaan rutiininomaisesti myös muualta
- Vainajia tuodaan vain poikkeustapauksissa myös muualta, esimerkiksi kun toisen toimiyksikön tilat ovat täynnä
- Muissa tapauksissa, missä?

21. Jos kylmäsäilytystiloissanne säilytetään myös hoivayksikkönne ulkopuolella kuolleita vainajia, onko järjestelystä sovittu?

- Kyllä. Miten asiasta on sovittu?
- Ei

22. Onko hoivayksikkönne kylmäsäilytystiloissa tarkoitus tehdä muutoksia lähiaikoina? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Kyllä, vainajapaikkoja on tarkoitus lisätä
- Kyllä, vainajapaikkoja on tarkoitus vähentää
- Kyllä, kylmäsäilytystilat on tarkoitus poistaa käytöstä
- Kyllä, lisäämme huonokuntoisten vainajien säilytyskaappeja (pakastimia)
- Kyllä, lisäämme suurikokoisten vainajien säilytyskaappeja
- Kyllä, muuta. Mitä?
- Ei, mutta olemme mukana sopimusjärjestelyssä, jonka perusteella hoivayksikkömme vainajia voidaan siirtää toisen hoivayksikön tiloihin
- Ei
- En osaa sanoa

23. Laskutetaanko hoivayksikkönne kylmäsäilytystilojen käytöstä tai onko laskuttamista suunniteltu? *

- Kyllä, laskutamme vainajan säilytystilan käytöstä
- Ei, mutta olemme suunnitelleet laskutukseen siirtymistä
- Ei, eikä laskutukseen siirtyminen ole myöskään suunnitteilla

24. Jos laskutetaan, vaikuttavatko vainajan säilytysvuorokaudet laskutettavaan summaan?

- Kyllä, meillä on tietty vuorokausi- tai päiväkohtainen hinta, jonka perusteella veloitamme säilytyksestä
- Kyllä, meillä on tietty vainajakohtainen hinta, jonka perusteella veloitamme säilytyksestä
- Ei, laskutamme muulla perusteella. Millä?

25. Jos laskutetaan, miltä taholta? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Laskutamme sitä osastoa tai hoivayksikköä, josta vainaja on tuotu säilytystiloihin
- Laskutamme omaisen valitsemaa hautausoimistoa
- Laskutamme vainajan omaista tai kuolinpesää
- Laskutamme jotain muuta tahoa, mitä?

26. Ovatko kylmäsäilytystilojenne kaikki vainajapaikat joskus täynnä? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Jos vastasitte ei tai en osaa sanoa, voitte siirtyä suoraan eteenpäin sivun alareunasta löytyvällä Seuraava-painikkeella.

27. Jos vastasitte, että kylmäsäilytystilanne ovat joskus täynnä, kuinka usein näin käy?

- Kerran vuodessa tai harvemmin
- Muutaman kerran vuodessa
- Useamman kerran vuodessa, mutta harvemmin kuin kuukausittain
- 1-3 kertaa kuukaudessa
- Viikoittain
- Useamman kerran viikossa
- Tilat ovat koko ajan täynnä

28. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä, miten toimitaan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Vainajia siirretään toisiin saman kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin
- Vainajia siirretään toisen kunnan alueelle sosiaali- tai terveydenhuollon tiloihin
- Pyydetään hautaustoimistoilta vainajien siirtämistä arkkuun ja seurakunnan tiloihin
- Muuta, mitä?

29. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä, onko vainajan säilytyksestä muualla sovittu?

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

30. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä, mikä taho vastaa vainajan siirrosta edellä mainitussa tilanteessa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Meillä on kilpailutettu kuljetuksesta vastaava hautaustoimisto tai kuljetusyritys jonka kanssa olemme sopineet siirroista
- Meillä on vakiintunut hautaustoimisto tai muu vastaava kuljetusyrittäjä jota käytämme
- Siirrosta vastaa omaisen valitsema hautaustoimisto
- Jokin muu, mikä?
- En osaa sanoa

31. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä ja vainajaa siirretään muualla säilytykseen ennen kuin tämän kuolemansyyn selvittäminen on tehty, mikä taho vastaa vainajan siirrosta aiheutuneista kustannuksista? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Hoivayksikkömme
- Kunta jossa toimimme
- Vainajan omainen tai kuolinpesä
- Joku muu, mikä?
- En osaa sanoa

32. Jos valitsitte useamman tahon jotka osallistuvat kuljetuskustannuksiin, kerro tarkemmin kustannustenjaosta toimijoiden välillä tai siitä missä tilanteissa kustannukset kohdistetaan tietyille toimijalle?

33. Jos kylmäsäilytystilanne ovat täynnä, ohjeistatteko vainajan kuljetuksesta vastaavaa tahoa mihin muihin tiloihin vainaja pitää viedä?

Kyllä. Miten saatte tiedon muiden tilojen käytettävyydestä?

Ei

KYLMÄTILOJEN YLLÄPITO JA VAINAJAN KÄSITTELY (JOS OMAT TILAT LÖYTYVÄT)

34. Kuinka kauan vainajaa keskimäärin säilytetään kylmäsäilytystilassanne? *

- Alle vuorokausi
- 1 – 4 vrk
- 5 – 7 vrk
- yli viikon, mutta alle 2 viikkoa
- yli 2 viikkoa, mutta alle 3 viikkoa
- yli 3 viikkoa

35. Pääsevätkö vainajan kuljettamisesta vastaavat tahot kylmäsäilytystiloihin omatoimisesti? *

- Kyllä, kaikki
- Kyllä, osa pääsee. Mitkä tahot?
- Ei

36. Onko hoivayksikönne henkilöstöä mukana saattamassa tai vastaanottamassa vainajaa

kylmäsäilytystiloihin?

- Henkilöstömme osallistuu saattamiseen tai vastaanottoon aina
- Henkilöstömme osallistuu saattamiseen tai vastaanottoon toisinaan tai vain tiettyinä aikoina (voitte kirjata lisätietoja avoimeen kenttään)
- Henkilöstömme ei osallistu saattamiseen tai vastaanottoon

37. Osallistuuko hoivayksikkönne henkilöstö vainajan luovutukseen vai hakeeko vainajan kuljetuksesta vastaava henkilö vainajan itsenäisesti? *

- Henkilöstömme osallistuu luovutukseen aina
- Henkilöstömme osallistuu luovutukseen vain toisinaan tai tiettyinä aikoina. Muulloin vainajaa hakeva taho toimii itsenäisesti. Voitte kirjata tietokenttään lisätietoa koskien luovutusta.
- Henkilöstömme ei osallistu luovutukseen

38. Onko kylmäsäilytystilan vainajan kierrosta huolehtiminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle?

Vainajan kierrolla tarkoitetaan yksittäisen vainajan säilytysaikaa kylmäsäilytystiloissa sekä säilytystilojen kaappien sujuvaa käyttöä, jolla pyritään ennalta välttämään kaappien riittämättömyys. Sujuvan kierron tavoite on, ettei yksittäistä vainajaa säilytetä kylmätiloissa kauempaa kuin se kuolemansyyn selvittämisen sekä seurakunnan tai krematorion tiloihin siirtämisen kannalta on mahdollista ja tarpeen. *

- Kyllä, kenelle?
- Ei

39. Onko kylmäsäilytystilan siivoaminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle? *

- Kyllä, kenelle?
- Ei

40. Onko kylmäsäilytystilan tarvikkeista vastaaminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle? *

- Kyllä, kenelle?

Ei

41. Onko kylmäsäilytystilan korjaustarpeista huolehtiminen osoitettu jonkun tahon tai henkilön vastuulle?

Kyllä, kenelle?

Ei

42. Kirjataanko vainajan tuominen kylmäsäilytystiloihin? *

Kyllä

Ei

Jos vastasitte ei, voitte siirtyä suoraan eteenpäin sivun alareunasta löytyvällä Seuraava-painikkeella.

43. Jos tieto vainajan tuomisesta kylmäsäilytystiloihin kirjataan, kuka kirjaamisesta vastaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Hoivayksikkömme henkilöstöön kuuluva henkilö

Vainajan tuonut henkilö

Joku muu, kuka?

44. Kirjataanko vainajan poisvieminen säilytystiloista?

Kyllä

Ei

45. Jos tieto vainajan poisviemisestä kirjataan, kuka kirjaamisesta vastaa? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Hoivayksikkömme henkilöstöön kuuluva henkilö

Vainajan hakeva henkilö

Joku muu, kuka?

46. Onko tuomisen tai poisviemisen tietojen kirjaaminen ohjeistettu?

- Kyllä
 Ei

47. Millaiseen järjestelmään tiedot kirjataan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Paperiseen (esim. ns. vainajakirja)
 Sähköiseen
 Johonkin muuhun, mihin?

48. Vainajien kirjaamisen toimivuus

- Kirjaamiskäytännöt ovat toimivia, eikä niitä tarvitse kehittää
 Kirjaamiskäytännöt ovat melko toimivia, niitä pitäisi kuitenkin vielä kehittää. Miten?

 Kirjaamiskäytännöt eivät ole toimivia. Miten kehittäisitte toimintaa?

49. Kirjataanko tieto kylmäsäilytystiloihin tuodusta ulkopuolisesta vainajasta, vaikka tilojen puutteen vuoksi vainaja kuljetettaisiin välittömästi ennen kaappiin siirtämistä toisen toimipisteen kylmäsäilytystiloihin? (Vainajaa ei siis siirretä kaappiin asti tässä tapauksessa)

- Kyllä
 Ei
 Meille ei tuoda ulkopuolisia vainajia

HENKILÖIDEN KUOLLEEKSI TOTEAMINEN JA VAINAJAN SIIRROT

Kuolleeksi toteamisella tarkoitetaan lääkärin suorittamaa henkilön kuolleeksi toteamista lainsäädännön mukaisesti.

50. Missä hoivayksikössä kuolleen henkilön kuolleeksi toteaminen tapahtuu? *

- Potilashuoneessa tai vastaavassa

- Hoivayksikköme kylmäsäilytystiloissa
- Muualla hoivayksikköme tiloissa, missä?
- Hoivayksikköme ei osallistu vainajan kuolleeksi toteamiseen, se tapahtuu muualla.

Missä?

51. Toteutetaanko hoivayksikössäsi henkilöiden kuolleeksi toteamista sellaisten kuolemantapausten osalta, jotka ovat tapahtuneet toimintayksikköne ulkopuolella? *

- Kyllä
- Ei

52. Kuka vastaa hoivayksikössäne kuolleen henkilön kehoon asennettujen lääkinnällisten laitteiden poistamisesta? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Lääkäri
- Sairaanhoidtaja
- Lähihoitaja
- Muu, kuka?
- Emme poista kehoon asennettuja lääkinnällisiä laitteita

53. Tiedotetaanko vainajan hakijaa/hautaustoimiston edustajaa vainajan tartuntataudista tai muista asioista, jotka on huomioitava vainajaa käsitellessä? *

- Kyllä
- Toisinaan
- Ei. Miksi ei?

54. Jos tiedotetaan, millä tavoin? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Vainajaan on kiinnitetty tartuntatautitarra tai muu vastaava ilmoitus
- Muulla tavoin, miten?

55. Milloin sairaanhoitajaresurssi on hoivayksikössänne saatavilla? *

- Ympäri vuorokautisesti
- Vain virka-aikoina
- Vain arki- ja viikonloppuiltaisina tai öisin
- Muulloin, milloin?
- Sairaanhoitajaa ei ole saatavilla

56. Onko hoivayksikössänne ympärivuorokautinen sairaanhoitaja, joka voisi tehdä kuolleeksi toteamisen alkuhavainnoinnin ennen vainajan siirtämistä kylmäsäilytystilaan?

Nyky-lainsäädännön mukaan vainajan voi siirtää säilytystiloihin vasta, kun lääkäri on todennut hänet kuolleeksi. *

- Kyllä
- Ei

57. Olisiko edellä kuvatussa uudesta toimintatavasta hyötyä? *

- Kyllä
- Mahdollisesti
- Ei

58. Jos arvioitte että hyötyä on tai hyötyä on mahdollisesti, millaista?

59. Onko sairaanhoitajilla luku- ja kirjoitus-oikeudet hoivayksikkönne potilastietoihin? *

- Kyllä, kaikilla
- Kyllä, osalla
- Ei

Ei ole sairaanhoitajaa

HAUTAUSLUPA

60. Laaditaanko yksikössänne hautauslupia? *

Kyllä

Ei. Kuka laatii luvat puolestanne?

61. Liittyykö hautausluvan laatimiseen tai luovuttamiseen/toimittamiseen mielestänne joitakin epäselvyyksiä tai ongelmia?

Kyllä, millaisia?

Ei

Jos vastasitte, ettei yksikönne laadi hautauslupia, voitte siirtyä suoraan eteenpäin sivun alareunasta löytyvällä Seuraava-painikkeella.

62. Onko ohjeistettu, kuka laatii hoivayksikössänne kuolleen vainajan hautausluvan?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

63. Onko ohjeistettu, kuka laatii hoivayksikönne ulkopuolella kuolleen ja kylmäsäilytystiloihinne säilytykseen tuodun vainajan hautausluvan?

Kyllä

Ei

Tiloihimme ei tuoda ulkopuolisia vainajia

En osaa sanoa

64. Kuinka kauan hautausluvan laatiminen hoivayksikössänne keskimäärin kestää, kun vainajalle tehdään lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen ilman ruumiinavausta?

- Alle vuorokauden
- 1 – 2 vrk
- 3 – 5 vrk
- 6 – 7 vrk
- Yli viikon, mutta alle 2 viikkoa
- 2 – 3 viikkoa
- Yli 3 viikkoa

65. Kenelle luovutatte hautausluvan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Omaiselle
- Vainajan kotiseurakunnalle
- Hautaustoimistolle
- Sille, joka noutaa vainajan seurakunnan tiloihin
- Jollekulle muulle, kenelle?

66. Miten hautauslupa tyypillisesti luovutetaan?

- Postitse
- Sähköpostitse
- Henkilökohtaisesti osastolta tai kansliasta
- Viemme luvan kylmätiloihin noudettavaksi
- Muulla lailla, miten?

67. Kuolemansyyn selvittämistä koskevaa asetusta muutettiin joulukuussa 2018 siten, että tieto vainajan kuolemasta on ilmoitettava väestötietojärjestelmään tai maistraatille välittömästi, ei vasta kuolemansyyn selvityksen päätteeksi tai hautausluvan antamisen jälkeen. Vainajan ruumista säilyttävä yksikkö saa luovuttaa vainajan ruumiin haudattavaksi vasta, kun lääkäri on laatinut hautausluvan ja antanut sen omaiselle tai muulle hautauksesta huolehtivalle taikka hautaustoimistolle. Kirkkohallitus antoi asetusmuutoksen jälkeen päätöksen, jonka mukaan hautauslupa on välitettävä seurakuntaan viimeistään vainajaa seurakunnan tiloihin vietäessä, jotta vainaja voidaan vastaanottaa seurakunnan tiloihin.

Oletteko saaneet nämä muutokset tietoonne?

- Kyllä, mistä saitte tiedon?
- Ei
- En osaa sanoa

68. Vaikuttiko edellä kuvattu asetusmuutos ja Kirkkohallituksen päätös toimintatapoihinne?

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ LIITTYEN VAINAJAN SÄILYTYKSEEN JA KULJETUKSEEN

69. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

70. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä seurakuntien välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

71. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hautaustoimistojen välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

72. Onko toiminta-alueellanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisin välistä yhteistyötä koskien vainajien säilytystä ja kuljetusta tai muuta vainajiin liittyvää toimintaa? *

- Kyllä, millaista?
- Ei
- En osaa sanoa

73. Yhteistyö hautausoimistojen ja vainajankuljettajien kanssa *

- Toimii hyvin
- Toimii kohtalaisesti
- Toimii huonosti, miksi?
- En osaa sanoa

74. Yhteistyönne poliisin kanssa *

- Toimii hyvin
- Toimii kohtalaisesti
- Toimii huonosti, miksi?
- En osaa sanoa

75. Mistä voitte pyytää apua tai kysyä ohjeistusta koskien vainajien kuljetuksia tai säilytystä? Voitte valita useamman vaihtoehdon. *

- Poliisi
- Aluehallintovirasto (AVI)
- Valvira
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Kunnan terveyssuojelu
- Kunnan terveydenhuolto
- Hautausoimisto
- Joku muu tai muut tahot, mikä?
- En osaa sanoa

76. Onko toiminta-alueellanne olemassa alueellista suunnitelmaa, koskien vainajien kylmäsäilytystilojen riittävyyttä ja mahdollisia tulevaisuuden kehittämistarpeita? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Suunnitelmassa voidaan huomioida esimerkiksi alueen väestöön tai palvelurakenteeseen liittyvät muutostekijät.

77. Jos alueellinen suunnitelma on olemassa, onko se ajantasainen?

- Kyllä
- Ei, suunnitelmaa pitäisi päivittää
- En osaa sanoa

KEHITTÄMISTARPEET JA -IDEAT

78. Mitä vainajien säilyttämiseen liittyviä kehittämistarpeita toiminta-alueellanne on? Voitte valita useamman kehitettävän osa-alueen. *

- Tilanne on hyvä, eikä kehittämistarpeita ole
- Yhteistyön määrän lisääminen eri toimijoiden välillä
- Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
- Suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin lisääminen
- Terveystieteiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Sosiaalihuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Tietojen kirjausjärjestelmän kehittäminen
- Reaaliaikaisen tiedon tarjoaminen koskien alueen kylmäsäilytystilojen paikkojen saatavuutta (esim. tietojärjestelmällä)
- Seurakunnan kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Krematorioiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärän kasvattaminen
- Jokin muu, mikä?

79. Jos valitsitte useamman kehitettävän osa-alueen, minkä kokisitte näistä tärkeimmäksi?

- Yhteistyön määrän lisääminen eri toimijoiden välillä
- Eri toimijoiden vastuiden ja tehtävien selkiyttäminen
- Suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin lisääminen
- Terveystieteiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Sosiaalihuollon kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Tietojen kirjausjärjestelmän kehittäminen
- Reaaliaikaisen tiedon tarjoaminen koskien alueen kylmäsäilytystilojen paikkojen saatavuutta (esim. tietojärjestelmällä)
- Seurakunnan kylmäsäilytystilojen paikkamäärien kasvattaminen
- Krematorioiden kylmäsäilytystilojen paikkamäärän kasvattaminen
- Jokin muu, mikä?

80. Kertokaa tarkemmin mahdollisista kehitysjärjestelyistä

81. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?



Vainajien säilyttämistä ja käsittelyä koskeva kysely

Ohjeet vastaamiseen:

- Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)
- Lomakkeen täyttämisen voi keskeyttää *Tallenna ja jatka myöhemmin* -painikkeesta sivun alareunasta ja jatkaa vastaamista myöhemmin.

TAUSTA- JA YHTEYSTIEDOT

1. Poliisilaitos, jota edustat *

- Helsingin poliisilaitos
- Hämeen poliisilaitos
- Itä-Suomen poliisilaitos
- Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- Kaakkois-Suomen poliisilaitos
- Lapin poliisilaitos
- Lounais-Suomen poliisilaitos
- Oulun poliisilaitos
- Pohjanmaan poliisilaitos
- Sisä-Suomen poliisilaitos
- Ahvenanmaan poliisi
- Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

2. Poliisiasema, jota edustat *

3. Vastaajan yhteystiedot *

Nimi

Asema tai työ-
tehtävä

Sähköposti

4. Onko edustamassasi poliisilaitoksessa vainajia koskevat asiat keskitetty jollekin yksikölle ja/tai poliisiasemalle? *

Kyllä, miten ja mihin yksikköön?

Ei

5. Onko rikostutkintaan liittyvien ja muiden kuolemantapausten hoitaminen jaettu poliisilaitoksellanne eri yksiköihin? *

TOIMINTA KUOLINPAIKALLA

6. Missä tilanteissa kohtaat vainajia? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

Kotikuolemat

Tapaturmat/Onnettomuudet/Itsemurhat

Laitokset (terveydenhuolto, vanhustenhuolto, muut)

Rikokset

Muut tilanteet, mitkä?

Työssäni en kohtaa vainajia

7. Ohjeistaako poliisi kuljettajia, mihin säilytystiloihin vainaja viedään? *

Kyllä, miten?

- Ei
- En osaa sanoa

8. Kuinka usein lääkäri käy paikalla toteamassa kuoleman, kun poliisi on kutsuttu kuolinpaikalle? *

- Aina
- Melko usein
- Toisinaan
- Harvoin
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

9. Onko poliisi todennut joissain tapauksissa kuoleman? *

- Kyllä, missä tapauksissa?
- Ei

10. Voidaanko vainaja kuljettaa kuolinpaikalta johonkin terveydenhuollon yksikköön kuoleman toteamista varten? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

11. Jos kuoleman toteamista koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että poliisimies voisi suorittaa kuoleman alkuhavainnoinnin * ja vainaja voitaisiin tämän jälkeen siirtää kylmätiloihin, arvioisitko, että tästä muutoksesta olisi hyötyä toiminnallenne?

***kun kuolema on ilmeinen ruumiin tuhoutumisen tai pitkälle edenneiden kuolemanjälkeisten muutosten takia ***

- Kyllä, millaista?
- Ei, miksi?

12. Päätetäänkö oikeuslääketieteellisen tai lääketieteellisen ruumiinavauksen tarpeellisuus kuolinpaikalla? *

Kyllä, aina

Kyllä, osassa tapauksia, milloin?

Ei

13. Konsultoiko poliisi kuolemansyynselvitystavan valinnassa vainajaa hoitanutta tai muuta vastaavaa lääkäriä? *

Aina

Melko usein

Toisinaan

Harvoin

Ei koskaan

En osaa sanoa

14. Missä tapauksissa poliisi ei konsultoi hoitavaa lääkäriä? Miten kuolemansyynselvitystapa silloin valikoituu?

15. Onko terveydenhuollon viranomaisnumerot helposti poliisien saatavilla? *

Kyllä

Kyllä, osassa tapauksia tai toimijoita, kerro tarkemmin mitkä löytyvät ja mitä eivät

Ei

16. Kuljetetaanko kotona tai vanhainhoidon yksikössä kuollut vainaja oikeuslääkintäyksikköön, vaikka kuljetushetkellä ei olisi varmaa, tuleeko oikeuslääketieteellistä ruumiinavausta? *

Kyllä, milloin tai missä tapauksissa näin toimitaan?

- Ei
- En osaa sanoa

17. Laatiiko lääkäri kokemuksesi perusteella lähetteen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntä selvittämiseen, vaikka perusteita sille ei lopulta ole? *

- Aina
- Melko usein
- Toisinaan
- Harvoin
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

VAINAJIEN KULJETUS

18. Kuinka monta vainajakuljetusta poliisilaitokseenne tilaa vuosittain? Ilmoita tai arvioi määrä numeroina. *

19. Mitkä ovat eri kuljetusten prosentiosuudet poliisilaitokseenne tilaamista kuljetuksista?

kuolinpaikalta oikeuslääkinnän toimipisteeseen

Arvioi osuus prosentteina

kuolinpaikalta muuhun säilytystilaan (terveydenhuolto/vanhustenhuolto/seurakunta)

Arvioi osuus prosentteina

siirtokuljetukset säilytystilasta oikeuslääkinnän toimipisteeseen

Arvioi osuus prosentteina

20. Voidaanko toiminta-alueellanne vainaja viedä kuolinpaikalta aina lähimpään terveydenhuollon tai vanhainhoidon kylmäsäilytystilaan? *

- Kyllä
- Kyllä, osassa toimialuetta voi
- Ei
- En osaa sanoa

21. Vaikuttaako vainajan kunto säilytyspaikan valintaan? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millä tavoin
- Ei
- En osaa sanoa

22. Ohjeistaako poliisi hautaustoimistoja jatkokuljetuksesta, jos ensisijaisessa säilytyspaikassa ei ole tilaa? *

- Kyllä
- Ei

23. Vaikuttaako säilytystilojen kapasiteetti viranomaiskuljetusten aikatauluihin, esimerkiksi joudutaanko joskus siirtoa tiloista toisiin lykkäämään, koska vastaanottavassa kylmätilassa ei ole vapaita paikkoja?

Kyseessä ovat siirtokuljetukset terveydenhuollon tiloista oikeuslääkinnän toimipisteen tiloihin ja takaisin, kun vainajaa ei ole siirretty suoraan oikeuslääkinnän tiloihin. *

- Kyllä, kerro tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

24. Liittyykö vainajankuljetusmaksuihin jotain ongelmia poliisin näkökulmasta? *

- Kyllä, kerro tarkemmin

- Ei
 En osaa sanoa

KYLMÄSÄILYTYSTILOJEN MÄÄRÄ

25. Onko toiminta-alueellanne kokemuksenne perusteella riittävästi kylmäsäilytystiloja vainajien säilyttämiseen? *

- Kyllä
 Ei, halutessasi kuvaa tarkemmin tilannetta

 En osaa sanoa

26. Ohjeistaako poliisi säilytystilojen käyttämisessä, esimerkiksi ohjaamalla kuljettajaa käyttämään ensisijaisesti tiettyä terveydenhuollon toimipistettä? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millaista ohjeistusta annetaan

 Ei
 En osaa sanoa

SÄILYTYSKÄYTÄNTEET JA SÄILYTYSAIKA

27. Onko toiminta-alueenne kylmätiloissa joku henkilö päästämässä poliisin tutkimaan vainajaa *

	Kyllä, kaikissa tiloissa	Kyllä, osassa tiloja	Ei
virka-aikana?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
virka-ajan ulkopuolella?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

28. Kuinka kauan vainajia säilytetään keskimäärin terveydenhuollon kylmätiloissa ennen kuljetusta oikeuslääkinnän toimipisteeseen ruumiinavausta varten? *

- Siirretään suoraan avaavaan yksikköön

- 1–3 pv
- 4–6 pv
- 7–13 pv
- 2 vk tai yli
- En osaa sanoa

29. Miten usein seuraavat tekijät vaikuttavat säilytysajan mahdolliseen pitkittymiseen ennen kuljetusta oikeuslääketieteen yksikön tiloihin ruumiinavaukseen?

	Aina	Melko usein	Toisinaan	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Kuljetusruuha	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ei avausaikoja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lähetteen tai kuolintodistuksen laativan lääkärin tavoittaminen vaikeaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu syy, mikä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

30. Miten usein seuraavat tekijät vaikuttavat vainajan säilytysajan mahdolliseen pitkittymiseen oikeuslääkinnän toimipisteessä ruumiinavauksen jälkeen?

	Aina	Melko usein	Toisinaan	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
Omaisille annettu ohjeistus ei ole ollut riittävää	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ei omaisia tai omaisiin ei saada yhteyttä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omaisets eivät jaksa, kykene tai halua huolehtia vainajasta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sosiaaliviranomaisista johtuva syy	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vainajan henkilöllisyyden varmistaminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu syy, mikä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

31. Ohjeistaako poliisi omaista vainajaan liittyvissä asioissa, esimerkiksi siunaamis-, hautamis-

ja/tai tuhkaamisasioissa?

- Kyllä, millä tavoin?
- Ei

YHTEISTYÖ JA OHJEISTUS

32. Miten koet poliisin yhteistyön eri tahojen kanssa sujuvan kuolemantapausten yhteydessä vainajien säilytyspaikkoihin ja kuljetukseen liittyen? *

	Hyvin	Kohtalaisesti	Huonosti	En osaa sanoa
Terveydenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainkodit ja tehostetun palvelun yksiköt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oikeuslääkärin toimisto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sopimuskuljettajat	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu taho, mikä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

33. Jos yhteistyö toimii huonosti jonkin toimijan kanssa, kuvaile ongelmaa tarkemmin.

34. Onko toiminta-alueellanne viranomaisten ja muiden toimijoiden kesken yhteistyöverkosta tai muuta ryhmää, joka käsittelisi kuolemaan liittyviä asioita, kuten vainajien säilytystä ja kuljetusta? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

35. Antaako tämä yhteistyöverkosto tai ryhmä ohjeita tai suosituksia? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin

- Ei
- En osaa sanoa

36. Onko toiminta-alueellanne tehty selvityksiä liittyen vainajien säilytykseen ja kuljetukseen? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

37. Onko kuolemantapausten yhteydessä ilmennyt, että kaikilla osapuolilla ei olisi riittävästi tietoja tai valmiuksia asioiden hoitamiseen? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin millä taholla ja missä tilanteessa
- Ei
- En osaa sanoa

38. Onko toiminta-alueellanne yhteistyötä vainajiin liittyviin koulutuksiin liittyen? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin millaista
- Ei
- En osaa sanoa

39. Onko poliisilla sisäisiä ohjeita vainajien kuljettamiseen ja säilytykseen tai omaisten ohjeistamiseen liittyen? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin millaisia ohjeita
- Ei
- En osaa sanoa

KEHITTÄMISTARPEET JA -IDEAT

40. Mitä asioita mielestäsi kannattaisi lähteä ensimmäiseksi kehittämään vainajien kuljetukseen ja säilytyspaikkoihin liittyvissä asioissa? Valitse korkeintaan kolme tärkeintä. *

- Tilanne on hyvä eikä kehittämistoimia tarvita
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määrittää selkeämmin
- Poliisin vastuu ja tehtävät kuolinpaikalla pitäisi määrittää selkeämmin
- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Kylmäsäilytystilojen määrää pitäisi lisätä
- Pitäisi olla selkeämpi ohjeistus, mihin vainaja viedään kuolinpaikalta kuoleman toteamista ja säilytystä varten
- Reaaliaikainen tieto vapaista säilytyspaikoista hyödyttäisi myös poliisia
- Muita kehitysehdotuksia, mitä?

41. Jos valitsit useamman kehitettävän osa-alueen, minkä koet näistä tärkeimmäksi?

- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määrittää selkeämmin
- Poliisin vastuu ja tehtävät kuolinpaikalla pitäisi määrittää selkeämmin
- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Kylmäsäilytystilojen määrää pitäisi lisätä
- Pitäisi olla selkeämpi ohjeistus, mihin vainaja viedään kuolinpaikalta kuoleman toteamista ja säilytystä varten
- Reaaliaikainen tieto vapaista säilytyspaikoista hyödyttäisi myös poliisia
- Muita kehitysehdotuksia, mitä?

42. Kerro tarkemmin mahdollisista kehitysehdotuksista

43. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?

--

Liite 4. Kysely hautauslaitoksille ja vainajankuljetusyrityksille



TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

VAINAJIEN KYLMÄSÄILYTYSTILOJA JA KULJETUKSIA KOSKEVA KYSELY

TAUSTAKYSYMYKSET

1. Yhteystiedot *

Vastaajan nimi

Yritys tai organisaatio

Asema tai työtehtävä

Sähköposti

2. Millaista yritystä tai organisaatiota edustat? *

- Hautauslaitos, jolla on omaa kuljetuskalustoa
- Hautauslaitos, jolla ei ole omaa kuljetuskalustoa
- Kuljetusliike

3. Kuinka monta kuljetustoimeksiantoa edustamasi yritys tai organisaatio hoitaa vuosittain? *

- alle 50 toimeksiantoa/vuosi
- alle 300 toimeksiantoa/vuosi
- yli 300 toimeksiantoa/vuosi

4. Missä kunnassa tai kunnissa edustamasi yritys tai organisaatio toimii? *

5. Suoritatko: *

- viranomaisajoja/siirtokuljetuksia
- hautauksiin liittyviä kuljetuksia
- molempia

6. Kuinka kauan olet toiminut alalla? (Vastaa numerona kokonaisten vuosien tarkkuudella) *

vuotta

7. Lisätietoja

Voit kirjoittaa tähän lisätietoja taustatietoihin liittyen.

KYLMÄTILOJEN RIITTÄVYYS JA YHTEISTYÖ

8. Kuinka paljon toiminta-alueellasi on toimipisteitä, joista löytyy kylmätiloja vainajien säilyttämiseksi? *

	1	2-3	4-6	7-10	yli 10	En osaa sanoa
terveydenhuollon toimipisteet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
seurakunnan toimipisteet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

9. Kuinka monia toiminta-alueesi terveydenhuollon kylmätiloista voit käyttää? *

- Kaikkia
- Suurinta osaa
- Vain osaa
- En yhtään (vien vainajan aina toiminta-alueen ulkopuolelle)
- En osaa sanoa

10. Onko toiminta-alueesi vanhustenhoivayksiköissä omia kylmäsäilytystiloja? *

Kyllä, kaikissa on Suurella osalla on, mutta ei kaikissa Osassa on, mutta useimmissa ei ole Ei En osaa sanoa

kunnallisissa
vanhustenhoivayksiköissä?

yksityisissä
vanhustenhoivayksiköissä?

11. Koetko, että toiminta-alueellasi on riittävästi terveydenhuollon kylmäsäilytystiloja? *

- Kyllä, tilat ovat aina riittävät
- Kyllä, tosin toisinaan tilat ovat riittämättömät
- Ei, tilat ovat usein riittämättömät
- Ei, tilat ovat aina riittämättömät

12. Onko toiminta-alueellasi tapahtunut viime aikoina muutoksia terveydenhuollon kylmätilojen paikkamäärissä? *

- Kyllä, määrä on kasvanut
- Kyllä, määrä on vähentynyt
- Ei, määrässä ei ole ollut muutoksia
- En osaa sanoa

13. Onko toiminta-alueellesi suunnitteilla muutoksia terveydenhuollon kylmätilojen paikkamäärissä? *

- Kyllä, tarkoitus on lisätä tiloja
- Kyllä, tarkoitus on vähentää tiloja
- Ei ole suunnitelmia tilanteen muuttamiseksi
- En osaa sanoa

14. Voidaanko kaikkiin toiminta-alueesi kylmäsäilytystiloihin viedä vainajia kuolinpaikasta tai vainajan kunnosta riippumatta, vai onko ne varattu vain tietyille vainajille? *

- Kaikkiin kylmätiloihin voi viedä vainajan kuolinpaikasta tai vainajan kunnosta riippumatta
- Osaan tiloista voi viedä vainajan kuolinpaikasta tai vainajan kunnosta riippumatta, osaan ei. (Missä tapauksissa ei voida käyttää kaikkia kylmätiloja ja mistä tiloista on kyse?)
- Tilat ottavat vastaan vain tietyissä paikoissa kuolleita vainajia tai eivät ota vastaan huonokuntoisia vainajia. (Miten kuolinpaikka tai vainajan kunto vaikuttaa siihen, mihin tilaan vainaja voidaan viedä ja mistä tiloista on kyse?)
- En osaa sanoa

15. Lisätietoja

Voit kirjoittaa tähän lisätietoja kylmätilojen riittävyteen ja yhteistyöhön liittyen.

SÄILYTYSTILAKÄYTÄNTEET

16. Kuinka kauan kokemuksesi perusteella vainajaa keskimäärin säilytetään terveydenhuollon kylmätiloissa ennen kuljetusta seurakunnan tai krematorion tiloihin? *

- Vainajan voi kuljettaa suoraan seurakunnan tai krematorion kylmätiloihin kuolleeksi toteamisen jälkeen
- 1-4 pv
- 5-7 pv
- Yli viikon, mutta alle 2 viikkoa
- Yli 2 viikkoa
- Yli 3 viikkoa

17. Osaatko arvioida miksi vainajan säilytys joissain tapauksissa venyy keskimääräisestä säilytysajasta tai mikä pidentää vainajan säilytysaikaa?

18. Pidetäänkö toiminta-alueesi kylmätiloissa kirjaa vainajista? *

- Kyllä
- Suurimmassa osassa pidetään, mutta ei kaikissa
- Harvassa paikoista pidetään
- Ei
- En osaa sanoa

19. Jos vastasit edelliseen kysymykseen, että ainakin osassa kylmätiloissa on vainajakirjanpitoa, onko käytössä olevat järjestelmät paperisia vai sähköisiä?

- Osassa järjestelmä on paperinen ja osassa sähköinen
- Kaikissa järjestelmä on paperinen
- Kaikissa järjestelmä on sähköinen

En osaa sanoa

20. Koetko kylmätilojen vainajakirjanpidon käytänteet hyvinä vai olisiko niissä korjaamisen tarvetta esimerkiksi virheherkkyyden tai henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta?

21. Onko toiminta-alueesi kylmätiloissa tiloista vastaava henkilö? *

- Kyllä, kaikissa on vastaava henkilö
- Osassa on ja osassa ei, tai en ainakaan ole tietoinen, että tällainen henkilö olisi kaikissa tiloissa
- Ei missään tai en ole ainakaan tietoinen, että tällainen henkilö olisi
- En osaa sanoa

22. Pääsetkö toiminta-alueellasi sijaitseviin ja käyttämiisi kylmätiloihin omatoimisesti? *

- En
- Pääsen joihinkin
- Pääsen useampiin
- Pääsen kaikkiin

23. Onko tiloissa henkilöä, joka vastaanottaa vainajan tuodessasi tämän kylmätilaan? *

	Kyllä, kaikissa	Kyllä, suurimmassa osassa	Ei, suurimmassa osassa ei ole	Ei missään	En osaa sanoa
virka-aikana?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
virka-ajan ulkopuolella?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

24. Kuvaile tarkemmin, jos edellisessä kysymyksessä mainittu tilanne vaihtelee kunnittain:

25. Onko kylmätiloissa henkilöä joka luovuttaa vainajan? *

- Kyllä, kaikissa
- Kyllä, suurimmassa osassa
- Ei, suurimmassa osassa ei ole
- Ei, missään
- En osaa sanoa
- Jos tilanne vaihtelee kunnittain tai sinulla on muuta kerrottavaa aiheesta, kirjaa asia avokenttään:

26. Vaikuttaako vainajan kuolleeksi toteaminen kuljetusaikoihin tai -matkoihin? *

- Ei vaikuta, toteaminen on tehty kuolinpaikalla tai se tehdään siinä kylmäsäilytystilassa, johon vien vainajan säilytykseen
- Vaikuttaa, minun pitää odottaa vainajan kuolleeksi toteamista paikalla tai paikan välittömässä läheisyydessä säilytystiloihin siirtoa varten
- Vaikuttaa, joudun myöhemmin (esimerkiksi seuraavana päivänä) jatkosiirtämään vainajan muuhun säilytystilaan
- En osaa sanoa

27. Onko ennen luovutusta *

	Kyllä, aina	Kyllä, useimmiten	Kyllä, toisinaan	Ei koskaan	En osaa sanoa
vainaja siistitty?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
vainajalta poistettu lääkinnälliset laitteet?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
kerrottu mahdollisista vainajan tartuntataudeista riittävästi?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

28. Onko *

	Kyllä, kaikissa	Kyllä, useimmissa	Kyllä osassa	Ei missään	En osaa sanoa
vainajiin kiinnitetty riittävät tunnistetiedot henkilöllisyyden varmistamiseksi?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
kylmätiloissa näkyvillä vainajien henkilötietoja (nimi, henkilötunnus) esimerkiksi kylmäkaappien ovissa?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

29. Kuinka kauan hautausluvan saaminen keskimäärin kestää, kun kyseessä on vainaja jolle ei suoriteta oikeuslääketieteellistä tai lääketieteellistä ruumiinavausta? (Vastaa vuorokausien tarkkuudella, voit myös kuvailla tarkemmin tilannetta)

30. Liittyykö hautausluvan saamiseen ongelmia?

Kyllä, millaisia:

Ei

31. Onko toiminta-alueesi seurakunnan tai krematorion kylmätiloihin mahdollista viedä vainaja odottamaan hautausta tai tuhkaamista ilman hautauslupaa? *

Kyllä, kaikkiin

Suurimpaan osaan, mutta ei kaikkiin

Toisinaan

Ei mihinkään

En osaa sanoa

32. Saatko hautausluvan terveydenhuollon yksiköstä, jossa vainaja on säilytyksessä, vai vainajan omaiselta? *

Aina terveydenhuollon yksiköltä

Useimmiten terveydenhuollon yksiköltä, mutta toisinaan omaiselta

Toisinaan terveydenhuollon yksiköltä, mutta useimmiten omaiselta

Aina omaiselta

En osaa sanoa

Muualta, mistä?

33. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen, että hautauslupa saatiin terveydenhuollon yksiköltä, tarkenna miten?

Terveydenhuollon henkilökunta antaa luvan henkilökohtaisesti, kun haen vainajaa

Lupa löytyy vainajaa koskevien tietojen yhteydestä ja sen voi ottaa omatoimisesti

Toisinaan saan luvan henkilökunnalta ja toisinaan otan omatoimisesti vainajan tietojen yhteydestä

Muulla tapaa, miten?

34. Voit kirjoittaa tähän lisätietoja säilytystilakäytänteisiin liittyen.

35. Onko kylmätilaa etsiessä aina selvää, mistä haet ensimmäisenä tilaa? *

- On aina
- On useimmiten
- Toisinaan on
- Ei ole
- En osaa sanoa

36. Ovatko säilytystilojen etsimisen mahdolliset haasteet pysyneet samana, vai onko esim. viime vuosina tai viime kuukausina tapahtunut muutoksia, jotka olisivat kärjistäneet tai helpottaneet ongelmaa? *

- Haasteissa ei ole tapahtunut muutoksia, niitä kuitenkin on
- Haasteet ovat kasvaneet nopeasti viime aikoina
- Haasteet ovat kasvaneet hiljalleen
- Haasteet ovat vähentyneet nopeasti viime aikoina
- Haasteet ovat vähentyneet hiljalleen
- Haasteita ei ole, vaan tilanne on hyvä
- En osaa sanoa

37. Kuvaile, mihin mahdolliset haasteet liittyvät tai ovat liittyneet:

38. Ovatko toiminta-alueesi säilytystilat joskus olleet niin täynnä, että olet joutunut kuljettamaan vainajan toiseen säilytystilaan kuin olet ensisijaisesti aikonut? *

- Ei
- Kyllä
- En osaa sanoa

39. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä", tarkenna kuinka usein?

- Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin
- Useamman kerran vuodessa mutta harvemmin kuin kuukausittain
- 1-3 krt kuukaudessa

- 3-5 krt kuukaudessa
- 5-10
- 11–20 krt kuukaudessa
- yli 20 krt kuukaudessa

40. Onko kuoleman toteamiseen liittyvissä kuljetuksissa ongelmia, esimerkiksi kuljetusten maksamiseen liittyen? *

- Ei
- Kyllä, toisinaan
- Kyllä, usein
- Kyllä, aina

41. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä", kerro tarkemmin millaisista ongelmista on kyse?

42. Joudutko kuljettamaan vainajia siirtokuljetuksena kuntarajojen yli? *

Siirtokuljetuksesta on kyse niissä tapauksissa, joissa vainajaa kuljetetaan kylmäsäilytystilasta toiseen ennen vainajan kuljettamista seurakunnan tai krematorion kylmätiloihin.

- Ei
- Kyllä
- En osaa sanoa

43. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä", kuinka usein näin tapahtuu?

- Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin
- Useamman kerran vuodessa, mutta harvemmin kuin kuukausittain
- 1-3 krt kuukaudessa
- 3-5 krt kuukaudessa
- 5-10 krt kuukaudessa
- 10-20 krt kuukaudessa
- yli 20 krt kuukaudessa

44. Selvitätkö säilytystilan tilanteen etukäteen vai menetkö aina suoraan paikan päälle?

- Vien vainajan suoraan kylmätiloihin ja selvitan tilanteen paikan päällä
- Selvitan toisinaan etukäteen, mutta en läheskään aina. Miten?
- Selvitan usein etukäteen, en kuitenkaan ihan aina. Miten?
- Selvitan aina etukäteen ja vasta sitten kuljetan. Miten?
- En osaa sanoa

45. Tuleeko sinulle ylimääräisiä ajokilometrejä *

	Ei	Kyllä, harvoin	Kyllä, usein	Kyllä, aina	En osaa sanoa
etsiessäsi vapaita säilytystiloja?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
vainajan kuolleeksi toteamisen takia?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
vainajan etsiminen (vainaja on ehditty jatkosiirtämään muualle eikä minua ole informoitu siirrosta)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

46. Ovatko käyttämäsi kylmäsäilytystilat kuolleeksi toteamisen jälkeen ja ennen hautausta/tuhkausta terveydenhuollon toimintayksikön tiloja? *

- Kyllä, aina
- Kyllä yleensä, mutta ei aina
- Ovat harvemmin
- Eivät ole ikinä
- En osaa sanoa

47. Mihin kylmätiloihin viet vainajan säilytykseen terveydenhuollon toimintayksikön sijasta?

- Vanhainkodin kylmätiloihin
- Seurakunnan/kappelin tiloihin
- Krematorion tiloihin
- Muualla, minne

48. Onko vuoden alussa voimaan tullut asetusmuutos kuoleman ilmoittamisesta muuttanut toimintatapojasi vainajien siirtojen osalta? *

- Kyllä, miten
- Ei, toiminta on jatkunut ennallaan
- En osaa sanoa

49. Voit kirjoittaa tähän lisätietoja vainajankuljetuksiin ja kylmätilojen etsimiseen liittyen.

KULJETUSTEN OHJEISTUS JA YHTEISTYÖ

50. Miten koet yhteistyön sujuvan toiminta-alueen toimipisteiden kanssa liittyen vainajien tuomiseen ja hakemiseen? *

	Hyvin	Melko hyvin	Melko huonosti	Huonosti	En osaa sanoa
terveydenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
vanhainkodit	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

51. Onko toiminta-alueellasi tehty selvityksiä liittyen vainajien säilytykseen ja kuljetukseen? *

- On tehty ja selvitys on edelleen käyttökelpoinen ja vastaa nykytilaa
- On tehty, mutta selvitys kaipaisi päivittämistä
- Ei tai en ole ainakaan tietoinen, että selvityksiä olisi tehty
- En osaa sanoa

52. Onko toiminta-alueellasi olemassa yhteistyöverkosta, joka käsittelisi alueen kuolemaan liittyviä asioita, kuten säilytystä ja kuljetusta sekä ohjaisi tätä toimintaa? *

- Kyllä, minä tai edustamani yritys on edustajana kyseisessä verkostossa tai yhteistyöryhmässä
- Kyllä, en ole kuitenkaan jäsen kyseisessä verkostossa tai yhteistyöryhmässä
- Ei ole
- En osaa sanoa

53. Jos vastasit edelliseen kysymykseen, että toiminta-alueeltasi löytyy yhteistyöverkosto: Kerro tarkemmin kyseisestä ryhmästä ja kuka sitä vetää?

54. Ohjeistaako toiminta-alueellasi kuolinpaikalla vastuuviranomainen tai hoivakodin henkilökunta kuljettajaa kylmäsäilytystilan suhteen? *

- Ei

- Kyllä, aina
- Osa ohjeistaa, osa ei
- En osaa sanoa

55. Jos vastasit edelliseen kysymykseen, että ohjeistuksen saa: Tarkenna missä tapauksissa?

- Kun vainaja on kuollut omassa tai jonkun muun asunnossa
- Kun vainaja on kuollut vanhainkodissa
- Kun vainaja on kuollut muualla
- Tilanne vaihtelee kunnittain. Missä kunnissa ohjeistusta saa ja millaista ohjeistusta?

56. Ovatko hautaustoimistot saaneet toiminta-alueesi kunnalta/kunnilta yleisohjeistusta *

	Kyllä	Osassa on, osassa ei	Ei	En osaa sanoa
mihin säilytystiloihin vainaja viedään ensisijaisesti?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
mihin kotona kuollut vainaja viedään?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
mihin vainaja viedään jos ensisijainen tila on täynnä?	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

57. Jos vastasit edelliseen kysymykseen, että ohjeistusta on laadittu, tarkenna millaista ohjeistusta, kuka sen on laatinut ja mitä kuntaa/kuntia tämä koskee?

58. Miten toimit, jos ensisijainen säilytyspaikka, johon olet vainajaa viemässä on täysi?

59. Voit kirjoittaa tähän lisätietoja ohjeistuksiin ja yhteistyöhön liittyen.

KEHITTÄMISAJATUKSIA

60. Mitä asioita mielestäsi kannattaisi lähteä ensimmäiseksi kehittämään? (Voit valita korkeintaan kolme vaihtoehtoa)

- Tilanne on hyvä eikä kehittämistoimia tarvita
- Yhteistyön määrän lisääminen eri toimijoiden välillä
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi olla selkeämmät
- Terveysthuollon kylmätilojen määrän kasvattaminen tasaisesti olemassa oleviin tiloihin
- Terveysthuollon kylmätilojen määrän kasvattaminen keskittämällä niitä yhteen paikkaan
- Terveysthuollon kylmätilojen määrän kasvattaminen rakentamalla niitä sellaisiin tiloihin joissa kylmätiloja ei entuudestaan ole
- Selkeämpi ohjeistus kuolinpaikalla siitä, mihin vainaja pitää viedä kuoleman toteamista ja säilytystä varten
- Reaaliaikainen tieto kylmäsäilytystilojen vapaista paikoista tai ruuhkasta (esim. tietojärjestelmä)
- Kuolinpaikalla vastuviranomaiselta tai terveydenhoidon henkilökunnalta saatu tieto säilytystilan/-tilojen vapaista paikoista
- Seurakunnan kappeliin tilojen kasvattaminen
- Krematorioiden tilojen kasvattaminen
- Tuhkaamisvuorojen lisääminen
- Siunausaikojen lisääminen
- Jokin muu, mikä
- Jokin muu, mikä
- Jokin muu, mikä

61. Kerro tarkemmin mahdollisista kehitysideoista

62. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?

Keskeytä

100% valmiina





Vainajien kylmäsäilytystiloja ja kuljetuksia koskeva kysely seurakunnille ja seurakuntayhtymille

Ohjeet vastaamiseen:

- Tämä kysely on tarkoitettu seurakunnille, joilla on oma krematorio. Kysely sisältää kysymyksiä koskien kaikkia seurakunnan kylmäsäilytystiloja sekä erikseen tarkemmin kysymyksiä koskien nimenomaan seurakunnan krematorion tai krematorioiden kylmäsäilytystiloja. Seurakuntiin joista krematoriota ei löydy lähetetään erillinen kysely.
- Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)
- Lomakkeen täyttämisen voi keskeyttää *Tallenna ja jatka myöhemmin* -painikkeesta sivun alareunasta ja jatkaa vastaamista myöhemmin

TAUSTA- JA YHTEYSTIEDOT

1. Vastaajan yhteystiedot *

Vastaajan nimi

Seurakun-
nan/seurakun-
tayhtymän nimi

Asema tai työ-
tehtävä

Sähköposti

2. Minkä kuntien alueella seurakuntanne sijaitsee? Ilmoitathan kunnat sen nimisinä kuin ne ovat 2020. *

3. Kuinka monta vuotta olet toiminut seurakunnan palveluksessa? Anna vastaus numeroina. *

4. Kuinka hautustoimi on organisoitu seurakunnassasi? *

- Itsenäinen tehtäväalue
- Kiinteistötoimen alainen toiminta
- Jotenkin muuten, millä tavoin?

KYLMÄSÄILYTYSTILOJEN MÄÄRÄ

5. Kuinka monta erillistä vainajien kylmäsäilytystä seurakunnastanne löytyy yhteensä? Anna vastaus numeroina. *

6. Kuinka paljon seurakuntanne kylmäsäilytystiloissa on yhteensä vainajien kylmäsäilytyspaikkoja? Anna vastaus numeroina. *

7. Onko seurakuntanne kylmäsäilytyspaikkojen määrä muuttunut 2010-luvulla? *

- Kyllä, kasvanut
- Kyllä, vähentynyt
- Ei, määrä on pysynyt samana
- En osaa sanoa

8. Onko vainajien säilytystiloja modernisoitu 2010-luvulla? *

- Kyllä, kaikki tilat. Miten?

- Kyllä, osa tiloista. Miten?
- Ei
- En osaa sanoa

9. Kuinka montaa vainajaa säilytetään vuosittain seurakuntanne kylmäsäilytystiloissa? Mikäli tiedossasi ei ole tarkkaa lukumäärää voit esittää arvion. Anna vastaus numeroina. *

10. Miten arvioit muiden tahojen ylläpitämien vainajien kylmäsäilytystilojen määrän kehittyneen seurakuntasi alueella 2010-luvulla? *

	Lisääntyneet	Vähentyneet	Ei muutoksia	En osaa sanoa
Terveydenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainhoito	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

11. Syntykö tilanteita, että kaikki haudausluvan saaneet vainajat eivät mahtuisi seurakunnan kylmäsäilytystiloihin? *

- Ei
- Vuosittain
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain
- Useammin

12. Miten yleisimmin toimitaan, jos säilytystilaa ei ole? *

- Vainajaa pidetään pidempään terveydenhuollon tai vanhainhoidon kylmätiloissa
- Vainaja viedään seurakunnan tiloista takaisin terveydenhuollon tai vanhainhoidon kylmätiloihin
- Vainaja siirretään naapuriseurakunnan kylmätilaan

Toimitaan jollain muulla tavoin, miten?

Meillä ei ole vaihtoehtoisia toimintatapoja

13. Ilmoitetaanko seurakunnastanne oma-aloitteisesti eri tahoille, jos kylmäsäilytystilat ovat täynnä? *

Kyllä, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

14. Onko seurakunnallanne suunnitelmia koskien kylmätilojen kokonaismäärää? *

Paikkoihin ei ole tarkoitus tehdä muutoksia

Paikkoja tarkoitus vähentää

Paikkoja tarkoitus lisätä

En osaa sanoa

15. Onko seurakunnallanne suunnitelmia koskien kylmäsäilytystilojen modernisointia? *

Kyllä, tiloja on tarkoitus modernisoida, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

16. Suunnitellaanko seurakunnassanne kylmäsäilytystilojen keskittämistä? *

Kyllä, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

17. Suunnitellaanko seurakunnassanne uusien kylmäsäilytystilojen rakentamista? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

VAINAJIEN KULJETUS

18. Varmistavatko kuljettajat seurakuntanne kylmäsäilytyspaikan käytettävyyden etukäteen? *

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

19. Löytyvätkö kappelitiloista opasteet ajatellen esimerkiksi ulkopaikkakuntalaisia kuljettajia? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin millaiset?
- Ei
- En osaa sanoa

20. Rajaako seurakunta jollain tavoin vainajien sisäänottoa kylmäsäilytystiloihin, esimerkiksi sen mukaan koska vainajalle on varattu siunausaika? *

- Kyllä, miten?
- Ei

21. Milloin vainajien vastaanotetaan kylmätiloihin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kaikkina päivinä
- Arkipäivinä
- Ainoastaan virka-aikoina
- Sopimuksen mukaan
- Muulloin, kerro tarkemmin milloin?

22. Ovatko vainajan siirrot tiloihin siirtyneet 2000-luvun aikana enemmän arkipäiville? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

23. Tuodaanko seurakuntanne kylmäsäilytystiloihin vainajia muiden seurakuntien alueelta säilytykseen? *

- Ei yleensä
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain

24. Jos tuodaan, onko tästä sovittu jollain tavoin?

- Kyllä
- Ei

25. Tuodaanko seurakuntanne tiloihin ulkomailta kuolleita arkussa haudattavia vainajia? *

- Ei
- Harvemmin kuin vuosittain
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain

26. Liittyykö ulkomailta tuleviin arkuissa haudattaviin vainajiin ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osa sanoa

HAUTAUSLUPA

27. Onko hautauslupa vaikuttanut ajankohtaan, jolloin vainajia yleensä tuodaan seurakunnan säilytystiloihin? *

- Kyllä, kerro tarkemmin miten?
- Ei
- En osaa sanoa

28. Onko terveydenhuollon kanssa sovittu tietystä toimintamallista hautausluvan antamiseksi seurakuntaan? *

- Kyllä, millaisesta toimintamallista on sovittu?
- Ei
- En osaa sanoa

29. Miltä taholta ja kuinka tyypillisesti vastaanotatte hautausluvan? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Tämä taho ei yleensä toimita seurakunnalle hautauslupia
Kuljettajalta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hautaustoimistolta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omaisilta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Terveyskeskuksesta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainhuollosta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulta taholta, keneltä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

30. Millä tavoin tyypillisesti vastaanotatte lupia? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tällä tavoin
Lupa tuodaan meille käynnin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tällä tavoin
yhteydessä					
Postitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sähköpostitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Faksilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Haemme itse luvan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulla tavoin, miten? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

31. Mikä on mielestäsi toimintanne näkökulmasta toivottu ja mikä huonosti toimiva tapa hautausluvan toimittamiseksi seurakuntaan? *

	Toivottu tapa	Huonosti toimiva	En osaa sanoa
Lupa tuodaan meille käynnin yhteydessä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Postitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sähköpostitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Faksilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Haemme itse luvan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulla tavoin, miten? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

32. Liittyykö hautauslupien saamiseen ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

33. Onko vuoden 2019 alussa voimaan tullut muutos asetukseen kuolemansyyn selvittämisestä muuttanut toimintatapoja seurakunnassanne? *

- Kyllä, millä tavoin?
- Ei

En osaa sanoa

34. Onko hautauslupaan liittyen osa-alueita, jota ei ole ohjeistettu tai missä ilmenee ongelmia? *

Kyllä, kerro tarkemmin mitä ei ole ohjeistettu tai missä ilmenee ongelmia?

Ei

En osaa sanoa

SÄILYTYSTILAKÄYTÄNTEET

35. Pääsevätkö seurakunnan oman alueen hautaustoimistojen kuljettajat seurakunnan kylmätiloihin omatoimisesti? *

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Virka-aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Virka-ajan ulkopuolella	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

36. Jos vastasit, että oman alueen kuljettajat pääsevät seurakunnan kylmätiloihin omatoimisesti, kerro tarkemmin miten?

37. Onko tiloissa henkilöä, joka vastaanottaa vainajan kylmätilaan tuotaessa? *

	Kyllä	Useimmiten	Harvoin	Ei	En osaa sanoa
Virka-aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Virka-ajan ulkopuolella	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

38. Onko vainajan näyttämisessä omaisille ilmennyt ongelmia? *

Kyllä, millaisia?

- Ei
- En osaa sanoa

39. Miten muualta tuleville vainajan kuljettajille on järjestetty pääsy kylmätiloihin?

40. Kirjataanko tieto vainajan saapumisesta kylmätilaan? *

- Kyllä, kuka?
- Ei
- En osaa sanoa

41. Kirjataanko vainajan poisvieminen kylmätilasta? *

- Kyllä, kuka?
- Ei
- En osaa sanoa

42. Miten vainajakirjanpito on toteutettu? *

- Paperille
- Sähköiseen tietojärjestelmään
- Muulla tavoin, miten?
- Ei ole kirjanpitoa
- En osaa sanoa

43. Liittyykö vainajasäilytyksen kirjanpitoon jotain ongelmia tai kehittämistarpeita? *

- Kyllä, kerro tarkemmin
- Ei

44. Ovatko kylmätilan säilytyspaikat numeroituja? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

45. Millaiset tunnistetiedot vainajalla on kylmätiloissa? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Nimi
- Syntymäaika
- Henkilötunnus
- Jokin muu, mikä?
- Ei tunnistetoja
- En osaa sanoa

46. Mihin tunnistetiedot tyypillisesti merkitään?

- Arkun päälle tai vierelle
- Arkkuun kiinnitettynä
- Muualle, mihin?

Usein Melko usein Toisinaan Harvemmin Ei koskaan En osaa sanoa

yli 3 vk

51. Onko vainajien säilytysajoissa seurakunnan kylmätiloissa tapahtunut muutoksia 2010-luvun aikana? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

52. Arvio hautausten lukumääristä vuoden aikana kun nämä syyt ovat viivästyttäneet säilytystä. Anna vastaukset numeroina.

Suruprosessi	
Omaiset kaukana	
Omaisten muut kiireet	
Omaisten erimielisyydet	
Taloudelliset ongelmat	
Omaisten erityiset toiveet siunausta koskien	
Omaisten vaikea sopia aikaa	
Omaisten vaikea sopia yhteistä aikaa,	
Seurakunnalla puutteita tiloissa	
Seurakunta ei saa siunaustilaisuuksiin työntekijöitä	
Jokin muu syy, mikä? (Vastaa tähän kenttään lukumäärä ja kuvaile tarkemmin syy sivun viimeisessä vastauskentässä)	

53. Jos vastasit kysymyksessä 52, että jokin muu syy on pitkittänyt hautaamista viimeisen vuoden aikana, kuvaile tähän tarkemmin mikä tai mitkä muut syyt

54. Vainajan säilytyksestä laskuttaminen *

- Laskutamme vainajan säilyttämisestä
- Olemme suunnitelleet vainajan säilyttämisestä laskuttamista
- Emme laskuta emmekä ole aikeissa siirtyä laskuttamiseen
- En osaa sanoa

55. Liittykö varattomien vainajien hautaamiseen ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

56. Milloin järjestätte siunauksia? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Lauantaisin
- Sunnuntaisin
- Arkipäivisin, kerro tarkemmin

57. Lisäkommentteja säilytysaikoihin ja -maksuihin liittyen liittyen

KREMATORIOIDEN KYLMÄTILAT JA NIIDEN KÄYTTÄMINEN

58. Kuinka paljon seurakuntanne krematorion tai krematorioiden yhteydessä on vainajien kylmäsäilytyspaikkoja? Anna vastaus numeroina. *

59. Onko krematorioiden vainajien säilytyspaikkojen määrä muuttunut 2010-luvulla? *

- Kyllä, kasvanut
- Kyllä, vähentynyt
- Ei, määrä on pysynyt samana
- En osaa sanoa

60. Säilytetäänkö krematorion kylmäsäilytystiloissa muita kuin tuhkattavia vainajia? *

- Kyllä, mitä vainajia?
- Satunnaisesti, mitä vainajia?
- Ei
- En osaa sanoa

61. Riittääkö krematorion kylmäsäilytyspaikkojen lukumäärä aina kaikille tuhkattaville vainajille?

*

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

62. Jos vastasit että tilat eivät riitä tuhkattaville vainajille, kuinka usein niin käy?

- Vuosittain
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain

63. Miten yleisimmin toimitaan, jos säilytystilaa ei ole? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Vainajaa säilytetään seurakunnan muissa kylmätiloissa
- Vainaja siirretään toisen seurakunnan kylmätilaan

Toimitaan jollain muulla tavoin, miten?

64. Onko seurakunnallanne suunnitelmia koskien krematorion kylmätilojen kokonaispaikkamäärää? *

- Ei
- Paikkoja tarkoitus vähentää
- Paikkoja tarkoitus lisätä
- En osaa sanoa

65. Rajaako krematorio jollain tavoin vainajien sisäänottoa kylmäsäilytystiloihin, esimerkiksi sen mukaan koska vainajalle on varattu siunausaika? *

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

66. Minä aikoina vainajia vastaanotetaan krematorion kylmätiloihin? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Kaikkina päivinä
- Arkipäivinä
- Ainoastaan virka-aikoina
- Sopimuksen mukaan
- Muulloin, kerro tarkemmin milloin?
- En osaa sanoa

67. Miltä taholta ja kuinka tyypillisesti vastaanotatte haudausluvan? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tältä taholta
Kuljettajalta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tältä taholta
Hautaustoimistolta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omaisilta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Terveyskeskuksesta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainhoidosta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulta taholta, keneltä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

68. Millä tavoin tyypillisesti vastaanotatte lupia? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tällä tavoin
Lupa tuodaan meille käynnin yhteydessä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Postitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sähköpostitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Faksilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Haemme itse luvan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulla tavoin, miten? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

69. Jos vainaja on siunattu hautaan muulla paikkakunnalla, onko krematoriolla ollut ongelmia saada hautauslupaa? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

70. Kuinka tavallista on, että siunauksen jälkeen tuhkattavaksi tuotua vainajaa joudutaan säilyttämään krematorion kylmäsäilytystiloissa ennen tuhkausta? *

Usein Melko usein Toisinaan Harvemmin Ei koskaan En osaa sanoa

	Usein	Melko usein	Toisinaan	Harvemmin	Ei koskaan	En osaa sanoa
2-3 vk	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
yli 3 vk	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

71. Onko vainajien säilytysajoissa krematorion kylmätiloissa tapahtunut muutoksia 2010-luvun aikana? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

72. Onko tuhkauksessa ilmennyt ongelmia vainajaan kiinnitettyjen laitteiden tai varusteiden suhteen? *

- Kyllä, kerro tarkemmin millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

YHTEISTYÖ, SELVITYKSET, OHJEISTUS

73. Koetteko omaisten tarvitsevan lisää tietoa koskien hautausta ja kuolemaan liittyviä järjestelyjä? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

74. Oletteko kokeneet, että omaiset ovat voineet saada joltain taholta (terveydenhuolto, vanhustenhuolto, poliisi) virheellistä ohjeistusta hautausjärjestelyjen suhteen? *

- Kyllä, kerro tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

75. Sujuuko yhteistyönne muiden tahojen kanssa? *

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Melko huonosti	Erittäin huonosti	En osaa sanoa
Terveydenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhustenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Asumisyksiköt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hautaustoimistot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kunnan sosiaalitoimi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

76. Onko toiminta-alueellanne yhteistyöverkostoa, joka käsittelee kuolemaan liittyviä asioita, kuten vainajien säilytystä, kuljetusta, hautausta ja tuhkausta? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

77. Jos yhteistoimintaa on, kuinka se käytännössä toimii ja vetääkö sitä joku taho?

78. Onko toiminta-alueellanne tehty vainajien säilytykseen ja kuljetukseen liittyvää selvitystä tai selvityksiä? *

- Kyllä, millaisia ja kenen toimesta?
-

- Ei
 En osaa sanoa

79. Onko kunta tai terveydenhuollon toimija antanut alueellanne vainajien säilytykseen ja kuljetukseen liittyvää ohjeistusta eri tahoille? *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

80. Millaista ohjeistusta on annettu ja mihin liittyen?

KEHITTÄMISAJATUKSET JA -IDEAT

81. Mitä asioita mielestäsi kannattaisi lähteä ensimmäiseksi kehittämään? Valitse korkeintaan kolme tärkeintä. *

- Tilanne on hyvä eikä kehittämistoimia tarvita
- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määritellä selkeämmin
- Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vanhainhoidon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Seurakuntien kappeliin säilytyspaikkoja pitäisi lisätä olemassa oleviin tiloihin
- Seurakunnille pitäisi rakentaa uusia säilytystiloja
- Seurakuntien säilytystiloja pitäisi keskittää
- Krematorioiden säilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vapaista säilytyspaikoista pitäisi saada tieto yhteisestä tietojärjestelmästä
- Siunausaikoja pitäisi lisätä
- Siunauksia pitäisi olla useampina viikonpäivinä
- Tuhkausvuoroja pitäisi lisätä

- Hautauslupakäytäntöjä pitäisi selventää ja yhtenäistää
- Arkkupaikkoja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin
- Arkkupaikkoja sosiaalihuollon kylmäsäilytystiloihin
- Jokin muu kehittämisidea, millainen?

82. Mikäli valitsit useamman kehittämiskohteen, valitsethan vielä mielestäsi tärkeimmän? *

- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määritellä selkeämmin
- Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vanhainhoidon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Seurakuntien kappelien säilytyspaikkoja pitäisi lisätä olemassa oleviin tiloihin
- Seurakunnille pitäisi rakentaa uusia säilytystiloja
- Seurakuntien säilytystiloja pitäisi keskittää
- Krematorioiden säilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vapaista säilytyspaikoista pitäisi saada tieto yhteisestä tietojärjestelmästä
- Siunausaikoja pitäisi lisätä
- Siunauksia pitäisi olla useampina viikonpäivinä
- Tuhkausvuoroja pitäisi lisätä
- Hautauslupakäytäntöjä pitäisi selventää ja yhtenäistää
- Arkkupaikkoja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin
- Arkkupaikkoja sosiaalihuollon kylmäsäilytystiloihin
- Jokin muu kehittämisidea, millainen?

83. Kerro halutessasi tarkemmin mahdollisista kehittämis ehdotuksista

84. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?



Vainajien kylmäsäilytystiloja ja kuljetuksia koskeva kysely seurakunnille ja seurakuntayhtymille

Ohjeet vastaamiseen:

- Tämä kysely on tarkoitettu seurakunnille, joilla ei ole omaa krematoriota. Krematorioseurakuntiin lähetetään erillinen kysely.
- Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)
- Lomakkeen täyttämisen voi keskeyttää *Tallenna ja jatka myöhemmin* -painikkeesta sivun alareunasta ja jatkaa vastaamista myöhemmin.

TAUSTA- JA YHTEYSTIEDOT

1. Vastaajan yhteystiedot *

Vastaajan nimi

Seurakun-
nan/seurakun-
tayhtymän nimi

Asema tai työ-
tehtävä

Sähköposti

2. Minkä kuntien alueella seurakuntanne sijaitsee? Ilmoitathan kunnat sen nimisinä kuin ne ovat 2020.

3. Kuinka monta vuotta olet toiminut seurakunnan palveluksessa? Anna vastaus numeroina. *

4. Kuinka hautustoimi on organisoitu seurakunnassasi?

- Itsenäinen tehtäväalue
- Kiinteistötoimen alainen toiminta
- Jotenkin muuten, millä tavoin?

KAPPELIN TAI HAUTAUSMAAN KYLMÄSÄILYTYSTILOJEN MÄÄRÄ

5. Kuinka monta erillistä vainajien kylmäsäilytystilaa seurakunnastanne löytyy? Anna vastaus numeroina. *

6. Kuinka paljon seurakuntanne kylmäsäilytystiloissa on yhteensä vainajien kylmäsäilytyspaikkoja?

Anna vastaus numeroina. *

7. Onko seurakuntanne kylmäsäilytyspaikkojen määrä muuttunut 2010-luvulla? *

- Kyllä, kasvanut
- Kyllä, vähentynyt
- Ei, määrä on pysynyt samana
- En osaa sanoa

8. Onko vainajien säilytystiloja modernisoitu 2010-luvulla?

- Kyllä, kaikki tilat. Miten?
- Kyllä, osa tiloista. Miten?
- Ei
- En osaa sanoa

9. Kuinka montaa vainajaa säilytetään vuosittain seurakuntanne kylmäsäilytystiloissa? Mikäli tiedossasi ei ole tarkkaa lukumäärää, voit esittää arvion. Anna vastaus numeroina. *

10. Miten arvioit muiden tahojen ylläpitämien vainajien kylmäsäilytystilojen määrän kehittyneen seurakuntasi alueella 2010-luvulla? *

	Lisääntyneet	Vähentyneet	Ei muutoksia	En osaa sanoa
Terveysthuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainhoito	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

11. Syntykö tilanteita, että kaikki haudausluvan saaneet vainajat eivät mahtuisi seurakunnan kylmäsäilytystiloihin? *

- Ei
- Vuosittain
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain
- Useammin

12. Miten yleisimmin toimitaan, jos säilytystilaa ei ole? *

- Vainajaa pidetään pidempään terveydenhuollon tai vanhainhoidon kylmätiloissa
- Vainaja viedään seurakunnan tiloista takaisin terveydenhuollon tai vanhainhoidon kylmätiloihin
- Vainaja siirretään naapuriseurakunnan kylmätilaan

Toimitaan jollain muulla tavoin, miten?

Meillä ei ole vaihtoehtoisia toimintatapoja

13. Ilmoitetaanko seurakunnastanne oma-aloitteisesti eri tahoille, jos kylmäsäilytystilat ovat täynnä? *

Kyllä, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

14. Onko seurakunnallanne suunnitelmia koskien kylmätilojen kokonaismäärää? *

Paikkoihin ei ole tarkoitus tehdä muutoksia

Paikkoja tarkoitus vähentää

Paikkoja tarkoitus lisätä

En osaa sanoa

15. Onko seurakunnallanne suunnitelmia koskien kylmäsäilytystilojen modernisointia? *

Kyllä, tiloja on tarkoitus modernisoida, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

16. Suunnitellaanko seurakunnassanne kylmäsäilytystilojen keskittämistä? *

Kyllä, kerro tarkemmin miten?

Ei

En osaa sanoa

17. Suunnitellaanko seurakunnassanne uusien kylmäsäilytystilojen rakentamista? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

VAINAJIEN KULJETUS

18. Varmistavatko kuljettajat seurakuntanne kylmäsäilytyspaikan käytettävyyden etukäteen? *

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

19. Löytyvätkö kappelitiloista opasteet ajatellen esimerkiksi ulkopaikkakuntalaisia kuljettajia? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin millaiset?
- Ei
- En osaa sanoa

20. Rajaako seurakuntanne jollain tavoin vainajien sisäänottoa kylmäsäilytystiloihin, esimerkiksi sen mukaan koska vainajalle on varattu siunausaika?

- Kyllä, miten?
- Ei
- En osaa sanoa

21. Milloin vainajien vastaanotetaan kylmätiloihin? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Kaikkina päivinä
- Arkipäivinä
- Ainoastaan virka-aikoina
- Sopimuksen mukaan

Muulloin, kerro tarkemmin milloin?

22. Ovatko vainajan siirrot tiloihin siirtyneet 2000-luvun aikana enemmän arkipäiville? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

23. Tuodaanko seurakuntanne kylmäsäilytystiloihin vainajia muiden seurakuntien alueelta säilytykseen? *

- Ei yleensä
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain

24. Jos tuodaan, onko tästä sovittu jollain tavoin?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

25. Tuodaanko seurakuntanne tiloihin ulkomailta kuolleita arkussa haudattavia vainajia? *

- Ei
- Harvemmin kuin vuosittain
- Useamman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain

26. Liittyykö ulkomailta tuleviin arkuissa haudattaviin vainajiin ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

HAUTAUSLUPA

27. Onko hautauslupa vaikuttanut ajankohtaan, jolloin vainajia yleensä tuodaan seurakunnan säilytystiloihin? *

- Kyllä, kerro tarkemmin miten?
- Ei
- En osaa sanoa

28. Onko terveydenhuollon kanssa sovittu tietyistä toimintamallista hautausluvan antamiseksi seurakuntaan? *

- Kyllä, millaisesta toimintamallista on sovittu?
- Ei
- En osaa sanoa

29. Miltä taholta ja kuinka tyypillisesti vastaanotatte hautausluvan? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Tämä taho ei yleensä toimita seurakunnalle hautauslupia
Kuljettajalta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hautaustoimistolta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omaisilta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Terveyskeskuksesta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhainhuollosta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulta taholta, keneltä? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

30. Millä tavoin tyypillisesti vastaanotatte lupia? *

	Aina	Usein	Melko usein	Toisinaan	Emme vastaanota lupia tällä tavoin
Lupa tuodaan meille käynnin yhteydessä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Postitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sähköpostitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Faksilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Haemme itse luvan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulla tavoin, miten? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

31. Mikä on mielestäsi toimintanne näkökulmasta toivottu ja mikä huonostitoimivin tapa hautausluvan toimittamiseksi seurakuntaan? *

	Toivottu tapa	Huonosti toimiva	En osaa sanoa
Lupa tuodaan meille käynnin yhteydessä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Postitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sähköpostitse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Faksilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Haemme itse luvan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muulla tavoin, miten? <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

32. Liittykö hautauslupien saamiseen ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

33. Onko vuoden 2019 alussa voimaan tullut muutos asetukseen kuolemansyyn selvittämisestä muuttanut toimintatapoja seurakunnassanne? *

- Kyllä, millä tavoin?
- Ei
- En osaa sanoa

34. Onko hautauslupaun liittyen osa-alueita, jota ei ole ohjeistettu tai missä ilmenee ongelmia? *

- Kyllä, kerro tarkemmin mitä ei ole ohjeistettu tai missä ilmenee ongelmia?
- Ei
- En osaa sanoa

SÄILYTYSTILAKÄYTÄNTEET

35. Pääsevätkö seurakunnan oman alueen hautaustoimistojen kuljettajat seurakunnan kylmätiloihin omatoimisesti? *

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Virka-aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Virka-ajan ulkopuolella	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

36. Jos vastasit, että oman alueen kuljettajat pääsevät seurakunnan kylmätiloihin omatoimisesti, kerro tarkemmin miten?

37. Onko tiloissa henkilöä, joka vastaanottaa vainajan kylmätilaan tuotaessa? *

	Kyllä	Useimmiten	Harvoin	Ei	En osaa sanoa
Virka-aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Virka-ajan ulkopuolella	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

38. Onko vainajan näyttämisessä omaisille ilmennyt ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

39. Miten muualta tuleville vainajan kuljettajille on järjestetty pääsy kylmätiloihin?

40. Kirjataanko tieto vainajan saapumisesta kylmätilaan? *

- Kyllä, kuka?
- Ei
- En osaa sanoa

41. Kirjataanko vainajan poisvieminen kylmätilasta? *

- Kyllä, kuka?
- Ei
- En osaa sanoa

42. Miten vainajakirjanpito on toteutettu? *

- Paperille
- Sähköiseen tietojärjestelmään
- Muulla tavoin, miten?
- Ei ole kirjanpitoa
- En osaa sanoa

43. Liittyykö vainajasäilytyksen kirjanpitoon jotain ongelmia tai kehittämistarpeita? *

- Kyllä, kerro tarkemmin

- Ei
- En osaa sanoa

44. Ovatko kylmätilan säilytyspaikat numeroituja? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

45. Millaiset tunnistetiedot vainajalla on kylmätiloissa? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Nimi
- Syntymäaika
- Henkilötunnus
- Jokin muu, mikä?
- Ei tunnistetietoja
- En osaa sanoa

46. Mihin tunnistetiedot tyypillisesti merkitään?

- Arkun päälle tai vierelle
- Arkkuun kiinnitettynä
- Muualle, mihin?

47. Millä tavoin on huolehdittu siitä, ettei kylmäsäilytystiloihin pääse ulkopuolisia? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Ovi kylmätiloihin on lukossa
- Paikalla on jatkuvasti seurakunnan henkilökuntaa
- Muulla tavoin, miten?
- En osaa sanoa

51. Onko vainajien säilytysajoissa seurakunnan kylmätiloissa tapahtunut muutoksia 2010-luvun aikana? *

Kyllä, kerro tarkemmin millaisia?

Ei

En osaa sanoa

52. Arvio hautausten lukumääristä vuoden aikana kun nämä syyt ovat viivästyttäneet säilytystä. Anna vastaukset numeroina.

Suruprosessi

Omaiset kaukana

Omaisten muut kiireet

Omaisten erimielisyydet

Taloudelliset ongelmat

Omaisten erityiset toiveet siunausta koskien

Omaisten vaikea sopia aikaa

Omaisten vaikea sopia yhteistä aikaa,

Seurakunnalla puutteita tiloissa

Seurakunta ei saa siunaustilaisuuksiin työntekijöitä

Jokin muu syy, mikä? (Vastaa tähän kenttään lukumäärä ja kuvaile tarkemmin syy kohdassa 53)

53. Jos vastasit kysymyksessä 52 että jokin muu syy on viivästyttänyt siunaamista viimeisen vuoden aikana, kuvaile tähän tarkemmin mikä tai mitkä muut syyt

54. Vainajan säilytyksestä laskuttaminen *

- Laskutamme vainajan säilyttämisestä
- Olemme suunnitelleet vainajan säilyttämisestä laskuttamista
- Emme laskuta emmekä ole aikeissa siirtyä laskuttamiseen
- En osaa sanoa

55. Liittyykö varattomien vainajien hautamiseen ongelmia? *

- Kyllä, millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

56. Onko siunauksia *

- Lauantaisin
- Sunnuntaisin
- Arkipäivisin, kerro tarkemmin

57. Lisäkommentteja siunaukseen, hautaukseen ja tuhkaukseen liittyen

YHTEISTYÖ, SELVITYKSET, OHJEISTUS

58. Koetteko omaisten tarvitsevan lisää tietoa koskien hautausta ja kuolemaan liittyviä järjestelyjä? *

- Kyllä, kuvaile tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

59. Oletteko kokeneet, että omaiset ovat voineet saada joltain taholta (terveydenhuolto, vanhustenhuolto, poliisi) virheellistä ohjeistusta hautausjärjestelyjen suhteen? *

- Kyllä, kerro tarkemmin
- Ei
- En osaa sanoa

60. Sujuuko yhteistyönne muiden tahojen kanssa? *

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Melko huonosti	Erittäin huonosti	En osaa sanoa
Terveydenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhustenhuolto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Asumisyksiköt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hautaustoimistot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kunnan sosiaalitoimi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

61. Onko toiminta-alueellanne yhteistyöverkostoa, joka käsittelee kuolemaan liittyviä asioita, kuten vainajien säilytystä, kuljetusta, hautausta ja tuhkausta? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

62. Jos yhteistoimintaa on, kuinka se käytännössä toimii ja vetääkö sitä joku taho?

63. Onko toiminta-alueellanne tehty vainajien säilytykseen ja kuljetukseen liittyvää selvitystä tai selvityksiä? *

- Kyllä, millaisia ja kenen toimesta?
-

- Ei
- En osaa sanoa

64. Onko kunta tai terveydenhuollon toimija antanut alueellanne vainajien säilytykseen ja kuljetukseen liittyvää ohjeistusta eri tahoille? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

65. Millaista ohjeistusta on annettu ja mihin liittyen?

KEHITTÄMISAJATUKSET JA -IDEAT

66. Mitä asioita mielestäsi kannattaisi lähteä ensimmäiseksi kehittämään? Valitse korkeintaan kolme tärkeintä. *

- Tilanne on hyvä eikä kehittämistoimia tarvita
- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määritellä selkeämmin
- Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vanhainhoidon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Seurakuntien kappeliin säilytyspaikkoja pitäisi lisätä olemassa oleviin tiloihin
- Seurakunnille pitäisi rakentaa uusia säilytystiloja
- Seurakuntien säilytystiloja pitäisi keskittää
- Krematorioiden säilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vapaista säilytyspaikoista pitäisi saada tieto yhteisestä tietojärjestelmästä
- Siunausaikoja pitäisi lisätä
- Siunauksia pitäisi olla useampina viikonpäivinä
- Tuhkausvuoroja pitäisi lisätä

- Hautauslupakäytäntöjä pitäisi selventää ja yhtenäistää
- Arkkupaikkoja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin
- Arkkupaikkoja sosiaalihuollon kylmäsäilytystiloihin
- Jokin muu kehittämisidea, millainen?

67. Mikäli valitsit useamman kehittämiskohteen, valitsethan vielä mielestäsi tärkeimmän?

- Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi lisätä
- Eri toimijoiden vastuut ja tehtävät pitäisi määritellä selkeämmin
- Terveydenhuollon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vanhainhoidon kylmäsäilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Seurakuntien kappelien säilytyspaikkoja pitäisi lisätä olemassa oleviin tiloihin
- Seurakunnille pitäisi rakentaa uusia säilytystiloja
- Seurakuntien säilytystiloja pitäisi keskittää
- Krematorioiden säilytyspaikkoja pitäisi lisätä
- Vapaista säilytyspaikoista pitäisi saada tieto yhteisestä tietojärjestelmästä
- Siunausaikoja pitäisi lisätä
- Siunauksia pitäisi olla useampina viikonpäivinä
- Tuhkausvuoroja pitäisi lisätä
- Hautauslupakäytäntöjä pitäisi selventää ja yhtenäistää
- Arkkupaikkoja terveydenhuollon kylmäsäilytystiloihin
- Arkkupaikkoja sosiaalihuollon kylmäsäilytystiloihin
- Jokin muu kehittämisidea, millainen?

68. Kerro halutessasi tarkemmin mahdollisista kehittämis ehdotuksista

69. Muuta palautetta tai ajatuksia liittyen selvitystyöhön tai tähän kyselyyn?
